

Middelheimmuseum, jaarverslag 2025

Inhoud

Inleiding.....	5
SD1: Collecties én park: samen meer toekomstwaarde	7
1.1. Middelheimmuseum maakt, samen met levende kunstenaars, het erfgoed van morgen, door de nieuwe site-responsieve kunst opdrachten te ontwikkelen, te verwerven in de collectie en digitaal te borgen.....	7
1.2. Middelheimmuseum ontwikkelt langlopende bruiklenen van bestaande werken van internationaal opererende kunstenaars.	8
1.3. Middelheimmuseum verkent nieuwe verzamel- en ontzamelstrategieën en optimaliseert bestaande processen.....	9
SD2: Zorg voor collecties, de site en de mensen	10
2.1. Middelheimmuseum garandeert een hoogkwalitatief fysiek én digitaal behoud en beheer van de collectie, getoetst aan internationale kaders. Leidraad hiervoor zijn een geactualiseerd collectiebeleidsplan en een digitaal beheerplan.	10
2.2. Middelheimmuseum hanteert een gediversifieerd depotbeleid, op maat van de verschillende deelcollecties.	13
2.3. Middelheimmuseum werkt als collegiale partner van de Antwerpse museumgroep mee om het behoud en beheer van de collectie en de depotwerking verder te versterken.	14
2.4. Middelheimmuseum verkent nieuwe formele kaders en ondersteuningsmogelijkheden voor de combinatie van het beheer en de ontwikkeling van de kunstcollectie en het cultuurhistorische landschap (onroerend erfgoed).	14
2.5. Middelheimmuseum ontwikkelt een meerstemmig pilootproject voor de beschrijving van de eigen collecties en collectiestukken, met bijzondere aandacht voor problematische termen en betekenissen die vanuit actueel perspectief gevoelig verschoven zijn.	16
2.6. Middelheimmuseum werkt een programmalijn uit rond het borgen en delen van kennis, ervaring en vakmanschap. Dit specifiek voor de creatie, van conceptfase tot realisatie, en (re)fabricatie van sculpturaal werk voor openlucht, met aandacht voor de co-creatie tussen kunstenaar en producent.	16
2.7. Middelheimmuseum zet de collecties en site actief in om de veerkracht te bevorderen van zijn publieken. Gemeenschappen en vrijwilligers helpen zorg dragen voor het erfgoed. De collecties en site inspireren hen bovendien tot zorg dragen voor elkaar.	18
2.8. Middelheimmuseum ontwikkelt Middelheim-Oost tot een meer sociale infrastructuur, i.s.m. de nabije burens. In deze vernieuwde zone staat de relatie tussen cultuur, levensomgeving en welzijn centraal.	21
SD3. Onderzoek als motor: Middelheimmuseum bouwt zijn onderzoeksfunctie uit.	22
3.1. Middelheimmuseum trekt een onderzoekscoördinator aan, stelt een onderzoeksbeleidsplan op, met een heldere scope, methodes en onderzoeksvragen. Het trekt samenwerkingen met andere musea en partners aan, en ontwikkelt een strategie en aanpak voor het uitdragen van onderzoeksresultaten en het consulteren ervan.	22
3.2. Tegen 2028 is de bibliotheekcollectie fysiek en digitaal verbonden met de andere collecties, en actief ontsloten voor kunstenaars, partners en publiek om onderzoek te initiëren en te faciliteren.	29

3.3. Tegen 2028 ontwikkelt het Middelheimmuseum een artistiek onderzoeksproject: een programma waarin kunstenaars onderzoek uitvoeren en de resultaten delen met het publiek.	30
3.4. Samen met de Universiteit Antwerpen zet het Middelheimmuseum een meerjarig onderzoek op naar de betekenis van Middelheimmuseum in de relatie tussen cultuur, leefomgeving en gezondheid.	32
3.5. Onder de noemer ‘Kunst in de Stad’ wordt vanuit Middelheimmuseum de stedelijke publieke kunstcollectie beheerd, uitgebreid en onderzocht. Het beheer en de verwerving voor deze collectie zijn gescheiden van de Middelheimcollectie. Wel worden vanuit Middelheimmuseum het onderzoek en de expertise gedeeld en uitgedragen naar het publiek, de lokale besturen en de sector.	33
SD4. Een veelzijdig programma stimuleert ontmoetingen	33
4.1. De collectiepresentatie van het Middelheimmuseum is een rijk en dynamisch aanbod van langdurige en korte presentaties, thematisch opgesteld en verbonden met het park en de seizoenen.	34
4.2. Jaarlijks toetst het publiek van de zomertentoonstelling de veerkracht en de maatschappelijke betekenis van de beeldhouwkunst in openlucht.	36
4.3. Jaarlijks verbindt het Middelheimmuseum de steun- en depotcollecties met elkaar in het collectiepaviljoen, en activeert het deze aan de hand van kleine presentaties en een actief publieksprogramma.	36
Status: uitgevoerd voor 2025	36
De bibliotheekcollectie vormt een gewaardeerd onderdeel van de steuncollecties. Aan de hand van boekpresentaties, samengesteld door zowel bibliotheekmedewerkers als kunstenaars, wordt een dialoog aangegaan met de presentaties in het collectiepaviljoen, met de kunstwerken in het park, en met bredere maatschappelijke ontwikkelingen.	36
4.4. In deze beleidsperiode rondt het Middelheimmuseum een gefaseerd, omvangrijk publieksonderzoek af, dat inzichten biedt over de noden en vragen van het museumpubliek en het gebruik van het park.	37
4.5. Middelheimmuseum vernieuwt zijn publieksprogramma. Dit bestaat uit een nieuwe toolbox aan bemiddelingsinstrumenten voor individuele en groepsbezoeken. Dankzij een hechte samenwerking met onderwijs en partnerorganisaties levert het museum een bijzondere inspanning rond welzijn en mentale gezondheid, ook voor mensen in kwetsbare posities.	38
4.6. Tegen 2028 optimaliseert Middelheimmuseum een hybride, multimediaal toeleidingsstelsel, zowel digitaal als analoog. Daarbij wordt de maximaal zintuiglijke fysieke museumervaring on site naadloos aangevuld met een voorbereidende en/of verdiepende digitale ervaring.	43
4.7. De Middelheimcollectie is verbonden met andere collecties op relevante digitale platformen. Middelheimmuseum connecteert met het digitale beleid van de Antwerpse museumgroep, internationale tendensen en de overkoepelende Vlaamse initiatieven.	44
4.8. Dankzij een heldere positionering en krachtige communicatie is voor iedereen duidelijk hoe Middelheimmuseum met zijn programma zijn missie en visie waarmaakt: in Antwerpen, in Vlaanderen, in België en ver daarbuiten.	45

4.9. Middelheimmuseum werkt als collegiale partner mee aan een nieuw organisatiemodel voor de Antwerpse museumgroep en de verdere ontwikkeling van het Autonoom Gemeentebedrijf Culturele Instellingen Antwerpen/Erfgoed als instrument voor cultureel ondernemerschap.	49
AANDACHTSPUNTEN BEHEERSOVEREENKOMST	52
1.1. Blijf bij de uitvoering van de werking aandacht hebben voor de beleidsprioriteiten en aandachtspunten van de Strategische Visienota Cultureel Erfgoed.	52
1.2. Hou de financiering van de organisatie op peil. De extra ondersteuning door Vlaanderen mag niet tot gevolg hebben dat de inrichtende macht haar inbreng vermindert.	53
1.3. Stem het digitale beleid van de organisatie af met de overkoepelende Vlaamse initiatieven op het vlak van digitalisering.	54
2.1. Geef duidelijker inzicht in de werking en plannen van de overkoepelende diensten, en hoe die zich verhouden tot de noden en doelstellingen van de organisatie. Rapporteer daarover in de jaarverslagen. Verduidelijk ook het gemeenschappelijke depotbeleid en hoe dat zich verhoudt tot de organisatie.	55
2.2. Breid de structurele capaciteit van de personeelsploeg uit, zodat het museum sterker beleidsvoerend kan werken, met name wat betreft de digitale transformatie van het museum.	59
2.3. Maak werk van een hanteerbaar collectieplan dat als leidraad kan dienen voor intern en extern gebruik.	60
BIJLAGEN	61
BIJLAGE 1 — Langdurige bruiklenen gecontinueerd in 2025	61
BIJLAGE 2 — Interne mobiliteit?	64
BIJLAGE 3 — Externe collectiemobiliteit.....	64
BIJLAGE 4 — Restauraties en conservatiebehandelingen	65
BIJLAGE 5 — Contact met de kunstenaars i.f.v. de optimale presentatie van hun werk, of i.f.v. conservatiemaatregelen	69
BIJLAGE 6 — Calamiteiten en incidenten	69
BIJLAGE 7 — Programma Studiedag 3 oktober 2025.....	71
BIJLAGE 8 — Ledenactiviteiten Middelheimpromotors.....	72
BIJLAGE 9 — Gedetailleerd overzicht lopende onderzoeksprojecten	73
BIJLAGE 10 — Bijdragen en deelname studiedagen/symposia/onderzoeks- en kennisnetwerken	76
BIJLAGE 11 — Werken die werden tentoongesteld in het collectiepaviljoen	79
BIJLAGE 12 — Overzicht organisaties die tekensessies boekten in het Tekenatelier	80

Inleiding

2025 vormde een bijzondere mijlpaal voor het Middelheimmuseum: een 75ste verjaardag. Het werd een gelegenheid om het ‘leven’ van het museum veel aandacht te geven, terug te kijken en even stil te staan bij waar we vandaag staan.

Zo konden we vaststellen dat Middelheimmuseum een significante verandering en groei heeft doorgemaakt, sinds de oprichting. En dat er – tegelijk- vandaag aangesloten wordt bij de fundamenten die gelegd werden in 1950. Met de woorden *“Waar domheid en haat vernielden, hebben werken van de geest, in vele landen geboren, een oord van ontmoeting gevonden.”* opende de toenmalige burgemeester Lode Craeybeckx de eerste tentoonstelling in juni 1950. Nog op 7 november van datzelfde jaar werd de oprichtingsakte van het Middelheimmuseum getekend. Het museum ontstond vanuit een humanistisch ideaal, op een moment dat Europa uit de “donkere krater kruipt die de Tweede Wereldoorlog in de moderne samenleving had geslagen.” (citaat: Johan Pas). Als tegengif voor politieke brutaliteit werden toen hoge verwachtingen gekoesterd ten aanzien van de beeldende kunst; kreeg het een grote rol toebedeeld in de sociale en economische wederopbouw.

Uiteraard is de wereld vandaag een andere plek dan in 1950. Net zoals het Middelheimmuseum vandaag een ander museum is. Maar de overtuiging dat het Middelheimmuseum er is met een maatschappelijk doel, is richtinggevend gebleven. Ook vandaag hopen we dat kunst en cultuur een tegengif kunnen bieden tegen vertwijfeling en verruwing, een anker in een wereld en een maatschappij met overweldigende uitdagingen. De missie die het Middelheimmuseum vandaag voor zichzelf formuleert, om de verbinding van sculptuur en natuur in te zetten voor een bijdrage aan de veerkracht van huidige en volgende generaties, hebben we in 2025 overtuigd uitgedragen.

We kozen ervoor om in de zomer geen klassieke groeps- of solotentoonstelling te organiseren, maar om onze collectiepresentatie – verrijkt met verschillende nieuwe werken - centraal te zetten. Daaromheen werd een uitgebreid publieksprogramma georganiseerd, gebaseerd op de verschillende manieren waarop onze trouwe bezoekers zich ‘hun’ Middelheimmuseum eigen maken. Het inspireerde ons tot nieuw publieksaanbod: verrassende manieren ook voor nieuwe bezoekers om het Middelheimmuseum en zijn collectie te leren kennen. Die aanpak werd zeer gesmaakt. Dat - en de opbouw van een grotere zichtbaarheid en aantrekkingskracht in de vorige jaren (met de publieke aandacht voor de nieuwe collectiepresentatie, en het effect van Come Closer in 2024)- stuwden het aantal bezoekers in 2025 naar nieuwe records. Onze indicatieve telsystemen rapporteerden maar liefst 800 000 bezoekers in december 2025.

In 2025 investeerden we intensief in onze publieken: niet alleen in de breedte, maar ook in de diepte: in 2025 kwam onze nieuwe manier van programmeren – met een betere integratie van artistieke en publieksgerichte overwegingen – op snelheid. We verdiepten en formaliseerden bestaande partnerschappen, zetten nieuwe initiatieven op voor bijzondere doelgroepen en vrijwilligers, en we verduurzaamden – met een ingrijpende verandering – de samenwerking met de Middelheim Promotors. Zo gaven we in 2025 verder gestalte aan onze visie dat we een gastvrije, open ontmoetingsplek moeten creëren, maximaal toegankelijk (fysiek, mentaal, analoog en digitaal). Een plek die mensen toelaat om te leren, maar hen ook aanmoedigt te vertrouwen op hun eigen ervaring en intuïtie.

Het terugblikken naar de origine van het Middelheimmuseum bracht ook nog eens scherp in beeld dat kunstenaars (Ossip Zadkine en Henry Moore) mee aan de wieg stonden van het museum. Vanaf de eerste dagen hadden de kunstenaars van de eigen tijd hier een stuwende, generatieve rol. Ook volgens dat principe werken we vandaag verder. In 2025 vierden we de kunstenaars in onze collectie, en vroegen we aan nieuwe makers om de betekenis van de werken in de collectie verder te ontwikkelen. Ook onze werking rond de makersnetwerken kwam in 2025 op snelheid, onder impuls van de razendsnel culminerende onderzoeksinitiatieven.

Zo ontwikkelde Middelheimmuseum zich ook in 2025 verder als een hybride organisatie: een knooppunt tussen gisteren en van morgen, tussen levende kunstenaarspraktijken en erfgoed.

Met de snel toenemende realisatiegraad van onze derde strategische doelstelling, werd onderzoek en kennisontwikkeling in 2025 inderdaad de motor die we voor ogen hadden. Het kwam in 2025 op snelheid als een

krachtige katalysator voor partnerschappen, voor het uitwisselen van kennis en expertise, en voor de doorontwikkeling van de andere functies.

Het waardevolle van al dat werk zat 'm ook in 2025 in de details. De samenhang van veel details, transversale doelstellingen en diepgewortelde waarden, is niet makkelijk in een verslag te gieten. De rapportage van de eigen werking, met oog voor de verhouding tot die van de Antwerpse Museumgroep, levert een lijvig en fijnmazig document op, ook in 2025. We proberen daarom de structuur – consequent met het verslag van 2024 – zo eenvoudig mogelijk te houden. De acties in functie van de transversale doelstellingen werden doorheen de tekst onder de strategische en operationele doelstellingen aangeduid, om dubbele vermeldingen te vermijden. Lange lijsten worden ondergebracht in bijlagen, om de leesvaart erin te houden. Toch verdienen ook deze details aandacht. Voor de aandachtspunten in de beheersovereenkomst hebben we een apart hoofdstuk gemaakt, zodat er niet gezocht moet worden naar de antwoorden op die vragen.

Het Middelheimteam realiseerden al het onderstaande, nog steeds in een – in vergelijking met de andere landelijk erkende musea – ontzettend krappe bezetting. In 2025 konden we wel verschillende tijdelijke contracten omzetten in vaste medewerkers. In maart startte ook een nieuwe verantwoordelijke collecties, wat bijkomende strategische capaciteit in het team verzekerde. Dat alles, in combinatie met de nieuwe aanpak in ons organigram, optimaliseerde onze draagkracht en kwam de samenwerkingscultuur en het welbevinden in het team ten goede. Dat gezegd zijnde, is de investering in het team nog niet in verhouding tot de groei van onze werking én van onze publieken en gemeenschappen.

In 2025, tenslotte, investeerde Middelheimmuseum in een versterkt Vlaamse cultureel erfgoedsector, met actieve, zelfs intensieve participatie in de trajecten van Horizon 2035 en de strategische visienota, het landelijk museumoverleg en de Antwerpse Museumgroep. Want ook in dat opzicht blijven we overtuigd inzetten op de verbinding van onze individuele ontwikkeling met de collectieve slagkracht van het kunsten- en erfgoedecosysteem.

SD1: Collecties én park: samen meer toekomstwaarde

Middelheimmuseum hanteert een gedifferentieerd verzamelbeleid: om de veelzijdigheid van hedendaagse sculptuur in openlucht te verzamelen, de opgebouwde collectie kwalitatief te versterken, de kunsthistorische canon te verbreden en vernieuwen, en de verschillende deelcollecties onderling met elkaar te verbinden. Dit alles in een betekenisvolle samenhang met het omringende onroerend erfgoed van het park. De voortdurende wisselwerking tussen beiden is een meerwaarde voor zowel de Middelheimsite als de uniciteit van de kunstcollectie.

1.1. Middelheimmuseum maakt, samen met levende kunstenaars, het erfgoed van morgen, door de nieuwe site-responsieve kunstopdrachten te ontwikkelen, te verwerven in de collectie en digitaal te borgen.

Status: in uitvoering

Dit draagt bij aan de uitvoering van de transversale doelstellingen Innoveren en Inspireren (TD2), Samenwerken (TD3) en Cultureel ondernemerschap (TD4).

In 2025 werden 12 werken verworven en/of gecreëerd samen met levende kunstenaars. Ook het werk van Germaine Kruij, één van de drie langdurige bruiklenen van de Vlaamse Gemeenschapscollectie (zie 1.2), werd geproduceerd onder begeleiding van het Middelheimmuseum.

Daarnaast werd, op basis van de prioriteiten vastgelegd in het collectiebeleid, selectief omgegaan met aanbiedingen en schenkingen. We verzamelden opnieuw met verhoogde aandacht voor de historische ondervertegenwoordiging van vrouwelijke kunstenaars in de collectie.

Voor alle verwervingen realiseerden we een kwalitatieve digitale borging.

1.1.1. Verwerving in 2025 (TD3: samenwerken)

Verwerving van bestaande werken:

- Joan Jonas – *My new theatre VI outdoor* (2006/2024) - MID.B.712
- Alexandra Crouwers – *The compositor composing* (2020) - MID.B.713
- Caroline Coolen – *double doubt* (2025) - MID.B.717
- Roberta Gigante – *The whisper of the ear* (2024) - MID.B.718
- Leon Vranken – *Zonder titel (prent)* (onbekend) - MID.P.418
- Caroline Coolen – *Sneaky Remnants (poster)* (2025) - MID.P.419
- Ria Pacquée – *The girl who was never asked to marry* (1986) - MID.B.719
- Affiche eerste tentoonstelling Middelheimmuseum (1950)

Aanbiedingen voor verwerving, afgewezen:

- Dennis Tyfus – *No Choice Taxi*
- Louise Weinberger – *Das über die Pflanzen ist eins mit Ihnen*
- Sarah Smolders – *Time, Set in Stone*
- Zanele Muholi – *Bambatha*
- Guy Rombouts – zeefdruk en theateraffiche in context van *FOOR AZART – FAIRGROUND AZART*
- Hervé Maurin, Manzi Moveti, Chemedu Jemali, Joris Marijn Gaymans, Arthur Fatah, Robuson Butsu, Gerard Bignolais, Muando, Georgieva Lina, Alexander Wolfgang Kossuth, P. Prosp., Brighton Sango, Ivan Avoscan, Raymond De Meester de Betzenbroeck, Salvador Dali, Emiel De Block, Agnès Baillon, Nicholas Mukumberanwa – verschillende beeldhouwwerken
- Rudolf Schwarzkogler – verschillende kunstwerken
- Postzegels Middelheimmuseum

Herbestemming stadscollectie:

- Barjansky Elisabeth – *Koningin Elisabeth* (1954) - MID.B.716

1.1.2. Verwerving site-specifieke werken, gemaakt in opdracht van het Middelheimmuseum (TD2: innoveren en inspireren)

- Creatieopdracht voor de collectie: Monster Chetwynd – *Salamander Portal* (2025-2026), creatieopdracht voor nieuwe verbinding en toegangspoort voor het Middelheimmuseum aan de oostzijde van het park (kant ZAS en UKJA-ziekenhuis). In 2026 zal deze poort worden opgeleverd in de context van een zomertentoonstelling.
- Gosie Vervloessem – *The Pleasure Garden* (2023) - MID.B.715

1.1.3. Schenkingen aanvaard (TD4: cultureel ondernemerschap)

De Museumgroep van Stad Antwerpen moedigt schenkingen aan, als ze in het collectieprofiel passen en relevant zijn binnen de missie van het museum. We investeren daarbij in pre-acquisitieonderzoek, dan wel in juridisch complexe afstotings- en herbestemmingsprocedures van werken die nadat ze in de collectie terecht kwamen, dan toch minder van waarde blijken en/of nadien op de organisatie wegen qua investering in middelen en personeel.

Bij schenkingen en aanbiedingen voor de museumcollectie, de archief- en/of de bibliotheekcollectie, is de eerste stap een prospectie. Het collectieprofiel en het verzamelbeleid van het museum wordt toegelicht aan de schenker, het aanbod in kaart gebracht, en desgevallend ter plaatse een beschrijving opgemaakt die geagendeerd wordt op het driemaandelijks acquisitieoverleg, waarna besluitvorming volgt.

Aanbiedingen voor schenkingen, aanvaard:

- Isabelle Forani - Madeleine Christine Forani-Bonnecompagnie – ‘archieffcollectie’
- Klara Peeters – diacollectie
- Frank Herremans – 13 publicaties
- Maurice Verbaet – Tapta, *Géométries Variables* (1993) - MID.B.711

Aanbiedingen voor schenkingen, afgewezen

- Marc Vanderleenen – schenking verschillende beeldhouwwerken
- Olivier Strebelle – *Spinster (moeder en kind)*
- Camiel Van Breedam – depotaanbod verschillende beeldhouwwerken
- Joachim Mares – *Zijspoor*

1.1.4. Aankopen voorbereid met volledige steun van de Middelheim Promotors (TD4: cultureel ondernemerschap)

- Tapta – *Dresser* (1993) - MID.B.710

1.2. Middelheimmuseum ontwikkelt langlopende bruiklenen van bestaande werken van internationaal opererende kunstenaars.

Status: in uitvoering

Aan de al uitstaande langdurige inkomende bruiklenen werden specifieke langdurige bruiklenen toegevoegd, in het kader van de verrijking van de collectiepresentatie. Zo kunnen we de thematische opstelling in de collectiepresentatie complementeren. Op deze manier voeren we het collectiebeleid uit, dat er onder andere naar streeft om de historische ondervertegenwoordiging van niet-Westerse en van vrouwelijke kunstenaars te verbeteren. Zo werken we ook aan de realisatie van de transversale doelstelling Participatie en Inclusie (TD1): we vergroten traag maar gestaag de diversiteit gerepresenteerd in onze collectiepresentatie.

Ook van de Vlaamse Gemeenschap kregen we verschillende werken in langdurige bruikleen. Hiermee geven we gevolg aan het aandachtspunt afstemming te zoeken met de andere Vlaamse instellingen die hedendaagse kunst verzamelen.

Langlopende bruiklenen opgenomen vanaf 2025:

- Zanele Muholi – *Bambhata I* (2023), (bruikleen voor 1 jaar)
- Aline Bouvy – *Servant, clown or enemy*, 2024 (bruikleen voor 3 jaar)
- Phyllida Barlow – *PRANK: truant; 2022/23 — PRANK: antic; 2022/23 — PRANK: stunt; 2022/23* (bruikleen voor 3 jaar)
- Katleen Vinck – *Sculpture for Film* (2024) - MID.LB.BK.009721 > bewaargeving Vlaamse Gemeenschap
- Maen Florin – *Arbre Chou Fleur* (2023) - MID.LB.BK.009697 > bewaargeving Vlaamse Gemeenschap
- Germain Kruij – *Portal Brass Line* (2025) - MID.LB.BK.009706 > bewaargeving Vlaamse Gemeenschap

Langdurige bruiklenen gecontinueerd in 2025:

We continueerden vorig jaar 98 langdurige bruiklenen (zie bijlage 1).

1.3. Middelheimmuseum verkent nieuwe verzamel- en ontzamelstrategieën en optimaliseert bestaande processen.

Status: in uitvoering

1.3.1. Oprichting meerstemmig driemaandelijks acquisitieoverleg

Het Middelheimmuseum werkt sinds 2025 met een structureel intern acquisitieoverleg. Dit overleg vindt trimestrieel plaats en wordt meerstemmig georganiseerd: de stemmen van de curator, publieken, presentatie, onderzoek, directeur, curator Kunst In de Stad, worden beluisterd en gewaardeerd. Doel van dit overleg is te adviseren en samen te besluiten over de aankoop van nieuwe kunstwerken of objecten. Dit gebeurt op basis van het collectiebeleid van het museum, waarin de missie, visie en prioriteiten van de collectie zijn vastgelegd.

De leden wegen verschillende factoren zorgvuldig af voordat tot een verwerving wordt besloten, zoals vooropgesteld in het collectiebeleidsplan:

- **Publieke waarde:** past de potentiële aankoop bij de bestaande collectie en draagt deze bij aan publieksdoelstellingen van het museum.
- **Artistieke en historische waarde:** Wat is de relevantie van het werk binnen de bestaande collectie?
- **Authenticiteit en herkomst:** Is de herkomst van het object legitiem en zijn er geen twijfels over de authenticiteit?
- **Staat van het object:** Is de conditie goed en zijn er restauraties nodig?
- **Financiële waarde:** Is de prijs redelijk en binnen het budget?
- **Praktische overwegingen:** Kan het object op de juiste manier worden opgeslagen, tentoongesteld en beheerd?

Het uiteindelijke besluit om een object te verwerven wordt genomen op basis van het advies van dit acquisitieoverleg, hoewel de formele goedkeuring bij de directie en het stadsbestuur ligt.

Een succesvol verzamelvoorstel valt binnen de kenmerken van het collectieprofiel en sluit aan bij één van de prioriteiten, geformuleerd in de verzamelkeuzes. Het voegt waarden toe aan de collectie van het Middelheimmuseum. Vooraleer een eindafweging te maken worden ook een aantal beperkingen nagegaan. De selectie en de daarop gebaseerde besluitvorming volgt een trechter van 4 filters:

Tijdens dit overleg onderscheiden we 3 types acquisities:

- opdracht voor de collectie
- pro-actieve verwervingen
- passieve verwervingen/aanbiedingen

1.3.2. Ontzamen

De Antwerpse musea, en ook het Middelheimmuseum, werken sinds de start van 2025 met een ontzamelbeleid en een ontzamelprocedure. Eerst dienen de beoogde resultaten van een ontzaming, op basis van overleg met interne en externe belanghebbenden bepaald te worden. Deze resultaten moeten duidelijk maken hoe de publieke en collectieve belangen gediend zijn bij de ontzaming, en moeten kaderen binnen het ontzamelbeleid van de musea en erfgoedinstellingen Antwerpen, dat door het college werd goedgekeurd.

Het ontzamelbeleid werd opgesteld op basis van:

- de Ethische code voor musea (ICOM, 2006)
- Guidelines on Deaccessioning of the International Council of Museums (ETHCOM, 2019)
- SPECTRUM 5.0 standaard voor Afstoting en uitschrijving (Collections Trust)
- de Nederlandse LAMO (Leidraad voor het Afstoten van Museale Objecten, 2023)
- de Ontzamelgids van FARO (2023)

SD2: Zorg voor collecties, de site en de mensen

Zorg voor de collecties, de site en de mensen: de afstemming van een sterk collectiebeleid op een innovatief parkbeheer maakt de collecties en de erfgoed site van het Middelheimmuseum futureproof. Zo beschermt Middelheimmuseum beide tegen toenemende risico's, zodat het geheel een belangrijke rol blijven spelen voor het welzijn van de bezoeker.

2.1. Middelheimmuseum garandeert een hoogkwalitatief fysiek én digitaal behoud en beheer van de collectie, getoetst aan internationale kaders. Leidraad hiervoor zijn een geactualiseerd collectiebeleidsplan en een digitaal beheerplan.

Status: in uitvoering

Het team collectie zette stevig in op de actualisatie van het collectieplan (zie ook rapportage aandachtspunten). Deze werf gaf verdere inzichten in de evoluties binnen de beleidskaders en de werking binnen de stad. De verschillende museumteams werden betrokken bij de opmaak. De oplevering wordt voorzien voor mei 2026.

Wat het digitaal behoud en beheer betreft, was er in 2025 de blijvende inzet op 'schone data'. Aan de hand van invulboeken en beschrijvingsmodellen (hedendaagse kunst) kwam er voor alle collectieuitbreidingen (aankopen, schenkingen, bruiklenen langer dan 1 jaar en bewaargevingen) een record in Axiell en een objectdossier + collectieproces(sen) op Sharepoint. Hierbij werden actuele invulinstructies gevolgd, aangevuld met de bevindingen uit het beschrijvingsmodel hedendaagse kunst.

De gegevens van bestaande objecten werden aangevuld met nieuwe bevindingen en kennis. Waar nodig kregen koepelobjecten onderdelen in functie van meer correcte registratie.

Op 1 oktober 2025 werd er een nulmeting voor de collectieregistratie opgevraagd. Deze nulmeting geeft een overzicht van de velden die onderdeel uitmaken van de minimale - en basisregistratie zoals bepaald binnen de SPECTRUM-standaarden. Deze nulmeting geeft weer in welke velden er data ontbreekt. Op basis hiervan wordt een actieplan opgesteld om ontbrekende data op te zoeken en aan te vullen.

Middelheimmuseum	Aantal records	% in orde	Nog niet in orde
Totaal aantal records	2680		
Met objectnummer	2680	100%	0
Met instellingsnaam	2680	100%	0
Met objectnaam	2677	100%	3
Met titel	2679	100%	1
Met beschrijving	2389	89%	291
Met vervaardiger	2673	100%	7
Met vervaardigingsdatum	2397	89%	283
Met materiaal	2656	99%	24
Met toestand	1702	64%	978
Met afmeting	2451	91%	229
Met asset	2087	78%	593
Met verwervingsbron	2461	92%	219
Met verwervingsdatum	2130	79%	550
Met verwervingsmethode	2643	99%	37
Met huidige standplaats	2644	99%	36
Met vaste standplaats	2500	93%	180

Alle werken in openlucht (zowel in presentatie als op het openluchtdepot) kregen in 2025 nieuwe foto's, om hun toestand te documenteren en te ontsluiten naar publiek. Deze foto's werden allemaal gekoppeld aan het DAMS systeem van de stad Antwerpen, waar 'het publiek' deze kan inkijken.

De verzekeringswaarden van verschillende collecties (werken in openlucht, bruiklenen, ex-situ beelden, collectiepaviljoen) werden geactualiseerd in samenwerking met een externe taxateur. Deze waarden werden afgetoetst met de verschillende bruikleengevers en in het collectieregistratiesysteem geupload.

Er vond een volledige standplaatscontrole van de collectie sculpturen in het binnendepot plaats. De standplaatscontrole werd weggeschreven in het collectieregistratiesysteem.

Ons digitaal collectiebeheer werd ook in 2025 gekaderd binnen de doelstelling digitale transformatie van de Museumgroep Antwerpen. In 2025 legde de stad Antwerpen voor haar IT-investeringen een zware nadruk op het behalen van doelstellingen rond cyberveiligheid. Hierdoor moesten we de centrale IT-projecten voor Musea en

Erfgoed beperkt houden en lag de nadruk op de dringendste noden. Voor het Middelheimmuseum was het volgende gerealiseerde project relevant voor het collectiebeheer:

In maart 2025 werd de Erfgoedrapportenapp (ERA), uitgerold. ERA is een centraal platform waar interne erfgoedrapporten opgesteld, verzameld en toegankelijk blijven.

Over de aandachtspunten voor digitale werking als beleidsprioriteit en de afstemming op overkoepelende Vlaamse initiatieven rapporteren we onder Generieke aandachtspunten 1.1 en 1.3.

2.1.1. Fysiek behoud en beheer van de collectie

Zie ook 4.2

Collectiepresentatie

- Louise Lawler, *Birdcalls* (1972-1981), MID.LB.011, werd opgesteld voor en na de zomerpresentatie in Het Huis
- Roman Signer, *Projet pour un jardin* (2016), MID.B.614, plaatsing na restauratie
- Henk Visch, *Morgen is Alles anders* (1993-1996), MID.B.486, in depot genomen omwille van conditie
- Franz West, *Sphairos* (1998), MID.B.493, is in depot genomen omdat deze niet meer in buitenomstandigheden kan getoond worden
- Julio López Hernandez, *Ursula* (1965), MID.B.384, werd beveiligd teruggeplaatst (nadat ze in 2024 verwijderd werd na een reeks diefstallen in de omgeving).

Collectiemobiliteit

- Interne collectiemobiliteit: zie bijlage 2
- Externe collectiemobiliteit: zie bijlage 3

Restauraties en conservatiebehandelingen

- Overzicht conservatie en restauratiebehandelingen: zie bijlage 4
- Overzicht optimalisatie en conservatie in overleg met de kunstenaar: zie bijlage 5

Algemene preventieve behoudsmaatregelen

- Recurrent onderhoud: uitgevoerd door 1 vaste medewerker, die in het voor- en najaar wordt bijgestaan door een jobstudent uit de afdeling restauratie van de UA
- In de zomer waren er 4 studenten (afdeling restauratie van de UA) aan het werk voor de collectie en operaties (onderhoud)
- Het materiaal dat gebruikt wordt bij het onderhoud is zo ecologisch mogelijk (cf. TD5 Duurzaamheid)
- Winterinpak: we voorzien voor een aantal beelden herbruikbare bescherming, waardoor fragielere werken het hele jaar door op hun plek kunnen blijven staan.
- Diefstalpreventie: enkele beelden hebben een contactalarm. Wanneer hier problemen mee zijn, wordt dit zo snel mogelijk opgelost.

2.1.2. Calamiteiten

In 2025 vonden enkele incidenten of calamiteiten plaats die een directe impact hadden op de conditie van de museumsite, de gebouwen of de collectiestukken. Deze werden opgenomen in bijlage 6. De incidenten en calamiteiten met betrekking tot de kunstwerken uit de collectie werden weggeschreven in het collectieregistratiesysteem.

2.2. Middelheimmuseum hanteert een gediversifieerd depotbeleid, op maat van de verschillende deelcollecties.

Status: in uitvoering

Op de Middelheimsite worden deelcollecties in verschillende depots bewaard, op maat van de noden van de specifieke collecties. Deze zijn verspreid over de Middelheimsite. Waar mogelijk kiezen we ervoor om onze depots publiek toegankelijk te maken. Dit laat ons toe transparant collectiebewegingen en collectiebeheermaatregelen te ontsluiten en de bezoeker te informeren.

Ons publiek toegankelijke depot in openlucht werd bovendien ingericht om onze depotnoden in geklimatiseerde binnenruimtes tot een noodzakelijk minimum te beperken. Door op die manier te besparen op energiekosten, voeren we ook onze transversale doelstelling duurzaamheid (TD 5) uit.

Ook in ons publiek toegankelijk binnendepot en in ons gesloten binnendepot werd in 2025 onze maximaal energiebesparende sturing bestendigd. Het museumarchief en een deel van de bibliotheekcollectie wordt historisch bewaard in de beschermde erfgoedgebouwen op de site (kasteel en orangerie). Hier is verdere optimalisatie van de depotomstandigheden nodig, alsook een verdere digitalisering van het museumarchief.

2.2.1 Het Collectiepaviljoen

In 2024 werd de inrichting van het collectiepaviljoen grondig herzien: het werd doelbewust herinricht zodat de bibliotheekcollecties, de leeszaalfunctie en publieksfunctie verplaatst werden uit de Orangerie. De functie 'toegankelijk depot' voor de binnencollecties van het Middelheimmuseum bleef behouden maar werd uitgebreid met de functie 'museumbibliotheek'. Het gebruik door museumpubliek werd uitgebreid met de gebruikers van de bibliotheek, de bibliotheekklanten en het bibliotheekpersoneel. Na 1 jaar bleek dat deze formule 10.000 bezoekers aantrok in 2025.

Bij de installatie en herinrichting werden bouwfysische ingrepen uitgevoerd in functie van de energiezuinige klimatisatiesystemen en energiebesparende sturing (TD5: Duurzaamheid). Achteraan, in de laatste ruimte, geldt een iets andere klimaatinstelling dan in de rest van het paviljoen, dit om de bezoekers en gebruikers te accommoderen. Tijdens de week wordt er dagelijks gepoetst, vitrines worden meermaals per maand gereinigd.

2.2.2. Het Collectiedepot - Box in box

Sinds 2019 past het Middelheimmuseum de Bizot-normering toe (extra lage temperatuur, energiebesparend). De binnenbox loods garandeerde ook in 2025 een goede bewaring door kwalitatieve passieve kwaliteiten, bijna energie onafhankelijk. (Zie TD5: Duurzaamheid)

2.2.3. Het Openluchtdepot

Dankzij het bewaren van beelden in een openluchtdepotzone besparen we heel wat energie. Hier is geen klimatisatiesysteem nodig. Door kunstwerken hier te bewaren wordt het transport van kunst, personeel en conservering beperkt. Bovendien kan het publiek zien hoe de werken zorgvuldig worden gerestaureerd. In 2025 werden op het openluchtdepot verschillende beelden in de was gezet) en werken geconserveerd/gerestaureerd. (Zie ook lijst restauraties)

2.2.4. Het Collectiedepot – Orangerie - voormalig koetshuis

In de Orangerie (zolder) worden nog delen van het museumarchief bewaard: foto's en dia's, maar ook een deel van de bibliotheekcollectie, zoals documentatiemappen en tijdschriften. Er werd gestart met registreren van verschillende deelcollecties, en een actieplan opgesteld voor het registreren van fotocollecties. Dat werd in 2025 toegepast op een eerste deel van het archief: de Biënnale-foto's. In samenwerking met vrijwilligers kregen

ongeveer 3.000 publicaties een bestemming toegewezen (binnen en buiten de Middelheimmuseum bibliotheekcollectie).

2.3. Middelheimmuseum werkt als collegiale partner van de Antwerpse museumgroep mee om het behoud en beheer van de collectie en de depotwerking verder te versterken.

Status: in uitvoering

Het team Behoud en Beheer is verantwoordelijk voor de centraal beheerde depots op Droogdokken, Hessenhuis, Kaai 20, Luchtbal en Katoen Natie. In afwachting van een structurele oplossing voor de depotproblematieken in Antwerpen werkt het centraal team Behoud en Beheer aan een optimalisatie van de huidige werking.

Gedurende het ganse jaar 2025 werd de in 2024 extra verworven depotcapaciteit ingericht met de gepaste opslagsystemen (rekken, gaaswanden) en werd de totaliteit van de in depot geplaatste collecties kritisch geëvalueerd in functie van de vereiste bewaarcondities. Op basis van deze evaluatie werden de collecties optimaal ingedeeld over de verschillende depotlocaties.

Dankzij de collectieve inzet van de centrale teams Art Handling en Depot werd deze omvangrijke herinrichting en reorganisatie van de collecties in depot (> 1000 “nieuwe” objecten bovenop de reeds in depot bewaarde collectiestukken) succesvol gerealiseerd. Deze initiatieven zorgen ervoor dat - in afwachting van de realisatie van het “Collectie Centrum Antwerpen” de dienst Behoud en Beheer voldoende kwalitatieve depotruimte beschikbaar kan stellen.

In 2025 werd verder ingezet aan de uitwerking van een structureel en toekomstbestendig depotbeleid. In het dossier “Collectie Centrum Antwerpen” werd, in samenwerking met het gekozen ontwerpteam HUB-Office WINHOV en bijgestaan door verschillende externe technische experts, onder begeleiding van AG VESPA intens gewerkt aan de opmaak van een ontwerpplan als basis voor het aanbestedingsdossier “Collectie Centrum Antwerpen”. Het “Masterplan Erfgoeddepot” beperkt zich niet enkel tot dit dossier, maar betreft ook de archiefinstellingen Letterenhuis en Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience en de openbare bibliotheken Antwerpen in een toekomstgerichte totaalvisie op collectiewerking.

2.4. Middelheimmuseum verkent nieuwe formele kaders en ondersteuningsmogelijkheden voor de combinatie van het beheer en de ontwikkeling van de kunstcollectie en het cultuurhistorische landschap (onroerend erfgoed).

Status: in uitvoering — binnen de kaders die de stad Antwerpen aandraagt. De rapportage hieronder geeft daar een beeld van.

2.4.1. Deelname aan Strategische Visienota van minister Gennez

Middelheimmuseum heeft in 2025 zeer actief deelgenomen aan het inspraaktraject in functie van de Strategische Visienota van minister Gennez. Daarin hebben we aangegeven dat de huidige decreten weinig ruimte laten voor de erkenning van de raakvlakken met andere erfgoedelementen, zoals specifiek voor het Middelheimmuseum de combinatie van roerend erfgoed met onroerend gebouwd én groen erfgoed.

Dit aandachtspunt werd ontwikkeld in samenspraak met andere musea die een complex erfgoed geheel onder hun hoede hebben, zoals Bokrijk (vergelijkbaar in de combinatie van erfgoed en beschermd landschap), maar ook Antwerpse instellingen als Museum Plantin-Moretus, Red Star Line Museum en Rubenshuis, die allen een historische site combineren.

De strategische visienota van de minister moet nog verschijnen bij het indienen van dit verslag, en het zal moeten blijken of er rekening is gehouden met de vraag om meer erkenning van deze complexiteit. Afhankelijk daarvan

moet het Middelheimmuseum het onderzoek in 2026 in deze of een andere richting verderzetten. Intussen is er in 2025 wel ruimte gekomen voor intervisie over het onderwerp tussen de bovengenoemde instellingen.

In 2025 zette het Middelheimmuseum de inspanningen voort om het gedeelde beheer van de Middelheimsite te stroomlijnen. De doelstelling die we delen met de Groendienst van de stad, de Sportdienst, de studio Gebiedsontwikkeling van AG Vespa en het team stadsbouwmeester, is om het Middelheimmuseum maximaal te integreren in de grotere parkencluster, waar mogelijk ruimtegebruik te delen en de veiligheid van de collectie te combineren met een maximale toegankelijkheid, aan de hand van innovatieve landschapsingrepen. (Zie TD 3: Samenwerken; TD 5: Duurzaamheid; TD 4: Cultureel Ondernemerschap.)

Dit is geen eenvoudige opgave. Enerzijds zijn er naast de betrokken stadsdiensten nog drie grote partners betrokken: Universiteit Antwerpen, Ziekenhuisgroep ZAS, en Agentschap Wegen en Verkeer (beheer Craeybeckxtunnel die onder het Middelheimmuseum-zone Oost loopt). Al deze betrokken partijen hebben prioriteiten en voorwaarden eigen aan hun respectieve werking, en de bescherming en ontwikkeling van de cultuurhistorische waarde van het landschap van het Middelheimmuseum en omgeving, is daar niet altijd deel van.

2.4.2. Strategisch en operationeel overleg Groendienst en dienst Onroerend Erfgoed

De Groendienst is in de dagelijkse exploitatie van het museum de eerste partner. Daarvoor werd een overlegstructuur in het leven geroepen: tweewekelijks operationeel overleg en maandelijks strategisch overleg, om de zorg voor kunst en natuur voortdurend op elkaar af te stemmen. Zo wordt o.a. het maaibeeld aangepast en opgevolgd i.f.v. verhoging van de biodiversiteit. Er worden maaiplannen opgesteld (met maximale inzet op extensief maaibeeld). Maar ook nieuwe opstellingen, transporten van kunstwerken, grote snoeiwerken, noodvellingen, nieuwe aanplantingen etc. worden op elkaar afgestemd.

De doelstelling om een duurzaam, klimaatrobuust groenbeleid te voeren, wordt expliciet gedeeld door het Middelheimmuseum en de groendienst. De afstemming op de Onroerend Erfgoederkenning van het parklandschap is een aandachtspunt en bezorgdheid die het Middelheimmuseum systematisch aanbrengt in het structureel en strategisch overleg. Ook al is de zorg voor het beschermd landschap verankerd in het groenbeheerplan, de uitvoering ervan vraagt een volgehouden waakzaamheid van alle betrokken partijen. Het overleg dat vanuit het Middelheimmuseum georganiseerd wordt, biedt een tegengewicht voor de verkokering van de verschillende stadsdiensten.

2.4.3. Scenario-onderzoek

In 2025 werd een nieuw bestuursakkoord voor de Stad Antwerpen onderhandeld. Heel wat lemma's in het nieuwe Antwerpse bestuursakkoord hebben betrekking op de verdere gebiedsontwikkeling. Middelheimmuseum stuurt aan op een geïntegreerde aanpak en overlegstructuur. Daarin gaat het verder op zoek naar de formele ondersteuningsmogelijkheden en kaders voor een waardering van de culturele waarde van zowel ons roerend (collectie) als onroerend erfgoed (park).

2.4.4. Integrale veiligheidsanalyse

Om in deze ontwikkelingen de veiligheid van onze collectie te kunnen verbeteren en waarborgen, gaf het Middelheimmuseum in 2024 opdracht voor een integrale veiligheidsanalyse. De opdracht bestaat uit een (risico)analyse/doorlichting van de bestaande en de opmaak van een plan voor nieuw door te voeren beveiligingsmaatregelen (perimeterbeveiliging, objectbeveiliging, CCTV-plan...).

We vroegen hierbij om rekening te houden met de mogelijk wijzigende fysieke perimeter van het museum, de ontwikkeling van het geplande masterplan infrastructuur voor het museum, en het verder professionaliseren van het team erfgoedbewakers (zowel intern als extern).

Terwijl onze audit liep, startte ook de Antwerpse museumgroep een gelijkaardige opdracht voor alle Antwerpse musea. Dit heeft significante gevolgen voor de oplevering van onze audit, die opgeleverd werd in 2025.

2.5. Middelheimmuseum ontwikkelt een meerstemmig pilootproject voor de beschrijving van de eigen collecties en collectiestukken, met bijzondere aandacht voor problematische termen en betekenissen die vanuit actueel perspectief gevoelig verschoven zijn.

Status: in uitvoering, met vertraging, ten gevolge een personeelwissel voor de verantwoordelijke collecties.

2.5.1. Inclusiever collectiebeheer

Woorden die gebruikt worden in collectieregistraties kunnen door verschillende mensen verschillend ervaren worden. Iets waar de ene persoon geen problemen mee heeft, kan een ander diep kwetsen. Door rekening te houden met deze verschillende ervaringen, werken we aan een inclusiever collectiebeheer en nodigen we meer mensen uit om met het erfgoed aan de slag te gaan.

Veel beschrijvingen van gedigitaliseerde collecties zijn gebaseerd op oudere catalogodata. Die data hadden oorspronkelijk een ander, meer beperkt doel: identificatie en terugvinden van de bron. Ze zijn vaak beknopt, soms verouderd en weinig informatief. Ze passen soms niet meer in het huidige wereldbeeld.

2.5.2. Opsporing problematisch taalgebruik

Hoe kunnen we de thesaurie naar deze tijd krijgen? Hoe kunnen we aandacht hebben voor verschillende invalshoeken, noden en behoeften van belanghebbenden en ervoor zorgen dat mensen worden aangesproken op hun complexe identiteit? In de afgelopen jaren werd er bij alle projecten waar gebruik werd gemaakt van de collectiedatabank rekening gehouden met het bestaan van, en gezocht naar problematisch taalgebruik.

- Anet is voor **Brocade** intensief bezig met het opkuisen van problematische termen in thesauri
- Stad Antwerpen doet voor **Axiell** hetzelfde
- De **collectiedatabank** van het Middelheimmuseum werd al meermaals doorgelicht, op zoek naar problematische termen
- Bij het herschrijven van onze bezoekersteksten voor het **platform 'collectie in het park'** werd er hard ingezet op klare taal en mogelijk aanstootgevende beelden, elementen, woorden (bv. het tafereel dat wordt uitgebeeld, een naakt figuur, ...). Hier gebruikten we een aantal disclaimers bij deze werken.

Jasper De Ridder en Caterina Verdickt volgden in 2025 de bevindingen van de sector op zoals neergeschreven in [DE-BIAS - Detecting and cur\(at\)ing harmful language in cultural heritage collections | Europeana PRO](#), ter voorbereiding van de uitwerking van het project in het Middelheimmuseum.

2.5.3. Voorbereiding reflectieteam

In januari 2026 staat de kennisdeling en opstart met het museumbreed reflectieteam, inclusief Onderzoek en Publieken op het programma.

2.6. Middelheimmuseum werkt een programmalijn uit rond het borgen en delen van kennis, ervaring en vakmanschap. Dit specifiek voor de creatie, van conceptfase tot realisatie, en (re)fabricatie van sculpturaal werk voor openlucht, met aandacht voor de co-creatie tussen kunstenaar en producent.

Status: in uitvoering

2.6.1. Programmalijn 'Makers'

In 2025 werd de 'Community of Makers' rond de collectie van het Middelheimmuseum verder in kaart gebracht binnen het strategisch plan Programma en Publieken. De programmalijn 'Makers' werd inhoudelijk uitgewerkt en verankerd als structurele pijler binnen de werking.

Daarnaast werd deze programmalijn in 2025 vanuit de onderzoeksfunctie van het museum geformuleerd als strategisch onderzoeksthema (zie verder bij SD3). Concreet werden onderzoeksprojecten en kennisuitwisselingstrajecten opgestart die zich richten op:

- de netwerken rond kunstenaarspraktijken binnen de Middelheimcollectie
- de processen van creatie, productie en (re)fabricatie van sculpturaal werk in openluchtcontext
- de rolverdeling en samenwerking tussen kunstenaar, producent en technische partners
- de duurzame borging van deze kennis binnen de museale werking

De onderzoekserelateerde projecten en activiteiten verbonden aan deze programmalijn zijn opgenomen onder doelstelling 3.1., conform de indeling van het Cultureel Erfgoeddecreet.

Op langere termijn beoogt dit onderzoek ook een bredere kennisuitwisseling met musea en organisaties die opereren op de grens van het Kunstendecreet en het Cultureel Erfgoeddecreet. Zo wil het Middelheimmuseum bijdragen aan innovatie, inspiratie en versterkte samenwerking binnen het veld.

We verklaren ook onze inhoudelijke benadering voor deze doelstelling: de collectie en tentoonstellingen van het Middelheimmuseum zijn niet enkel verzamelingen van objecten, maar ook van mensen, praktijken en netwerken. Rond de collectie bevindt zich een uitgebreid ecosysteem van kunstenaars, producenten, technische makers en andere experts. Hun praktijken zijn onderling verbonden en overschrijden generaties en disciplines.

Met deze programmalijn wil het museum kennis, ervaring en vakmanschap rond de creatie van sculpturaal werk voor openlucht – van conceptfase tot realisatie en (re)fabricatie – duurzaam borgen en delen. Daarbij is er bijzondere aandacht voor de co-creatie tussen kunstenaar en producent.

Door deze netwerken zichtbaar te maken, toont het museum hoe kunstpraktijken diep verankerd zijn in de samenleving, en verbonden zijn met een brede waaier aan professionele praktijken. Tegelijk worden kunstenaars en hun werk dichterbij diverse publieken gebracht en worden bezoekers uitgenodigd om hun eigen relatie tot creativiteit, vakmanschap en kennisontwikkeling te verkennen.

2.6.2. Definities in programmalijn 'Makers'

Afbakening: de makerspraktijk

De programmalijn vertrekt vanuit een interpretatie van de kunstenaars- of makerspraktijk, waarin vier dimensies centraal staan: creativiteit, kennisontwikkeling, uitwisseling en vakmanschap. Deze dimensies zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en functioneren steeds binnen een netwerk van relaties.

Creativiteit

Creativiteit wordt benaderd als een ontwikkelbare vaardigheid. Ze manifesteert zich onder meer in het anders kijken naar de werkelijkheid, het samenbrengen van bestaande ideeën in nieuwe constellaties, het creëren van wat nog niet bestond, het formuleren van originele oplossingen en het intuïtief en empathisch benaderen van maatschappelijke of artistieke vraagstukken.

Kennisontwikkeling

Kennisontwikkeling binnen een kunstenaarspraktijk is een continu en meervoudig proces. Ze is niet uitsluitend theoretisch, maar ook lichamelijk, experimenteel, relationeel en contextueel. Kunstenaars ontwikkelen kennis via materiaalonderzoek, experiment, reflectie op mislukkingen en successen, veldonderzoek, dialoog en samenwerking. Deze kennis is vaak ervaringsgericht, zintuiglijk en visueel van aard. Ook deelname aan ateliers, tentoonstellingen, academies en feedbackmomenten maakt deel uit van dit leerproces.

Uitwisseling

Kunstenaars ontwikkelen ideeën en zoeken daarvoor een passende uitdrukkingsvorm, via beeld, vorm, beweging, geluid, taal of hybride combinaties daarvan. Zij reageren zowel op externe vragen als op zelf geformuleerde artistieke en maatschappelijke kwesties. Het innemen van een positie en het delen ervan met een publiek maakt wezenlijk deel uit van de praktijk.

Vakmanschap

Vakmanschap omvat meer dan technische beheersing. Het betreft een doorgedreven kennis van materialen, media en technieken (zoals steen, metaal, textiel, geluid, lichaam, ruimte of digitale technologie), evenals de fysieke en mentale toewijding die nodig is om hiermee met precisie en nuance te werken.

In het kader van sculptuur in openlucht betekent dit onder meer inzicht in materiaaleigenschappen, duurzaamheid, constructie, schaal en interactie met omgeving en publiek. Vakmanschap kan bij de kunstenaar zelf liggen, maar evenzeer bij gespecialiseerde makers of producenten die met hun technische expertise bijdragen aan de realisatie van artistieke ideeën.

Daarnaast omvat vakmanschap ook:

- kritisch en eigentijds omgaan met tradities en technieken
- het combineren van ambacht en technologie
- het bewust inzetten of doorbreken van conventies
- lichamelijke beheersing in performatieve praktijken

2.7. Middelheimmuseum zet de collecties en site actief in om de veerkracht te bevorderen van zijn publieken. Gemeenschappen en vrijwilligers helpen zorg dragen voor het erfgoed. De collecties en site inspireren hen bovendien tot zorg dragen voor elkaar.

Status: in uitvoering

2.7.1. Aanbod voor ruim publiek

Zowel de collectie als de Middelheimsite vormen de basis voor een groeiend programmatorisch aanbod, gericht op specifieke doelgroepen. Daarin wordt een belangrijke inspanning geleverd voor mensen met een gezondheidsvraag. Het Middelheimmuseum werkt enerzijds op een aanbod voor een breed publiek: hoe kunnen we (mentale) gezondheidsvraagstuk destigmatiseren en bespreekbaar maken? Maar ook: hoe kunnen we bijdragen aan het ontwikkelen van vaardigheden die onze (mentale en fysieke) draagkracht vergroten? En hoe kunnen we cultureel in het algemeen maar onze collectie en site in het bijzonder, een ondersteuning bieden aan de professionele zorgsector?

De samenwerking met UKJA en de Universiteit Antwerpen, geïnitieerd vanuit OD 2.8 (zie onder), was in 2025 de voedingsbodem voor de volgende projecten in 2025 (*TD 1: Participeren en Inclusie; TD2: inspireren en innoveren; TD 3: samenwerken*):

- **BUGS-project:**
Plaatste meetapparatuur in het Middelheimmuseum en betrok ouders en kinderen. Doel: impact van stedelijke biodiversiteit en groen op mentaal en fysiek welzijn onderzoeken.
- **The Forest School (toneelproject, Thomas Janssens):**
Inclusief theaterexperiment met volwassenen met autisme → trok interesse van Middelheimmuseum en UKJA. In 2025 volgde een spin-off met jongeren in opname bij UKJA.
Resultaat: sterker zelfvertrouwen, betere communicatie en psycho-educatieve meerwaarde.
- **Master Productontwikkeling (2024–2025): Afstudeerproject "Verbinding door Kunst en Natuur"**
(Promotor: Ivo Dewit, co-promotoren: Grietje D'Hollander, Inge Glazemakers):
Bo Schreurs kwam bij haar zoektocht naar verbinding concreet uit op het werken aan een wandeling rond

emoties aan de hand van kunst en natuur in het museum.

- **10-daagse van de Geestelijke gezondheid:**

Elk jaar focust Samen Veerkrachtig op het belang van geestelijke gezondheid, van 1 tot en met 10 oktober. Het Middelheimmuseum doet hieraan mee met een tiendaags programma. Middelheimmuseum wil tonen hoe kunst en natuur rust kunnen brengen, kracht kunnen geven en kunnen verbinden. Daarom ontwikkelden we een tiendaags programma. We ontwikkelden dit programma samen met partners: ZAS/UKJA Middelheim, ZAS Stuivenberg, The Human Link, Nervus Vagus, Ecohuis, Coccolarte. Overzicht programma:

- **01/10/25**, 14u-16u — Veer-krachtige speurtocht (50 deelnemers)
- **02/10/25**, 15u-17u — Wandeling met boomexpert (30 deelnemers)
- **03/10/25**, 9u-17u — Studiedag: Onderzoek naar relatie kunst, natuur en mentaal welzijn (120 deelnemers)
- **04/10/25**, 13u-16u — Open babbel: Een bank om op te landen
- **05/10/25**, 11u-13u & 14u-16u — Mindful wandelen: Lijf in beeld, beeld in lijf (35 deelnemers)
- **07/10/25**, 13u30-15u30 — Workshop: Omgaan met angst (12 deelnemers)
- **08/10/25**, 13u-16u — Open babbel: Een bank om op te landen
- **08/10/25**, 16u30-18u30 — Lezing: Hoe communiceren bomen? (49 deelnemers)
- **10/10/25**: 14u30-16u30 — Workshop: Uit je hoofd! Met natuur & kunst! (3 deelnemers)
- **doorlopend**: Presentatie “Salamander” Kids UKJA (in Atelier Van Lieshout)
- **doorlopend**: Presentatie over onze samenwerking met UKJA (ZAS) en UAntwerpen en gerelateerde onderzoeken (in Atelier Van Lieshout)

Het programma was telkens volzet. We ontvingen 31 positieve reacties op het programma (met een gemiddelde score van 4,1 op 5). Hoogtepunt was de studiedag op 3 oktober, inhoud en sprekers: zie bijlage 7.

2.7.2. Aanbod voor specifieke doelgroepen

We ontwikkelden in 2025 ook een gerichte werking voor mensen die al in een hersteltraject zitten. Het Universitair Centrum voor Kinder- en Jeugdpsychiatrie UKJA organiseert jaarlijks enkele zomer kampen voor 12-tot 18-jarigen, wanneer de ziekenhuisschool gesloten is. Er vonden twee kampen plaats in het atelier van het museum: 14 tot 17/07/25, en 28 tot 31/07/25.

Het aantal deelnemers is eerder klein, gezien de kwetsbaarheden (telkens ongeveer een 5-tal jongeren nam deel), maar de zorgverleners benadrukken het belang en de waarde van de ervaring de gesloten zorginstelling te kunnen verlaten en op te gaan in het museumleven (cf. TD 1: participeren en inclusie; TD 2: inspireren en innoveren; TD 3: samenwerken).

In 2025 hielden we eraan het zomeraanbod, in het kader van onze 75ste verjaardag, actief te delen met enkele creatief-therapeuten van UKJA. Dit aanbod werd gecommuniceerd binnen UKJA en leefgroepen hadden de gelegenheid hierop in te tekenen. Tijdens de maanden juli en augustus organiseerden we zo 3 dagen, met een aanbod op maat voor diverse leefgroepen:

- Zo kregen de jongeren met een eetstoornis een traumasensitieve yogales aangeboden.
- Er werden enkele peuters en kleuters die tijdelijk in de psychiatrie verblijven, verwelkomd op een uitnodigende, grappige rondleiding langs enkele beelden.
- Als laatste werd het tekenatelier in het Braempaviljoen (zie SD4) ingezet voor sessies creatieve therapie.

2.7.3. Vrijwilligerswerking

Participatie

Het Middelheimmuseum zet ook de vrijwilligerswerking in, vanuit deze zorgdoelstelling. Onze vrijwilligers helpen zorgdragen voor ons erfgoed. Behalve door hun passie voor de Middelheimcollectie en onze site, worden onze vrijwilligers ook gedreven door de mogelijkheid samen te werken met gelijkgestemden, samen nieuwe vaardigheden te ontwikkelen en samen met anderen een bijdrage te leveren aan onze maatschappelijke doelstellingen. (cf. TD1: Participeren en inclusie)

Nieuwe samenwerking met Middelheim Promotors

In 2025 realiseerden we een significante doorstart van onze vrijwilligerswerking, vanuit een ingrijpende wijziging in de samenwerking met de Middelheim Promotors vzw.

De ledenactiviteiten van de Middelheim Promotors vzw, een toegewijde gemeenschap rond het Middelheimmuseum, werd getrokken door een vast team van een 6-tal betrokken vrijwilligers. Naast communicatie met de leden en ledenadministratie verzorgen ze met de werkgroep ‘activiteiten’ een jaarlijks aanbod van meerdere uitstappen (voornamelijk bezoeken aan tentoonstellingen en kunstenaarsateliers) buiten en activiteiten binnen het museum. In 2025 organiseerden deze vrijwilligers de activiteiten voor de vrienden van het museum, terug te vinden in het overzicht in bijlage 8.

In 2024 formuleerde Idea Consult enkele aanbevelingen voor de samenwerking tussen de Middelheim Promotors vzw en het Middelheimmuseum. Eén daarvan was de inkanteling van vriendenwerking in de publiekswerking van het museum. In de loop van 2025 werd dat voorbereid, met véél zorg en aandacht voor de bestaande vrijwilligers binnen de vzw. Daarbij moest omzichtig omgesprongen worden met de emoties van de betrokkenen, die zich door de gewijzigde aanpak dreigden afgewezen te voelen.

Doorstart Middelheim Promotors

In 2025 vierde het museum zijn 75e verjaardag, en de Middelheim Promotors vzw zijn 60e verjaardag. Dit momenten hebben we aangegrepen om de doorstart te maken. Op 17/05/25 werden beide verjaardagen uitvoerig gevierd. De vrijwilligers die lange tijd de ledenwerking vorm hadden gegeven werden op die dag met de nodige aandacht en attenties uitgezwaaid. Ter gelegenheid van de dubbele verjaardag werden er 2 nieuwe edities gelanceerd: één van Caroline Coolen met als titel ‘Sneaky Remnants’ en één van Roberta Gigante met als titel ‘Fluisterend’.

Vervolgens werden 5 voormalige vzw-vrijwilligers verwelkomd in het vrijwilligersteam van het Middelheimmuseum.

Trajectbegeleiding

Het kader van de stad Antwerpen voor vrijwilligerswerking is vooral een administratieve omkadering. Het Middelheimmuseum ging daarom op zoek naar een trajectbegeleiding voor de uitwerking van een stevig vrijwilligersbeleid. Daarmee willen we het museum verder ontwikkelen als een proeftuin voor een vrijwilligerswerking die zorgnoden aan een zorgaanbod koppelt, in een haalbaar evenwicht tussen de noden van de vrijwilliger en de noden van het museum. (cf. TD1: *participeren en inclusie*)

In 2025 begeleidde Hitch ([Vrijwilligerswerk | Hitch](#)) het Middelheimmuseum gedurende een traject van 6 dagen verschillende medewerkers van het Middelheimmuseum om tot een gedragen en onderbouwd vrijwilligersbeleid te komen. Het Middelheimmuseum kiest er resoluut voor om een vrijwilligersvriendelijke organisatie te zijn met een inclusieve, dynamische en duurzame aanpak. Essentieel in dit hele verhaal is dat het uitgeschreven en vanaf nu gehanteerde beleid gekend en gedragen is door het voltallige team. Op 11 september volgde er een presentatie voor de museummedewerkers, nadien een kortere presentatie voor de erfgoedbewakers.

Vrijwilligers in de bibliotheek

De bibliotheek van het Middelheimmuseum werkte in 2025 met 4 vrijwilligers die de werking van de bibliotheek wekelijks, een volledige of halve dag, ondersteunden bij de uitvoering van verschillende taken:

- Diacollectie: metadata noteren en herverpakken.
- Deelcollectie bibliotheek – documentatiemappen: toevoegen documentatie, digitale opzoekbaarheid verbeteren.
- Deelcollectie bibliotheek – rariora: opmeten publicaties en noteren schadefactoren.
- Uitsorteren oude stock publicaties: suggesties geven ‘opnemen in collectie’ of ‘herbestemmen’.

- Volumestudie archiefcollectie Forani: noteren aantal mappen, foto's en documenten.

De vrijwilligers werken volgens de afspraken en binnen het kader van de vrijwilligerswerking van de stad Antwerpen.

2.7.4. Sponsorwerking

Meer dan financiële steun alleen

We beschouwen de groep sponsors van het Middelheimmuseum niet enkel als belangrijke stakeholders in het kader van ons cultureel ondernemerschap. Behalve financiële steun voor de ontwikkeling van de museumcollectie, zetten zij ook hun expertise en netwerken in om het Middelheimmuseum te ondersteunen.

In omgekeerde richting wordt de relatie met het Middelheimmuseum door de bedrijfsleiders van onze sponsorbedrijven ingezet om hun medewerkers en klanten toe te leiden tot het museum. Vaak gaat het om eerste kennismakingen, met deelnemers voor wie een museumbezoek geen vanzelfsprekende reflex is. Dat doen ze vanuit een overtuiging van het maatschappelijk belang van cultuur in het algemeen, en van het Middelheimmuseum in het bijzonder. Maar ze worden ook gemotiveerd vanuit een behoefte om een gezonde bedrijfscultuur en goede sociale cohesie tussen hun medewerkers te bevorderen.

Versterkte band

In 2025 werden extra inspanningen geleverd om de band met deze groep sponsors te verbeteren.

- **26/09/25** — Een verjaardagsfeest in het bijzijn van kunstenaars uit de collectie kon niet ontbreken. Samen met Bank Delen werd een event georganiseerd, waarbij de logistieke kosten gedeeld werden. Op vrijdag 26 september organiseerde Bank Delen een evenement voor hun Art Circle in het Middelheimmuseum.
- **27/09/25** — Op zaterdag 27 september werd dezelfde setting gebruikt voor een sponsevent op maat van het Middelheimmuseum. 100 genodigden, huidige sponsors en potentiële nieuwe sponsors, genoten van een heerlijke nazomeravond, met een uitgebreid diner in het bijzijn van Johan Creten, Leon Vranken, Valérie Mannaerts, Folkert de Jongh, Berlinde De Bruyckere, Daniel Dewar en Peter Rogiers.

Nieuwe sponsors

Drie nieuwe structurele sponsorovereenkomsten werden getekend (TD4 cultureel ondernemerschap). En twee andere sponsors organiseerden hun 'familiedagen' in het Middelheimmuseum.

Nieuwe bestuursleden

Daarnaast werden in 2025 maar liefst 7 nieuwe bestuurders gerecrueteerd voor de Raad van Bestuur van de Middelheim Promotors vzw. Net als de vrijwilligers worden ze gedreven door een combinatie van sociale verantwoordelijkheid, de samenwerking met gelijkgestemden, en de zorg voor het Middelheimmuseum.

2.8. Middelheimmuseum ontwikkelt Middelheim-Oost tot een meer sociale infrastructuur, i.s.m. de nabije burenen. In deze vernieuwde zone staat de relatie tussen cultuur, levensomgeving en welzijn centraal.

Status: in uitvoering

Verbinding met creatieopdracht

Sinds 2023 werken het Middelheimmuseum, de kinder- en jeugdpsychiatrie (UKJA) van het ZAS Middelheim en UAntwerpen samen. Onze ambitie: het museum en ziekenhuis met elkaar verbinden, om zo de doelstellingen van de zorg- en de cultuursectoren wederzijds te versterken.

Samen ontwikkelen we een nieuwe toegang tot het kunspark, vanuit het ziekenhuis. Zo worden we veel bereikbaarder voor de buurt: voor studenten, DC-residenten, patiënten van ZAS Middelheimmuseum, het Paolakinderziekenhuis én de jonge patiënten van UKJA; allen met hun familie, vrienden en verzorgers.

De nieuwe ingang bestaat uit een indrukwekkend portaal en een veilig verhoogd pad, helemaal aangepast aan de noden van deze specifieke gebruikers. Daarlangs komen ontmoetingsruimtes, natuurzones en hangmatten. Deze bieden gelegenheid tot rusten en verblijven: alleen, met anderen en met de natuur.

De kunstenaar van de nieuwe ingangspoort is Monster Chetwynd. Het kunstwerk zal deel uitmaken van de Middelheimcollectie, en werd voor een belangrijk deel gesponsord door de Middelheimpromotors (*TD4, cultureel ondernemerschap*).

Uitvoerig co-creatieproject

Nooit eerder werkte het museum zo'n uitvoerig co-creatieproject uit. Voor het ontwerp van verbindingsplek, pad en portaal werkten we intens samen met ZAS (UKJA) en UAntwerpen. Bij elke ontwerpfase, wetenschappelijk gefundeerd, kregen de kinderen het laatste woord. (TD1 participatie en inclusie). We betrokken ook hun begeleiders en therapeuten, de erfgoedbewakers, verschillende universitaire departementen en diverse stadsdiensten. Bezoekers sloten aan bij o.a. de belevingswandeling, het burgerwetenschapsproject BUGS rond de impact van biodiversiteit en natuur op mentaal en fysiek welzijn én hun input werd ook bevroegd.

In oktober 2025 zijn de infrastructuurwerken m.b.t. de nieuwe doorgang effectief gestart. Het looppad werd afgewerkt in december 2025. De oplevering van het gehele project is voorzien in het eerste kwartaal van 2026. Het nieuwe pad en kunstwerk wordt officieel geopend op 16 mei 2026.

Structurele impact

Dit project heeft bij veel partners veel in beweging gezet. Telkens inspireerden nieuwe inzichten tot nieuwe projecten om de pistes verder te verkennen, wat onder andere ook resulteert in het aanbod gekaderd in de tiendaagse van de geestelijke gezondheidszorg (zie 2.7), maar ook in de volgende projecten in nauwe samenwerking met partners ZAS/UKJA en UAntwerpen, gerapporteerd onder OD 2.7.

SD3. Onderzoek als motor: Middelheimmuseum bouwt zijn onderzoeksfunctie uit.

3.1. Middelheimmuseum trekt een onderzoekskoördinator aan, stelt een onderzoeksbeleidsplan op, met een heldere scope, methodes en onderzoeksvragen. Het trekt samenwerkingen met andere musea en partners aan, en ontwikkelt een strategie en aanpak voor het uitdragen van onderzoeksresultaten en het consulteren ervan.

Status: in uitvoering

3.1.1. Onderzoekskoördinator en onderzoeksbeleid

In 2025 vulde Veerle Meul voltijds de functie in van onderzoekskoördinator. Een eerste draft van een onderzoeksbeleidsplan werd gemaakt, en was eind 2025 voor 60 % voltooid. In 2026 zal het collectiebeleid online gepubliceerd worden.

Inhoudstabel en progressierapportage onderzoeksbeleidsplan

1. Doel en inleiding: 100% beschreven
2. Beleidscontext: 100% beschreven
3. Onderzoekprincipes: 90% beschreven
4. Onderzoekdomeinen: 90% beschreven

De onderzoekdomeinen betreffen het verleden, heden, toekomst van de volgende fenomenen:

- Domein 1: De cultureel erfgoedcollecties van Middelheimmuseum en Kunst in de Stad
- Domein 2: De internationale beeldhouwkunst en sculptuur van 1870 tot nu (landelijke en internationale relevantie)
- Domein 3: het onroerend erfgoed van het Middelheimmuseum (cultuurlandschap met groene, blauwe en gebouwde erfgoedelementen)
- Domein 4: de werking van het Middelheimmuseum sinds 1950
- Domein 5: de werking van Beeld in de Stad en opvolger Kunst in de Stad
- Domein 6: expertise en werking van openluchtmusea en publieke kunst (landelijke en internationale relevantie)

5. Strategische onderzoekthema's: 70% beschreven
 - Thema 1: MOTOR: voeden en inspireren van de andere museale functies
 - Thema 2: PARK.LIFE: onderzoeklijjn naar aspecten van Middelheimmuseum als erfgoedplek: cultuurlandschap, natuur en kunst met elkaar verbonden, natureculture hybride aard, duurzaamheidsdoelstellingen (SDGs) vanuit de locatie als kunstpark (bv openluchtdepot als innovatieve infrastructuur)
 - Thema 3: BINNENBEELD.BUITENBEELD: onderzoeklijjn
 - naar buiten beeld gebleven aspecten van de collecties KIS en MID (bv representatie gender, vrouwelijke kunstenaars, niet-Europese beeldhouwkunst) alsook
 - de expertise rond niet-museale sculptuurcollecties/publieke collecties in de open lucht,
 - de spanning binnen-buiten van discipline sculptuur
 - Buiten beeld gebleven efemere praktijken, digitale, ..
 - Thema 4: MIDDELHEIM.MAKERS: onderzoeklijjn naar praktijken, processen en netwerken van creatieve en uitvoerende makers van sculptuur, zie punt 2.6.
 - Thema 5: Network on Nature, Art, Heritage and Health (NoNAHH)
6. Soorten Onderzoek: 80%
 - Artistiek onderzoek
 - Toegepast onderzoek
 - Transdisciplinair onderzoek
 - ...
7. Drie onderzoeksrollen conform Cultureel Erfgoeddecreet: 90% beschreven
 - Eigen onderzoek (laten) uitvoeren
 - Actieve deelname aan onderzoek derden
 - Faciliteren en stimuleren van onderzoek door derden
8. Borgen Onderzoek: 70% beschreven
9. Output en ontsluiting onderzoek: 50% beschreven
 - Publieken onderzoek
 - Onderzoek ontsluiten en bemiddelen
 - Kennisdeling
 - Onderzoek presenteren
10. Partnerschappen En Netwerken: 50% beschreven
11. Organisatie En Verantwoordelijkheden: 0% beschreven
12. Financiering En Middelen: 0% beschreven
13. Onderzoekinfrastructuur: 80% beschreven
 - Digitale/open databeleid
 - Collectiepaviljoen
 - Archief en bibliotheek

3.1.2. Onderzoeksprojecten uitgevoerd of in uitvoering:

In overeenstemming met het uitvoeringsbesluit van het Cultureel Erfgoeddecreet rapporteren we de onderzoeksprojecten van 2025 volgens de specificaties voor de functie Onderzoeken:

- A. Uitvoeren eigen onderzoek
- B. Actieve deelname aan onderzoeksprojecten van derden
- C. Derden stimuleren en faciliteren om onderzoek naar de domeinen uit te voeren.
- D. Samenwerkingen en Partnerschappen
- E. Bijdragen en deelnamen aan Studiedagen, Symposia en onderzoeks- en kennisnetwerken.

Hieronder volgt een oplistijng. Voor een gedetailleerd overzicht van de lopende onderzoekprojecten, zie Bijlage 9.

A. (laten) Uitvoeren van eigen onderzoek

Op onderzoeksvraag en initiatief van het Middelheimmuseum werden deze onderzoeksprojecten, die aansluiten

bij de reguliere processen per functie, door de teams zelf uitgevoerd of uitbesteed, naast de projectwerking van de onderzoekscoördinator.

Eigen onderzoeksprojecten voor functie Presentatie en Toeleiden

- Onderzoek ifv Vrijwilligers ism HITCH (zie OD 2.7)
- Onderzoek BYPASS en GGZ (zie OD2.7)
- Opstart publieksonderzoek

Eigen onderzoeksprojecten voor functie Herkennen en verzamelen

- Pre-acquisitie Onderzoeksproject TAPTA

Eigen onderzoeksprojecten voor functie Behouden en Borgen

- Eigen vooronderzoek (materieel-technisch, kunsthistorisch) wordt steeds uitgevoerd ifv restauraties, refabricaties of onderhoud , en worden hier niet apart opgenomen
- Middelheimmuseum (Tanya Bourgeois en Rebecca Heremans) en M HKA (Christine Lambrechts en Anthe Heyninck) startten in 2025 een kennisuitwisselingsproject rond depotwerking en collectiebeheer. Afwisselend komen we in het Middelheimmuseum en het M HKA samen. In 2025 vond dit 3 maal plaats.
- Nog niet gerapporteerd: aantal artist interviews ifv behouden en borgen

Eigen onderzoeksprojecten voor Functie Onderzoek

- Project pre-acquisitie TAPTA-sculpturen voor de collectie
- Project Bezoeker in Beeld – deel 1: Publieksonderzoek, beschreven bij OD 4.4.
- Project (werktitel) Makersnetwerken rond de collectie van het Middelheimmuseum
- Project Biografie Middelheimmuseum
- Project (werktitel) Relatability – sapstromen van bomen Middelheimmuseum en connectie mensen/bezoekers Middelheimmuseum

B. Actieve deelname aan onderzoeksprojecten van derden

Projecten van professionele erfgoedactoren en onderzoeksgroepen

Vlaanderen

- Project Onderzoeksnota bezoekersregistratie (FARO)
- Project voorbereiding tentoonstelling Ossip Zadkine in 2026-2027 (KMSKA)
- Project onderzoek naar Belgische beeldhouwer Madeleine Bonnecompagnie-Forani (UGent KB 45)
- Project Crafting Futures (<https://www.craftingfutures.be/nl/>) van UAntwerpen e.a. consortium
- Project Kunst op de Campus: Naar een duurzame toekomst door collectiewaardering, samenwerking en participatie (UAntwerpen)
- Project Meer Meer (zomerresidentie in de natuur voor creatieve makers beeldende kunst) Bosacademie
- Leertraject Levend Erfgoed Bokrijk en Werkplaats Immaterieel Erfgoed
- Onderzoek naar ruittentoonstelling Zagreb Antwerpen 1958

Internationaal

- Project Onderzoek relatie sculptuur en het park in de ontwikkeling van het Middelheimmuseum: Partners: Musée Rodin, Musée du Louvre
- Project Astrid Noack's Anna Ancher (1939) – Embodied Female Creativity'. Partner: Henry Moore Institute
- Onderzoek koloniale standbeelden Antwerpen, Uitvoerder Prof. Sophia Labadi (Global Heritage Lab, UNESCO)
- Project Research Alik Cavaliere 2026, Project Lead: Estate Cavaliere ism University Leeds

Onderzoeken door kunstenaars

Middelheimmuseum neemt ook actief deel aan ontwikkelingsprojecten en -trajecten van kunstenaars (zie ook OD 2.6 en onderzoeksthema MIDDELHEIM.MAKERS). Door artistiek onderzoek te integreren in de inhoudelijke onderzoeksagenda ambiëren artistieke onderzoeksprojecten in het Middelheimmuseum de beleidsmatige logica te volgen én te verzoenen van zowel het Kunstendecreet als het Cultureel Erfgoeddecreet:

- Ontwikkelen: de levende kunstenpraktijk en haar dynamiek ondersteunen, toekomstgericht en creatief, artistieke vernieuwing
- Onderzoek: gericht op kennisontwikkeling over cultureel erfgoed, verleden en contextgericht, documenterend, kennisborgend

Artistiek onderzoek

Artistiek onderzoek heeft volgens Middelheimmuseum dan ook potentieel voor het relatief nieuwe veld van het Kunstenerfgoedbeleid, vooral t.a.v. het creatief heractiveren van het cultureel erfgoed.

Partnerschappen

Middelheimmuseum treedt op als een formele partner in artistiek onderzoek van kunstenaars. Dat kan verschillende vormen aannemen. In 2025 kunnen we de volgende partnerschappen rapporteren in functie van onderzoek door kunstenaars — binnen het Kunstendecreet (ontwikkelbeurs) of projectaanvraag in de Kunsten:

- Judith Vindevogel, onderzoek naar de driehoek kunst, natuur en gezondheid, focus op water in het Middelheimmuseum (aanvraag beurs)
- Anais Berk, Auteursrecht voor bomen (projectontwikkeling)
- Kinga Jaczewska, Figures, onderzoek naar dans en beweging in relatie tot sculpturen van Barbara Hepworth (projectontwikkeling)
- Thomas Janssen, AP Hogeschool Antwerpen, KASKA, Onderzoek: Exploring the Artistic Potential of Autism in Theatre. Het onderzoeksproject verkende drie dimensies van co-creatie en resulteert naast de wetenschappelijke output (artikels, symposia) in de creatie van The Forest School (projectontwikkeling)
- PhD in de Kunsten: K.U.Leuven en LUCA: Margo Veeckman, *Enclosed Bewilderment – Disordering Patterns: Gender, Ecology and Sexuality in Representation and Affect*, supervisor Hana Miletic; co-supervisors Hans Vaes, Zeynep Kubat, Cecilia Vicuna en Veerle Meul

Onderzoekbegeleiding studenten

In 2025 werd de onderzoekskoördinator van het Middelheimmuseum frequent aangesproken voor het ondersteunen van de vorming en het onderzoek van studenten uit diverse disciplines, maar binnen de onderzoeksdomeinen van het museum. Die begeleiding kan in 4 categorieën worden gegroepeerd:

- **Centrale afstemming en onderzoeksvragen uit de agenda van het Middelheimmuseum**
In 2025 is er met een aantal opleidingen centraal afgestemd en zijn de onderzoeksvragen uit het Middelheimmuseum gekomen, teambreed verzameld, en vanuit het eigen onderzoeksbeleid geformuleerd. Meestal verliep dit via overleg met docenten en vakhouders en was er gelegenheid om onderzoeksvragen op te lijsten.

Zo is er voor UAntwerpen voor de master Erfgoedstudies en master Conservatie/Restauratie een formele oplijsting gemaakt van topics voor thesisonderwerpen. Deze zijn ook voorgesteld aan de studenten en de onderzoekskoördinator participeerde aan de Research Market van de UAntwerpen waar studenten aan onderwerpen gekoppeld zijn. Onderzoekstopics uit de agenda van het Middelheimmuseum zijn opgelijst voor:

- UAntwerpen – Master Erfgoedstudies oa Suzie Thomas en Yonca Erkan
- UAntwerpen - Master Conservatie Restauratie Suzie Thomas
- UAntwerpen- Design wetenschappen, Interior Architecture oa met Margo Annemans

- AP Arts – KASK Antwerpen _ Educatieve Master Beeldende Kunsten: olijsting Artistiek Pedagogisch Onderzoek
- UAntwerpen – Master Veiligheidswetenschappen; project
- UAntwerpen Master Veiligheidswetenschappen, vak Actuele Veiligheidsvraagstukken, begeleid door o.a. Tori Ceusters
- KASK Gent – HoGent – Postgraduate Curatorial Studies

Hieruit zijn volgende onderzoeksprojecten opgestart voor 2025-2026 en verder:

- Artistiek Pedagogisch Onderzoek door een collectief van 5 afgestudeerde Masters Beeldende Kunst. Het onderwerp van hun onderzoek is de multisensorische beleving van sculptuur en van het kunspark, waarvoor ze intensief samenwerken met de blindengemeenschap in Antwerpen (o.a. partner zorg- en kennisorganisatie voor alle mensen die blind op slechtziend zijn Markgrave)
 - MA Thesis Conservatie/Restauratie door Caytlin Struyve over duurzame conservering sculpturen (in openlucht)
 - Collectief Masterstudenten Veiligheidswetenschappen werkt rond project over Integrale veiligheid van sculptuur en kunst in de Publieke Ruimte (i.s.m. KIS)
- ***Afstemming met docenten en groepen studenten voor onderzoeksvragen en opdrachten binnen hun opleidingsprogramma***
Het museum stemde ook af met docenten die groepen studenten willen laten werken: van één semester (bijv. Design Sciences) tot 2 jaar (bijv. Urban Studies) op de onderzoeksdomeinen van het Middelheimmuseum.
 - UAntwerpen – Design Sciences, interieurarchitectuur, 2de Bac voor het vak Onderzoeksmethoden door Mago Annemans: 120 studenten onderzochten korte diverse topics uit de werking van het Middelheimmuseum (semester, output: 20-tal Posters en presentaties bv over dekolonisatie, over publieksbemiddeling, etc.
 - UAntwerpen – Design Sciences, Architectuur, Bac voor het vak Multiple Layers of Built Heritage, begeleiding Yonca Erkan: 13 studenten. Hoofdzakelijk studies Braempaviljoen
 - UAntwerpen Urban Design, Master Stedenbouw, Ontwikkeling van de ZAS-site, begeleider: Maarten van Acker en Thomas Machiels: 4 teams van 6 à 6 studenten (interviews en ontwerpend onderzoek Middelheimsite)
 - UAntwerpen Biosciences: onderzoeken in het kader van NoNAHH (netwerk) en van het BUGS project Agustina Santullo, Jolien van Esbroeck

Daarnaast vonden bijkomende groepsbezoeken van studenten/onderzoekers plaats, met interactie en bijdrage van het team Middelheimmuseum. Onder meer:

- 18 maart: LUCA School of Arts in het kader van Beeld en Onderzoek rond Verwildering (o.l.v. Margo Beeckman en Sarah Kesenne)
 - 28 maart 2025: UAntwerpen, Master Conservatie/restauratie (o.l.v. Lucy 'tHart, begeleiding en introductie Tanya Bourgeois rond sculpturen in de was zetten)
 - 29 februari-2 maart: Studio Zero Residency van Royal College of Art London, onderzoeksverblijf studentengroep in Braempaviljoen
 - KASK HoGent Studenten BA1 en BA2 Beeldhouwkunst (o.l.v. Marijke Eeckhoute)
- ***Individuele studenten als stagiair begeleid***
 - In 2025 is vanuit onderzoekskoördinatie ook stagebeleid uitgewerkt, ingegeven door de vele vragen vanuit studentengroepen voor stages in het museum. Hierbij zijn enkele strategische keuzes gemaakt.
 - In 2025 hebben in diverse teams stagiairs gelopen, waarbij het Middelheimmuseum actief bijdroeg aan het persoonlijk onderzoekstraject/opleidingstraject van de stagiair, en ook haar eigen onderzoeksthema's versterkte.
 - Vanaf oktober 2025 zijn in 2025 19 stage-aanvragen ontvangen en behandeld in het museum.
 - Volgende 8 stages vonden plaats in 2025:

- **Operaties:** Onni Kuivalathi: beroepsopleiding tuinbouw, Keuda (Helsinki, Finland), werkstage groenonderhoud rond kunstwerken
 - **Collectie:** Marthe Cools kijkstage (Conservatie/Restauratie)
 - **KIS:** Marie Stalpaert, Curatorial Studies
 - **Onderzoek:** Rana van Pellecom, Master Kunstwetenschappen UGent naar Madeleine Forani (BINNENBEELD.BUITENBEELD) en Rosie Pietrzak LUCA School of Arts Gent in kader van Bypass 10-daagse GGZ en studiedag 3 oktober (NoNAHH)
 - **BYPASS Project:** VandenBoer Merel, LUCA School of Arts (Educatieve Master Audiovisuele Kunsten), en Jade Hermans, LUCA School of Arts (Educatieve Master Audiovisuele Kunsten)
- **Individuele studenten begeleid** (als co-promotor) bij thesissen MA of PhD
 - UAntwerpen, Master Conservatie/Restauratie, Lieze van Bauwel, naar waslagen op brons. Begeleiding: Tanya Bourgeois
 - UAntwerpen, Erfgoedwetenschappen Arches, Margo De Greef: Kunststoffen in moderne en hedendaagse kunst: Een holistische aanpak in conservatie.
 - Begeleiding van externe stagiair Tabea Mannshardt, onderzoeksstage bij Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Brussel, naar de collectie sculpturen 1945-1968 vergelijking aankoopbeleid
 - UDresden, Schoentag Amrei, Decolonial practices MA
 - Institute of Art History, Czech Academy of Sciences and Department of Theory and History of Fine Arts, Palacký University, Olomouc: Farska Hajkova Jana, PhD Onderzoek naar Czech Art in de Middelheim Biennales
 - Begeleidingen kunsten PhD: zie hoger

C. Derden stimuleren en faciliteren om onderzoek over de domeinen uit te voeren

Onderzoeksinfrastructuur

In eerste instantie is het collectiepaviljoen met de toegankelijke bibliotheekcollectie de grootste troef van het Middelheimmuseum om onderzoek van derden naar de onderzoeksdomeinen, in bijzonder de internationale beeldhouwkunst als discipline, te stimuleren en te faciliteren.

Een andere belangrijke factor is de digitale infrastructuur die collectiedata ontsluit, maar waarvan de ontwikkeling buiten het mandaat/scope van het Middelheimmuseum valt.

Digitale dienstverlening — externe vragen als onderzoeksondersteuning

Er is in 2025 ingezet op het verder professionaliseren van digitale dienstverlening: het beantwoorden van de vele vragen van derden over onderwerpen binnen de onderzoeksdomeinen, in het bijzonder over de collectie en werking van het Middelheimmuseum.

We merken dat deze digitale dienstverlening direct aansluit bij actuele onderzoeksnoden, onderzoek toegankelijk maakt, bijdraagt aan participatie, en het publiek (en collega's van bijv. de infobalie) actiever bij het erfgoed en de museumfuncties kan betrekken. Het leidt soms ook tot samenwerkingen of actieve deelname aan projecten van derden. Het nadenken over deze vorm van onderzoeksondersteuning is van buiten naar binnen gedacht (ontvankelijk i.p.v. zendend als museum), vanuit de overtuiging van compliance en meerwaarde.

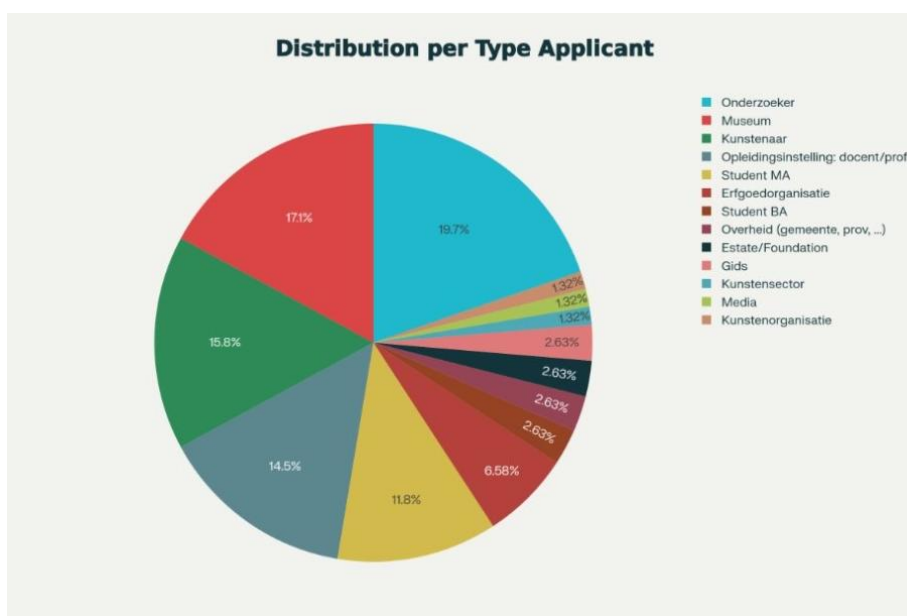
Voor de digitale dienstverlening van externe vragen (per mail) werd een visie, methodiek en werkwijze uitgewerkt. In de nieuwe flow gebeurt de eerste registratie van alle vragen door de infobalie. Zij maken het onderscheid tussen reguliere vragen (bijv. informatievragen) en onderzoeksvragen. Onderzoeksvragen belanden bij de onderzoekskoördinator die deze registreert voor verdere analyse. We mappen zo de onderzoeksnoden, thema's, domeinen en welke deelcollecties meest bevroegd worden.

Bij complexe onderzoeksvragen wordt een digitaal intakegesprek ingepland. Via Sharepoint kunnen relevante vragen-en-antwoorden en externe onderzoeksresultaten geborgd worden, en via metadata aan de collectiedata

gekoppeld worden. Zo blijven in de toekomst relevante onderzoeken of vragen i.v.m. de collectie verbonden, geborgd en ontsloten.

Voor het uitwerken van deze methodiek en flow is binnen de Antwerpse museumgroep onder meer overlegd met FOMU en DIVA. Het was ook een onderwerp van uitwisseling met de onderzoekscuratoren van het Henry Moore Institute. De externe vragen spelen daar ondertussen een cruciale rol in het ontstaan van een publieksgedreven en participatieve programmatie en onderzoeksagenda. Bijvoorbeeld *Beyond the Visual*: wat startte als externe vraag ontwikkelde zich tot een studiedag, tot samenwerkingen, tot een onderzoeksproject, publicatie en nadien een presentatie. Zo schuiven prikkelende en innovatieve onderzoeksvragen van C (faciliteren) naar B (actief participeren) en mogelijk naar A (onderzoeksprojecten van de eigen instelling, stevig vernetwerkt in samenwerkingen). Het is een veelbelovend model voor brede participatie in de onderzoeksagenda, gevoed door de analyse van externe vragen.

Een grondige registratie van oktober en november 2025 leverde een totaal op van 61 behandelde onderzoeksvragen. De analyse van de aanvragers is interessant: zo blijkt dat ze overwegend van studenten komen, met ook een verrassend groot aandeel van kunstenaars.

Deze digitale en vraaggestuurde vorm van onderzoeksondersteuning heeft veel potentieel, maar het overschrijdt momenteel de capaciteit van het museumteam alsook strictu sensu de scope van dienstverlening voor een landelijke cultureel-erfgoedinstelling, zoals die vandaag is voorzien binnen het decreet.

D. Samenwerkingen en partnerschappen in 2025

- Stichting Behoud Hedendaagse Kunst
 - Middelheimmuseum is lid van dit Nederlands-Belgisch kennisplatform
 - De onderzoekscoördinator is sinds 2025 lid van de stuurgroep en werkt mee aan het Project Samen zorgen voor Hedendaagse Kunst in Dialoog (FARO subsidie) alsook het nieuwe beleidsplan (met name de stakeholders)
- Henry Moore Institute
 - Samenwerking naar aanleiding van het symposium over *Embodied Ideals*, representatie van Vrouwen in de publieke beeldhouwkunst
 - Structurele uitwisseling opgestart over relatie Middelheimmuseum-Henry Moore alsook samenwerking rond de onderzoekslijn BINNENBEELD.BUITENBEELD en NoNAHH –

multisensorieel onderzoek naar sculptuur en de relatie van kunst en welzijn.

- Fameus i.f.v. MIDDELHEIM MAKERS
- Bosacademie i.f.v. MIDDELHEIM MAKERS
- Consortium *Crafting The Future*: zie hoger
- Musée Rodin en Musée du Louvre
- NoNAHH Network MoU (zie algemeen document): 3 Projectvoorstellen in 2025
 - Voorstel voor subsidie lijn Innovatieve Partnerprojecten bij Cultuur: Middelhealing
 - Co-creating Connections: How Design, Healthcare, and Museum Actors Experience a Co-creation Process
 - EU Onderzoek naar Intergenerationele ontmoetingsplekken voor de Driving Urban Transitions Call 2025

E. Bijdragen en deelname studiedagen/symposia/onderzoeks- en kennisnetwerken

Het Middelheimmuseum nam in 2025 regelmatig deel aan een groot aantal momenten van kennisopbouw en – delen, als spreker en/of als deelnemer. Overzicht: zie bijlage 10.

Deelname als curator

- 11/03/25 — infosessie in Brussel voor nieuwe experten/beoordelaars voor subsidies in het kunstendecreet voor de Vlaamse Overheid
- 28-29/04/25 — deelname aan de subsidiecommissie als expert/beoordelaar in categorie ontwikkelingsbeurzen beeldende kunst
- 23-25/10/25 — deelname aan de subsidiecommissie als expert/beoordelaar in categorie projectsubsidies beeldende kunst
- 15/12/25 — deelname aan reflectiegroep binnen het CUTE network in LUCA Brussel samen met MSK en MuZee

Atelierbezoeken als curator

- Verschillende keren: Anne-Mie Van Kerckhoven (Antwerpen), Guy Rombouts (Antwerpen) en Kati Heck (Zandhoven)
- Ricardo Brey: 12/11/25, Gent
- LAB(AU): 01/12/25, Brussel
- Sarah Smolders: 28/11/25, Brussel
- Mohamed Bourouissa: 10/12/25 en 19/08/2025, Parijs (FR)
- Monster Chetwynd: 27/08/25, Zürich (CH)
- Suchan Kinoishita: 17/07/25, Oostende
- Eline De Clercq: 06/06/25, Antwerpen
- Joëlle Tuerlinckx: 22/04/26, Brussel
- Paul Kindersley: 24/01/25, London (UK)
- Peter Rogiers: 19/03/25, Oud-Heverlee

Verplichte opleidingen die de stad Antwerpen voorziet voor haar werknemers, alsook gebruikname van de ontwikkelingsmogelijkheden binnen de stad waar het Middelheimteam gebruik van maakte, werden hier niet opgenomen, maar kunnen opgelijst worden aan de hand van de verschillende personeelsdossiers.

3.2. Tegen 2028 is de bibliotheekcollectie fysiek en digitaal verbonden met de andere collecties, en actief ontsloten voor kunstenaars, partners en publiek om onderzoek te initiëren en te faciliteren.

Status: in uitvoering

Catalogisering publicaties

In 2025 werden in totaal 922 publicaties gecatalogiseerd, tegenover 302 in 2024. Dit omvat niet alleen boeken, maar ook tijdschriften die in open opstelling worden aangeboden. Daarnaast werden oudere titelbeschrijvingen,

waarin informatie ontbrak of die niet volgens de huidige standaarden waren ontsloten, herzien en verbeterd. De exacte aantallen hiervan kunnen niet meer worden opgevraagd. Het totaal aantal bibliografische records komt hiermee op 36.041.

Wanneer een publicatie verwijst naar een werk uit de museumcollectie, wordt een link gelegd tussen het bibliografisch record in Brocade en het objectrecord in Axiel. Hierdoor kunnen bezoekers van de website eenvoudig aanvullende informatie terugvinden. Een voorbeeld hiervan is het werk van Aristide Maillol.

Fysiek in de kijker

Publicaties die betrekking hebben op de museumcollecties worden ook fysiek in de kijker gezet, zodat geïnteresseerde bezoekers snel en gericht geïnformeerd worden.

Onderzoeksvragen

In 2025 ontving de bibliotheek een aanzienlijk aantal onderzoeksvragen. Zo werd onder meer ondersteuning geboden aan een Tsjechische PhD-studente die onderzoek verrichtte naar de Tsjecho-Slowaakse deelname aan de negende Middelheim Biënnale (1967). Daarbij werd niet alleen gebruikgemaakt van publicaties, maar ook van het museum- en fotoarchief, objectdossiers en documentatiemappen.

Naast academische onderzoekers vonden ook kunstenaars die artistiek onderzoek verrichtten de weg naar de bibliotheek. Zo ondersteunde de bibliotheek onder meer een Poolse choreografe die in het kader van een choreografisch onderzoeksproject onderzoek deed naar het werk van Barbara Hepworth (zie ook OD 3.1.)

Expertise delen

De bibliotheek is een vast lid van de Anet-koepel en zit in de raad van bestuur van VVBAD (Organisatie Kunstenbibliotheken). Daarnaast maakt de bibliotheek deel uit van de redactieraad voor het invulboek publicaties van meemoo. In 2025 heeft de bibliotheek deelgenomen aan verschillende vergaderingen en bijeenkomsten:

- Catalografie-vergadering Anet: twee keer per jaar: 27 mei en 9 december 2025
- AAT-vergadering: 7 januari, 4 februari, 25 maart, 13 mei, 17 juni, 21 oktober en 2 december 2025
- OKBV: 15 mei, 2 oktober en 17 november 2025
- Redactieraad meemoo: 25 september en 11 december 2025

Sterkere organisatie

In 2025 is er actief en doelgericht gewerkt aan het wegwerken van achterstanden en openstaande taken. Dankzij deze inspanningen staat de bibliotheek er nu organisatorisch sterker voor.

De dienstverlening aan bezoekers verliep vlot. Het ondersteunen van lezers bij hun vragen, het bieden van uitleg en het helpen zoeken naar geschikte materialen bleef een kerntaak waar positieve ervaringen uit voortkwamen. De bezoekersaantallen worden systematisch bijgehouden en volgens onze berekeningen komen er gemiddeld 10 000 bezoekers naar de bibliotheek. Daarnaast werd er in het kader van de actualisatie van het collectieplan ook hard gewerkt aan het bibliotheek plan (BP - SD2).

3.3. Tegen 2028 ontwikkelt het Middelheimmuseum een artistiek onderzoeksproject: een programma waarin kunstenaars onderzoek uitvoeren en de resultaten delen met het publiek.

Status: in uitvoering

Voor een overzicht van de lopende en begeleide artistieke onderzoeksprojecten, zie ook OD 3.1. Middelheimmuseum was in 2025 tweemaal opdrachtgever voor artistiek onderzoek:

- Thema MIDDELHEIM.MAKERS: UNFOLD voert artistiek onderzoek uit naar de makersnetwerken omheen de collectie Middelheimmuseum: mapping, visualisatie, interview i.v.m. de diverse rollen en hun werkomgeving
- Thema PARK.LIFE en NoNAHH: THIS BIERSTEKERS x STUDIO WOVEN voeren artistiek onderzoek uit naar het verbeelden en omzetten in bezoekersbeleving van de wetenschappelijke data i.v.m. sapstromen

van de bomen in het Middelheimmuseum, i.f.v. mentaal welzijn en in nauwe samenwerking met de NoNAHH-partners.

Hier lichten we de methodiekontwikkeling en visievorming toe die in 2025 plaatsvond over artistiek onderzoek in het Middelheimmuseum.

Vooronderzoek (ongoing):

- Interviews met individuele kunstenaars, onderzoekers en gesprekken met instellingen zoals onder meer: Jeroen Boomgaard, Wendy Morris, Gosie Vervloessem, Alexandra Crouwers, Kristof Timmerman, Judith Vindevogel, Margo Veeckman, Dries Verbruggen, Claire Warnier, Lore Suls, Kristof Van Gestel
- Afstemming met organisaties zoals Henry Moore Institute, het Nieuwe Instituut, Kröller-Müllermuseum, kunstopleidingen zoals AP School of Arts, KASK&Conservatorium, LUCA School of Arts, KULeuven Doctoraat in de Kunsten
- Literatuurstudie

Onderzoeksbeleidsplan

Het onderzoeksbeleidsplan beschrijft voor het eerst de kenmerken, aanpak en onderzoeksvragen van artistiek onderzoek voor het Middelheimmuseum. Dit wordt verder verfijnd in 2026. Het algemene principe is dat artistiek onderzoek als een volwaardige onderzoeksmethode naast de andere wordt gezien, en dit integraal deel uitmaakt van transdisciplinaire onderzoeken die ook vanuit academisch-wetenschappelijke partners vertrekken.

Artistieke onderzoeksprojecten richten zich daarom in principe ook op alle fenomenen binnen onze 6 onderzoeksdomeinen en bestrijken ook de strategische onderzoeksthema's. Artistieke onderzoeken zijn dus geïntegreerd in de inhoudelijke onderzoeksagenda.

De artistieke onderzoeksprojecten in het Middelheimmuseum ambiëren de beleidsmatige logica's te verzoenen van zowel het Kunstendecreet als het cultureelerfgoeddecreet (cf. supra):

- Ontwikkelen: de levende kunstenpraktijk en haar dynamiek ondersteunen, toekomstgericht en creatief, artistieke vernieuwing
- Onderzoek: gericht op kennisontwikkeling over cultureel erfgoed, verleden en contextgericht, documenterend, kennisborgend

De methode heeft daarom potentieel voor het nieuwe veld van het kunstenerfgoedbeleid, vooral t.a.v. het creatief heractiveren van het cultureel erfgoed.

In 2025 bleek dat Middelheimmuseum hier niet enkel als opdrachtgever een rol kan spelen, maar ook vaak bevestigd wordt om actief deel te nemen aan projecten van derden (kunstenaars) en faciliterend op te treden. Zowat een derde van de externe onderzoeksvragen was afkomstig van kunstenaars, en van de grote groep studentenvragen was er een groot aandeel van de kunststudenten.

Faciliteren van kunstenaars en studenten

Het Middelheimmuseum faciliteerde ook onderzoeks- en ontwikkeltrajecten van kunstenaars en studenten in kunstrichtingen via externe vragen, groepsbezoeken en -gesprekken alsook samenwerking met kunstopleidingen (zie overzicht in SD3.1).

Een voorbeeld uit 2025 dat de generatieve kracht van artistiek onderzoek illustreert, is de samenwerking van het Middelheimmuseum (community builder en onderzoeker) met de opleiding Educatieve Master Beeldende Kunsten van de AP Arts Antwerpen, voor een Artistiek pedagogisch onderzoek (APO). Het ging om een praktijkgebaseerd onderzoeksproces waarin studenten hun artistieke praktijk verbinden met educatieve doelen, vaak als kern van de masterproef. Dit stimuleert de ontwikkeling tot een onderzoekende leraar, die via experiment en reflectie vernieuwende kunsteducatieve strategieën ontwikkelt. Vanuit het hele museumteam werd een lijst van onderwerpen aan de onderzoeksgroep voorgelegd, waarna een collectief jonge kunstenaars een onderwerp selecteerde voor een eenjarig onderzoek. Het onderwerp van hun onderzoek is de multisensorische beleving van sculptuur en van het kunspark, waarvoor ze intensief samenwerken met de blindengemeenschap in Antwerpen (o.a. Markgrave vzw, de zorg- en kennisorganisatie voor alle mensen die blind of slechtziend zijn).

In 2026 zullen we het artistiek onderzoek dat in 2025 werd uitgevoerd, delen met onze (verschillende doel)publieken.

Zoeken naar formats

Omdat output pas vorm krijgt gedurende het onderzoekproces, is die per definitie co-creatief, en het onderwerp van intense uitwisseling tussen kunstenaars en het museum over hoe de resultaten naar een publiek gaan. Het onderwerp is ook in het bovenvermeld vooronderzoek en interviews verkend en beschreven: output kan veelvormig zijn. Het werken naar geëigende en erkende formats van publiekswerking in het museum is geen doelstelling en werkt te beperkend op artistiek onderzoek.

Dit vraagt van het museum een stevig zoekproces naar de goede formats, afgestemd op de toegankelijkheidsnoden van verschillende deelpublieken. Ook de werkwijze van het kunstendecreet (ontwikkeling) biedt hier niet veel houvast. In 2026 landt het museum met een basisvorm van ontsluiting (bijv. de digitale publicatie van onderzoeks dossiers), en blijft het verschillende pistes verkennen, ook in samenwerking met andere instellingen.

3.4. Samen met de Universiteit Antwerpen zet het Middelheimmuseum een meerjarig onderzoek op naar de betekenis van Middelheimmuseum in de relatie tussen cultuur, leefomgeving en gezondheid.

Status: in uitvoering

Van project tot structurele samenwerking

Het BYPASS-project initieerde de samenwerking tussen Middelheimmuseum, Ziekenhuis aan de Stroom (ZAS) Middelheim en UAntwerpen. Deze samenwerking is voorbij het infrastructuurproject geformaliseerd in een samenwerkingsovereenkomst voor meerjarig onderzoek en kennisdeling naar de relatie tussen kunst, natuur en gezondheid. Kunst, natuur, erfgoed en gezondheid hebben duidelijk vele raakpunten. De sectoren hebben ook veel te leren van elkaar. Er is een enorm potentieel aan academisch onderzoek. Daarom werd een lerend netwerk opgericht met de 3 partners, om verder onderzoek te voeren, en samen pilootprojecten te ontwikkelen.

Formele samenwerking in een MoU en oprichting Lerend Netwerk

Op 3 oktober vond de officiële ondertekening plaats van een Memorandum of Understanding (MoU) rond kunst, natuur en gezondheid door Sara Weyns (directeur Middelheimmuseum), Prof. Dr. Herwig Leirs (rector UAntwerpen) en Willeke Dijkhoffz (CEO ZAS). Dit als slotakkoord van een studiedag, de eerste in een reeks (jaarlijks te hernemen) studiedagen die de partners samen organiseren.

Het Memorandum bekrachtigt de samenwerking rond kennisdeling, onderzoek, onderwijs en maatschappelijke impact officieel. Het lerend netwerk NoNAHH (Netwerk on Nature, Art, Heritage and Health) kwam bij elkaar op 25 augustus 2025 (kick-off), op 22 oktober en 12 december.

Voor UAntwerpen zijn diverse faculteiten en onderzoeksgroepen aangesloten: Dpt. Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen, Dpt. Ontwerpwetenschappen, Dpt. Wetenschappen en ARIA (Antwerp Research Institute for the Arts). Het vormt de brug tussen de Universiteit Antwerpen en de Schools of Arts van de Associatie Antwerpen en geeft mee vorm aan het artistieke onderzoek. ARIA is specifiek bevoegd voor het [doctoraat in de kunsten](#).

Informeel sluiten ook andere onderzoeksgroepen van UAntwerpen aan bij het lerend netwerk: METRODORA (het expertisecentrum Health Humanities dat zich richt op onderwijs, onderzoek en dienstverlening, met breed internationaal netwerk in zowel de academische wereld als de zorg- en culturele sector) en de Master Veiligheidswetenschappen.

In 2025 zijn in en door het lerend netwerk 3 projectvoorstellen geschreven met de MoU-partners. Die zijn opgenomen in het overzicht van de lopende onderzoeksprojecten onder OD 3.1.

Daarnaast werden in 2025 opnieuw verschillende onderzoeksvragen van derden ingediend naar dit thema (zie ook overzicht onder OD 3.1).

Drie voorbeelden van onderzoeksprojecten die artistiek en academische methodes samenbrachten:

- Thomas Janssen (AP Hogeschool Antwerpen, KASKA, Onderzoek: *Exploring the Artistic Potential of Autism in Theatre*. Het onderzoeksproject verkende drie dimensies van co-creatie en resulteert naast de wetenschappelijke output — artikels, symposia — in de creatie van The Forest School)
- Agustina Stantullo Latorre, UAntwerpen, PhD Biosciences, onderzoek burgerwetenschap rond microbiomstalen: *Benefits of Urban Green Spaces*
- Bo Schreurs, UAntwerpen, Master Productontwikkeling 2024-2025: *RO-BOO: interactieve audiogids* in de vorm van een robot die kinderen begeleidt door het Middelheimmuseum. Met een smartphone en kompas volgen ze een route langs kunstwerken die emoties oproepen. Via speelse opdrachten helpen ze Ro-boo én reflecteren ze op hun eigen gevoelens. Zo verbindt het project kunst, natuur en mentaal welzijn, en maakt het mentale gezondheid bespreekbaar op kindermaat.

Studiedag: onderzoek naar relatie kunst, natuur en mentaal welzijn

Onze studiedag op 03/10/25 bereikte de maximale capaciteit van 120 deelnemers. Kunstenaars, onderzoekers, zorgprofessionals, beleidsmakers, leerkrachten en mensen uit de cultuur- en sociale sector ontmoetten elkaar voor een dag vol inspiratie en verbinding.

De dag werd bijzonder gemaakt door onder andere een sterke mix van wetenschappelijke inzichten en ervaringskennis, door de afwisseling in formats (lezingen, pitches, workshops en gesprekken die ruimte boden voor ontmoeting en beleving) en door de persoonlijke verhalen en getuigenissen, die zorgden voor herkenning.

Sprekers waren onder andere: Jolien Posthumus, Louise Thompson (Mindful Museums), Diederick Nuyttens (TOON en Museum Dr. Guislain), Inge Glazemakers (UKJA), Margo Annemans (UAntwerpen), Grietje D'Hollander (Middelheimmuseum), Veerle Meul (Middelheimmuseum), Afra Eisma (kunstenaar) Stijn Coolbrandt (Zipster), Roeland Samson (UAntwerpen), Agustina Santullo Latorre (UAntwerpen), Greet De Ridder (The Human Link), Bo Schreurs en Philippe Minguet (UKJA).

3.5. Onder de noemer 'Kunst in de Stad' wordt vanuit Middelheimmuseum de stedelijke publieke kunstcollectie beheerd, uitgebreid en onderzocht. Het beheer en de verwerving voor deze collectie zijn gescheiden van de Middelheimcollectie. Wel worden vanuit Middelheimmuseum het onderzoek en de expertise gedeeld en uitgedragen naar het publiek, de lokale besturen en de sector.

Status: in uitvoering

Deze doelstelling is uitgewerkt binnen het onderzoeksbeleidsplan en omvat de domeinen 1, 5 en 6 (collectie KIS, werking KIS, expertise i.v.m. aspecten van kunst in de publieke ruimte).

Het strategisch onderzoeksthema *BINNEN.BEELD/BUITEN.BEELD* is samen met de KIS-curator inhoudelijk ingevuld en beschreven in het onderzoeksbeleidsplan in opmaak.

In het overzicht onder 3.1. zijn ook de onderzoeksgelateerde projecten en -activiteiten van en met KIS opgenomen, ingedeeld volgens de uitvoering van het Cultureel Erfgoeddecreet onder 'onderzoeksprojecten in uitvoering'.

In 2025 resulteerde uitgebreid archiefonderzoek in de volledige beschrijving van de kunstcollectie 'Kunst in de Stad', beheerd door het Middelheimmuseum vanuit de KIS-werking. Deze collectie werd in januari 2026 ontsloten op het collectieplatform, vanuit de website van het Middelheimmuseum: [Middelheim - Kunst in de stad](#).

SD4. Een veelzijdig programma stimuleert ontmoetingen

Tentoonstellingen en presentaties bevorderen de veelzijdigheid van de moderne en hedendaagse

beeldhouwkunst in openlucht. De museumpublieken cultiveren de maatschappelijke betekenissen ervan, ter plaatse en online. Het museum experimenteert daartoe met nieuwe formats. En het verbindt zowel makers als publieken uit het internationale speelveld met de lokale specificiteit.

4.1. De collectiepresentatie van het Middelheimmuseum is een rijk en dynamisch aanbod van langdurige en korte presentaties, thematisch opgesteld en verbonden met het park en de seizoenen.

Status: in uitvoering

Een langdurige, thematische presentatie, verbonden met het park en de seizoenen

In 2025 vierde het Middelheimmuseum zijn 75-jarig bestaan. We kozen ervoor om voor die gelegenheid de collectiepresentatie centraal te stellen in alle zones van het museum, inclusief de tentoonstellingszone. De opstelling werd aangevuld met bruiklenen, met de opstelling van bijkomende werken uit de eigen collectie, en een zomers publieksprogramma waarin bezoekers werden uitgenodigd om het museum op drie manieren ‘naar zich toe te trekken’: door te tekenen, te ontspannen en te lezen.

Deze keuze werd bepaald door gedragingen van ons publiek. Veel herhaalbezoekers, mensen die echt vertrouwd zijn met de collectie en plek, trekken extra uren uit om in het museum te ‘verblijven’. Dat potentieel van ongedwongen toe-eigening wilden we ook aanreiken aan nieuwe bezoekers die het museum nog moesten ontdekken. Zo werd een programma ontwikkeld vanuit verschillende artistieke disciplines, dat het publiek stimuleerde om het museum op een vernieuwende manier te ontdekken. Voor vertrouwde bezoekers sloot het aanbod aan bij de interessesferen die we al hadden vastgesteld.

Collectiepresentatie in het park: vier thema's

Sinds 2023 werkt het Middelheimmuseum aan een nieuwe collectiepresentatie. De oplevering en de officiële ‘opening’ daarvan werd in 2024 uitgesteld ten gunste van *COME CLOSER*, een ambitieus project dat diende uitgevoerd te worden in het laatste jaar van vorige stedelijke bestuursperiode.

De 75ste verjaardag van het museum was dan ook de ideale gelegenheid om de nieuwe collectie-opstelling voor te stellen aan een breed - nationaal en internationaal - publiek. In de nieuwe opstelling werden de kunstwerken opnieuw gepositioneerd in onderlinge relatie en in dialoog met het historische parklandschap. Zo ontstonden nieuwe verbindingen tussen de sculpturen, het park en de bezoekers. De interactie tussen mens en natuur vormt de kern van deze vernieuwde opstelling.

Hoe hebben kunstenaars vormgegeven aan de veranderende verhouding tussen mens en natuur? Op die centrale vraag wil het Middelheimmuseum samen met kunstenaars en bezoekers antwoorden zoeken. Het samenspel tussen sculptuur en natuur vormt daarbij de aanleiding voor gesprek en reflectie. Tegen de achtergrond van een snel veranderende wereld daagt de vernieuwde en gedeeltelijk dynamische collectiepresentatie bezoekers uit om met een frisse blik naar vertrouwde sculpturen en landschappen te kijken. Geïnspireerd door de wisselwerking tussen park en kunst, presenteert het museum vier thema's verspreid over vier zones. De werken gaan in dialoog met elkaar, met hun natuurlijke omgeving en met wie het museum bezoekt – wandelaars, sporters of kunstliefhebbers. Zo ontstaan nieuwe perspectieven en betekenislagen.

Deze perspectieven zijn samengebracht in vier thematische zones in het park:

- **Menselijke natuur** – Hoe denken we over onszelf? Deze zone toont de evolutie van het mensbeeld door de tijd.
- **Bewegingen** – Hoe gaan we om met verandering? Ervaar hoe kunstenaars trachten vat te krijgen op transformatie, en vastgeroeste ideeën in beweging brengen.
- **Stadswildernis** – Wat verstaan we onder natuur? Bestaat er nog ‘echte’ natuur als ze door mensen wordt gevormd? Deze zone onthult de verbeeldingen die we koesteren over de wilde natuur.
- **Versmelting** – Hoe denken kunstenaars over nieuwe mengvormen tussen mens en natuur? Hier wordt verkend wat ons met de wereld verbindt.

Verrijking van de basispresentatie met tijdelijke presentaties

De opstelling werd verder verrijkt met externe bruiklenen en tijdelijke opstellingen van werken uit de eigen collectie. Zo ontstond een rijk en dynamisch geheel van zowel langdurige als kortlopende presentaties, thematisch verbonden met het park en de seizoenen.

Inkomende bruiklenen

Jaarlijks wordt de collectiepresentatie verrijkt en uitgedaagd door kunstenaars die nieuwe perspectieven bieden op de collectie en de verhalen die het museum vertelt. Deze nieuwe perspectieven verdiepen de thema's in verschillende zones:

- Zone Menselijke Natuur:
 - Zanele Muholi, *Bambhata I* (2023), bruikleen voor 1 jaar
Dit zelfportret toont een krachtig statement over trots, pijn en de zoektocht naar zelfacceptatie in de centrale vraag van Muholi's werk: wat betekent het om een zwarte queer persoon te zijn vandaag?
 - Aline Bouvy, *Servant, clown or enemy*, 2024, bruikleen voor 2 jaar
Met uitvergroete lichaamskenmerken en een uitdagende houding geeft Bouvy een ironische draai aan vrouwelijke representatie. De titel verwijst naar de rollen die kunstenaars in de publieke ruimte kunnen opnemen: soms zijn ze dienaar, clown of vijand. Dit zelfportret toont dat niet alleen bekende historische figuren op een voetstuk kunnen staan
- Zone Bewegingen:
 - Phyllida Barlow, *PRANK: truant; 2022/23 — PRANK: antic; 2022/23 — PRANK: stunt; 2022/23*, bruiklenen voor 3 jaar
Barlow daagt de traditionele kijk op kunst uit en keert klassieke waarden zoals symmetrie en balans om. Het resultaat lijkt soms chaotisch en absurd, maar voelt door haar kwetsbaarheid verrassend menselijk aan. Deze 3 humoristische werken komen uit de laatste reeks van de kunstenaar, gemaakt vlak voor haar overlijden.

Tijdelijke presentaties van stukken uit de Middelheimcollectie

- Zone Menselijke Natuur:
 - Kati Heck, *Dabei sein ist alles*, 2006
(in een herwerkte versie waarbij ook het werk *the girl who was never asked to marry* (1986) van Ria Pacquée getoond werd.
- Zone Bewegingen:
 - Joëlle Tuerlinckx, *Le Tag/200m or deadline Middelheim 2019*, 2017
 - Maika Garnica, *to hold, to carry, to walk, a sound*, 2021
 - Guy Rombouts & Monica Droste, *FOOR AZART – FAIRGROUND AZART*, 1989
 - Anne-Mie Van Kerckhoven, *Voor alle seizoenen*, 2015
- Zone Versmelting:
 - Dennis Tyfus, *The Pogo Never stops*, 2017

Aandacht voor TD 1 – Participatie en Inclusie bij het tentoonstellen

De verrijking van de collectiepresentatie wordt bepaald door het museumteam met bijzondere aandacht voor de representatie van diverse kunstenaarsprofielen. Het is een manier om, sneller dan het aankoopbeleid van het Middelheimmuseum kan schakelen, de overwegend mannelijke en witte kunstenaarsperspectieven vertegenwoordigd in de collectie, aan te vullen – en waar nodig uit de dagen – met de perspectieven van kunstenaars van kleur, uit het globale zuiden, en met vrouwelijke kunstenaarsperspectieven.

Aandacht voor TD 5 – Duurzaamheid bij het tentoonstellen

- Bij nieuwe presentaties maken we maximaal gebruik van bestaande sokkels en materialen die gerecupereerd worden. Bij kunst in openlucht gaat dit vaak over zware (betonnen) elementen en verankeringen.
- Waar mogelijk gebruiken we grondschroeven in plaats van betonnen elementen als verankering. Deze hebben een minimale impact op de omgeving, kunnen eenvoudig terug verwijderd worden en zijn perfect herbruikbaar.
- We tonen kunstwerken in openlucht die bestand zijn tegen alle weersomstandigheden, waardoor ze lang bewaard kunnen blijven zonder intensief onderhoud.
- We houden maximaal rekening met de groenomgeving:
 - Extensief maaibeleid waar mogelijk
 - Geen blijvende impact van presentaties
 - Geen kunstwerken in gevoelige zones
 - Afstemming met boomexperts voor kunstwerken die in aanraking komen met bomen
 - Maximaal inzetten op natuurlijke scenografie, waardoor geen extra elementen nodig zijn
- We bundelen kunsttransporten waar het kan en vermijden overbodige verplaatsingen.
- We bieden bezoekersinformatie in de eerste plaats digitaal aan, waardoor de hoeveelheid drukwerk verminderd wordt.

4.2. Jaarlijks toetst het publiek van de zomertentoonstelling de veerkracht en de maatschappelijke betekenis van de beeldhouwkunst in openlucht.

Status: niet uitgevoerd in 2025

Voor de 75ste verjaardag van het museum kozen we ervoor om onze collectiepresentatie centraal te zetten in het programma, en daarnaast geen zomertentoonstelling te organiseren. De zone die normaal wordt voorbehouden voor tijdelijke tentoonstellingen werd dit jaar volledig geïntegreerd in de omringende collectiezone *Bewegingen*.

Deze doelbewuste keuze bood het Middelheimmuseum de kans om alle middelen en capaciteit te concentreren rond onze collectie. De oplevering en voorstelling van onze nieuwe collectiepresentatie werd in 2024 immers ondergeschikt gemaakt aan het ambitieuze project *COME CLOSER*, op de grens tussen kunsten- en erfgoedwerking. De timing van *COME CLOSER* was verbonden aan de stedelijke bestuurslegislatuur, die in 2024 het laatste jaar in ging.

Onze nieuwe collectiepresentatie, en het uitgebreide publieksprogramma daaromheen, verdiende o.i. nog de inzet van mensen en middelen die doorgaans enkel voor grote tentoonstellingen gereserveerd kunnen worden.

Dit leverde voor het museum ook de ruimte om te piloteren met nieuwe formats in het publiek programma. Ook voor de communicatie zorgde dit voor een steile leercurve: communicatiediensten en pr-bureaus zijn immers in de eerste plaats georganiseerd op evenementiële communicatie. Hier wilden we in de eerste plaats het Middelheimmuseum als erfgoedsite én als collectiebeherende instelling zichtbaar en aantrekkelijk maken.

Een formule die uiteindelijk zeer gesmaakt werd door het publiek, dat talrijk heeft deelgenomen. Voor de zomerperiode stond onze indicatieve meting van publieken op ongeveer 422.000 bezoekers.

4.3. Jaarlijks verbindt het Middelheimmuseum de steun- en depotcollecties met elkaar in het collectiepaviljoen, en activeert het deze aan de hand van kleine presentaties en een actief publieksprogramma.

Status: uitgevoerd voor 2025

De bibliotheekcollectie vormt een gewaardeerd onderdeel van de steuncollecties. Aan de hand van boekpresentaties, samengesteld door zowel bibliotheekmedewerkers als kunstenaars, wordt een dialoog

aangegaan met de presentaties in het collectiepaviljoen, met de kunstwerken in het park, en met bredere maatschappelijke ontwikkelingen.

Ook in 2025 werden in het collectiepaviljoen/bibliotheek een selectie kleinsculpturen uit de depotcollecties opgesteld. De selectie werd, net als in 2024, gevoerd volgens twee assen. Enerzijds werden topstukken uit de depotcollecties opgesteld, de kunstwerken die Vlaanderen als zeldzaam en onmisbaar beschouwt. Daarnaast werd een selectie gemaakt van depotsculpturen die aansluiten bij de beelden buiten. Net zoals in het kunspark komen ook hier de thema's terug: de menselijke natuur, de stadswildernis, verstrengelingen en bewegingen.

De volgende werken worden nu tentoongesteld in het collectiepaviljoen: zie bijlage 11.

Tijdens de zomerperiode (mei – oktober) stelden Anne-Mie Van Kerckhoven en Guy Rombouts elk afzonderlijk een selectie boeken uit de bibliotheek samen die hen inspireerden en die een directe link hadden met hun werk en artistieke praktijk. Achter de vitrine werden ook bijzondere en meer kwetsbare publicaties getoond (zie verder bij punt 4.5. Publieksprogramma / Lezen / Collectiepaviljoen).

In de achterste ruimte, die is ingericht voor onderzoek, zorgen de bibliotheekmedewerkers steeds voor een kleinschalige presentatie met duidelijke verbanden met de museumcollectie en de actualiteit. Zo werden publicaties van Peter Downsbrough getoond naar aanleiding van zijn overlijden, werken van Erwin Wurm in het kader van de verplaatsing van een van zijn sculpturen, en werd ook aandacht besteed aan kunstenaars en werken die tijdelijk in bruikleen zijn. Deze presentaties worden ongeveer om de zes weken vernieuwd.

4.4. In deze beleidsperiode rondt het Middelheimmuseum een gefaseerd, omvangrijk publieksonderzoek af, dat inzichten biedt over de noden en vragen van het museumpubliek en het gebruik van het park.

Status: in uitvoering

Het gefaseerde publieksonderzoek, met de titel BEZOEKER IN BEELD, maakt deel uit van de onderzoekagenda van het Middelheimmuseum:

- Domein 4: de werking van het Middelheimmuseum
- Strategisch onderzoeksthema MOTOR: ontwikkeling andere museumfuncties. Specifiek is dit meerjarig onderzoek gericht op het onderbouwen van het museumbeleid en het ontwikkelen van (en keuzes maken uit) strategieën voor de publiekswerking, marketing en communicatie voor het Middelheimmuseum (team Programma en Publieken). Het is een cruciaal voor een evaluatie van de publiekenkaart (toekomstbeeld publiek).
- Methode: toegepast onderzoek

In 2025 is een vooronderzoek uitgevoerd en een meerjarenplan opgemaakt voor een gefaseerd en omvangrijk publieksonderzoek. Het vooronderzoek focuste op de geschikte methodiek en werkwijze om die met beperkt budget te realiseren:

- Overleg FARO met Alexander vander Stichele en Saidja Steenhuyzen
- Interne stuurgroep op 6 februari, 11 juni, 17 oktober, 26 november
- Overleg i.v.m. gunning unieke leverancier voor onderzoek en onderzoek naar gunningsmogelijkheden
- Overleg en onderzoeksvoorstel VUB – Centrum voor cultuuronderzoek met Jessy Siongers (13 januari)
- Overleg en onderzoeksvoorstel onderzoek Sentomus UA Antwerpen, advies gevraagd bij Onderzoek en Organisatie Stad Antwerpen (O&O)
- Overleg met O&O op 29 april, 20 oktober, 26 november, 2 december
- Overleg afstemming vrijwilligersbeleid op 30 juni. Overleg en afstemming met andere musea die met vrijwilligers werken op 9 december
- Bespreking in lerend netwerk met UA Antwerpen en ZAS (NoNAHH):
 - Enkele partners bieden ondersteuning aan in het onderzoeksproject via antropologische methodieken. Dit zal in 2026 worden uitgewerkt.

- UAntwerpen Dpt. Biosciences leverde bijdrage door vragenlijsten en methodieken te delen die zijn uitgewerkt voor parkbezoekers (en natuurbeleving).
- Een projectplan is opgemaakt voor Deel 1 van dit onderzoek: het identificeren en begrijpen van huidige fysieke individuele bezoekers aan het kunspark gedurende 1 kalenderjaar, face to face.
- Doelstellingen: in beeld brengen en analyseren van het huidige, fysieke publiek on site (niet in georganiseerd groepsverband)
 - mapping en toetsing van de nieuw ontwikkelde publiekenkaart
 - beeld doorheen de tijd (volledig kalenderjaar, cross-seizoenen)
 - vergelijken huidige publiek met situatie 2012 en indien mogelijk 2019
 - toetsing van (on-)betrouwbaarheid bezoekerstellingen via GSM masten
 - uitwerken van vrijwilligersbeleid: een concreet project voor de vrijwilligers
 - basis voor ontwikkelen toekomstbeeld publiek
- Methode: enquête ter plaatse, face-to-face-bevraging kwantitatief en kwalitatief
 - focus op sociaal-demografisch en motivatie: wie, waarom en hoe (mobiliteit en werving)
 - aselechte bevraging (elke 10de bezoeker die park verlaat)
 - 1.000 respondenten met spreiding 4 seizoenen
- Omwille van budgettaire beperkingen en het ontbreken van een voldoende stabiel beschikbare vrijwilligers is besloten het onderzoek uit te voeren in 2026:
 - start mei 2026
 - vragenlijst en enquête opmaak Middelheimmuseum
 - analyse en databeheer door Onderzoek en Ontwikkeling
 - enquête-afname uitbesteed aan DataSynergy
 - ondersteuning door vrijwilligers die worden opgeleid tot dedicated enquêteurs

4.5. Middelheimmuseum vernieuwt zijn publieksprogramma. Dit bestaat uit een nieuwe toolbox aan bemiddelingsinstrumenten voor individuele en groepsbezoeken. Dankzij een hechte samenwerking met onderwijs en partnerorganisaties levert het museum een bijzondere inspanning rond welzijn en mentale gezondheid, ook voor mensen in kwetsbare posities.

Status: in uitvoering

In 2025 werd voor de ontwikkeling van het publiekprogramma gewerkt op twee sporen. Na meer dan twee jaar een verantwoordelijke voor publieksprogramma te hebben gemist, moesten we eerst de basis van onze publiekswerking herstellen. Daarnaast experimenteerden we voor onze 75ste verjaardag met nieuwe vormen van publiekprogramma.

4.5.1. Herstel basisaanbod

Gidsen

- In 2025 werd de gidsenploeg aanzienlijk versterkt met 15 nieuwe gidsen. Daarmee groeide het team tot in totaal 25 gidsen. Daarnaast werd een gidsenbrochure uitgewerkt met visie, waarden en kerncompetenties: de leidraad voor de werking van het team.
- Zoals beschreven onder 4.2 werd i.s.m. De Derde Verdieping een nieuwe algemene rondleiding ontwikkeld: *Sculptuur en Natuur*. Die sluit aan bij de vernieuwde collectiepresentatie en onderzoekt via de kunstwerken en de natuurelementen in het park de relatie tussen mens en natuur. Voor de gidsen werd een opleidingstraject georganiseerd met een theoretisch en een praktisch luik, een oefenmoment en een terugkoment.
- In 2025 namen 2.000 bezoekers deel aan de nieuwe rondleiding *Sculptuur en Natuur*, verspreid over 90 groepen. Dit is bijna een verdubbeling van het aantal deelnemers in 2024, en een stijging van een derde in het aantal groepen.
- Zoals ook vermeld onder 4.2 werden tijdens de zomere expo korte 'close-ups' georganiseerd. Daarin wordt het publiek in twintig minuten meegenomen in één van de vier zones. Deze introducties nodigen uit om daarna ook de andere zones en kunstwerken te verkennen. In totaal namen 482 bezoekers deel aan deze (gratis) close-ups.

Scholen

Voor de scholenwerking kozen we voor een gefaseerde aanpak. In 2025 lag de focus op de ontwikkeling van DIY-pakketten, in samenwerking met externe experts. Concreet werden pakketten uitgewerkt voor het lager onderwijs, het secundair onderwijs en NT2 (richtgraad 1 en 2). De keuze voor externe partners werd ingegeven door het feit dat de gidsenploeg nog volop in opleiding was om dergelijke trajecten zelfstandig te ontwikkelen.

- Voor het lager en secundair onderwijs werd samengewerkt met daskunst. In overleg met het Middelheimmuseum ontwikkelden zij telkens 40 opdrachten binnen vier categorieën — ontwerpen, spreken, schrijven en bewegen — die toepasbaar zijn op elk kunstwerk in het park. De opdrachten (*'Kunstkaarten'*) stimuleren actieve kunstbeleving en bieden leerkrachten houvast om zelfstandig met hun klas aan de slag te gaan.
- Voor NT2 richtgraad 1 werd samengewerkt met Ilona Plichart. Zij schreef 10 toegankelijke, poëtische teksten bij 10 beelden in het park. Het pakket nodigt cursisten uit tot een interactieve ontdekkingstocht: met een smartphone speuren zij naar de beelden in het park. Daar lezen en beluisteren zij per kunstwerk een korte tekst die aanzet tot reflectie en gesprek. De aanpak stimuleert kijken, uitwisselen en verbeelden — individueel of in groep, al wandelend of zittend in het park.
- Voor NT2 richtgraad 2 werd samengewerkt met Sara Poortmans, leerkracht NT2. Zij ontwikkelde een interactief parcours doorheen het kuntpark. De route leidt langs verschillende kunstwerken en koppelt aan elke halte een gerichte opdracht die taalverwerving en interactie combineert en onderling gesprek stimuleert.
- Voor ons basisaanbod voor kleuters en lageschoolkinderen organiseerden we samen met partner Coccolarte opnieuw kampen in de Paas- en de zomervakantie. Hieraan namen 85 kleuters en 72 lageschoolkinderen deel.

Gezinnen

Voor gezinnen werd het *Buitenkunstboekje* ontwikkeld. Kinderen van 6 tot 12 jaar leren hiermee via speelse creatieve opdrachten het park en de nieuwe collectie verkennen. Volgens de methodiek 'Wat zie je, wat denk je en wat voel je?' biedt dit boekje een laagdrempelige, kindvriendelijke introductie tot hedendaagse kunst in verschillende vormen. Iedereen kan dit gratis meenemen in het bezoekerspaviljoen. Dit aanbod vertrekt vanuit werken in de vaste opstelling, en kan over meerdere jaren deel uitmaken van het aanbod.

Voor de rapportage van de digitale bemiddeling bij de collectiepresentatie: zie OD 4.6.

4.5.2. Publieksprogramma 75 jaar Middelheimmuseum

Lezen, tekenen en lachen

Ter gelegenheid van 75-jaar Middelheimmuseum ontwikkelde het museum een verdiepend publieksprogramma dat bezoekers uitnodigde om het museum te (her)ontdekken. Er werd vertrokken vanuit wat bezoekers al naar het Middelheimmuseum brengt, wat zij er spontaan doen, en hoe het museum deze praktijken verder kon faciliteren. Dit resulteerde in een programma rond drie gebruiken: lezen, tekenen en lachen (ontspannen).

Kunstenaars uit de collectie fungeerden hierbij als inspiratiebron en waren actief betrokken bij de ontwikkeling van de verschillende onderdelen.

In samenwerking met Coccolarte werden voor families en kinderen workshops georganiseerd, gebaseerd op het programma van 75 jaar Middelheimmuseum. Daarbij konden ouders of grootouders samen met hun (klein)kind in het atelier creatief aan de slag. De duo- workshops bereikten 120 personen: 60 (groot)ouders en 60 kinderen.

Tekenen

Tekenatelier

In het Braempaviljoen werd een tekenatelier ingericht. Bezoekers konden er tekenen, individueel of in groep. Een selectie uit de steuncollectie tekeningen van het museum werd in reproductie getoond. Het atelier richtte zich op modeltekenen (bij afwezigheid van een levend model vervangen door gipsen sculpturen van lichaamsdelen) en

kende een combinatie van vrij gebruik en begeleide sessies. Het inloopprincipe werkte goed, tekengroepen konden de ruimte reserveren in een online kalender.

- Totaal: 10.633 bezoekers in Braempaviljoen (inclusief groepen)
- Groepen: gemiddeld bestond een groep uit een 15tal deelnemers + begeleider.
- Overzicht organisaties die tekensessies boekten: zie bijlage 12.

Daarnaast organiseerde het museum zelf ook een aantal tekenlessen:

- **Masterclasses met kunstenaars uit de collectie**
Drie kunstenaars uit de collectie werden uitgenodigd om een masterclass te geven. Hun werkpraktijk rond tekenen werd vooraf belicht in korte documentaires die inzicht boden in hun artistieke proces:
 - 04/07/25 – Peter Rogiers (16 deelnemers)
 - 11/07/25 – Paul Kindersley (20 deelnemers)
 - 18/07/25 – Joëlle Tuerlinckx (16 deelnemers)
- **Queer Drawing Sessions i.s.m. Antwerp Queer Arts Festival (AQUAF)**
I.s.m. kunstenaar-docent Caro Orcaro en het Antwerp Queer Arts Festival werden drie tekensessies georganiseerd, telkens gekoppeld aan een performance van een uitgenodigde kunstenaar. De sessies nodigden deelnemers uit om het menselijk lichaam te benaderen vanuit een queer perspectief en doorbraken zo de traditionele mannelijke blik die in veel historische sculpturen aanwezig is.
 - 10/08/25 – met Masharu (20 deelnemers)
 - 17/08/25 – met Tristan Elísabet Birta (20 deelnemers)
 - 24/08/25 – met Simon(e) van Saarloos (20 deelnemers)
- **Tekenboekjes voor individuele bezoekers**
I.s.m. het Antwerpse collectief TUIG werden twee gratis tekenboekjes ontwikkeld – één voor beginnende en één voor meer ervaren tekenaars. Deze boekjes boden een laagdrempelige manier om al wandelend in het park te tekenen en de collectie actief te beleven via prikkelende opdrachten. Oplage 2.500 exemplaren.

Lezen

- **Literaire tour**
I.s.m. gastcurator Uschi Cop werd een literaire tour ontwikkeld. Dertien literaire makers — Siska Baeck, Francesca Birlogeanu, Sophia Blyden, Julie Cafmeyer, Jori(k) Amit Galama, Erwin Hurenkamp, IKRAAAN, Lisette Ma Neza, Pascale Platel, Sholeh Rezazadeh, Lize Spit, Margot Timmermans en Peter Verhelst — selecteerden elk een favoriet beeld uit de vaste collectie en creëerden daarbij een nieuw literair werk. Kunst en literatuur versterken en bevragen elkaar, bezoekers werden uitgenodigd deze wisselwerking te ontdekken via verhalen, gedichten en reflecties bij de beelden in het park, telkens vanuit een ander perspectief.
- **Audiotour en live**
De literaire werken werden digitaal ontsloten in een gratis toegankelijke audio- en leestour voor bezoekers. Tussen 16/05/25 (lancering) tot en met 10/10/25 registreerde de tour 2.274 individuele bezoekers en 8.438 paginabezoeken. Op 17/05/25 en 13/09/25 droegen verschillende literaire makers hun werk live bij de beeldhouwwerken voor. Beide momenten trokken telkens ongeveer 100 deelnemers. Het museum besloot het digitale aanbod te bestendigen.
- **Buitenbib**
Naast het collectiepaviljoen werd een buitenbib ontworpen en geïnstalleerd. Bezoekers konden er vrij een selectie boeken raadplegen, met een focus op kunstpublicaties die aansluiten bij de museumcollectie. Daarnaast werden ook titels aangeboden die de literaire makers inspireerden bij het creëren van hun bijdragen voor de literaire tour.

- **SamenLezen**

Tijdens de zomertentoonstelling werden in de buitenbib tweewekelijks SamenLees-sessies georganiseerd, i.s.m. Antwerpen Leest. Tijdens deze sessies stonden telkens tekstfragmenten centraal die inhoudelijk aansloten bij de kunstwerken en de thema's van het kunspark. Het museum besloot ook dit aanbod te bestendigen, en aan te passen aan de zomerprogrammatie van 2026.

- **Presentaties in het Collectiepaviljoen**

In het Collectiepaviljoen werd een kleine presentatie ontwikkeld i.s.m. twee kunstenaars uit de collectie: Anne-Mie Van Kerckhoven en Guy Rombouts. Beide selecteerden publicaties uit de bibliotheekcollectie en vulden die aan met bijzondere artist books, eigen werk en vitrines met documentair materiaal. Van de kunstenaars werd een (gratis mee te nemen) Artist Poster uitgegeven waarin de ontstaansgeschiedenis van een werk uit de collectie centraal stond (3.750 exemplaren per poster):

- Anne-Mie Van Kerckhoven – *Voor alle seizoenen* (2015)
- Guy Rombouts & Monica Droste – *FOOR AZART – FAIRGROUND AZART* (1989)

Lachen (ontspannen)

Vanuit de vraag hoe het museum zijn ontspannende karakter kan vergroten, werd een derde luik van het zomerprogramma vormgegeven. Daarbij hadden we bijzondere aandacht voor stadsbewoners voor wie een museumbezoek geen evidentie is (cf. TD 1 Participatie en Inclusie).

Onze partner werd *de vrijetijdsloketten*, een stedelijk initiatief dat helpt drempels te overwinnen bij de beleving van vrije tijd. Vooral burgers die een vorm van armoede ervaren gaan hierop in. Zo wordt er in verschillende districten een selectie gemaakt uit het uitgebreide vrijetijdsaanbod in de vorm van een krantje dat maandelijks voorgesteld wordt. Iedereen die denkt hier nood aan te hebben, schrijft zich via een vrijetijdsloket in om deel te nemen aan één of meerdere van de voorgestelde activiteiten.

Zo worden drempels van vervoer of 'ik ga niet graag alleen' weggewerkt. Het Middelheimmuseum ontwikkelde twee activiteiten op maat van vrijetijdsloketten, en bood die ook aan een regulier publiek aan: een humoristische rondleiding ('Niet Serieus!') en yogasessies in openlucht. In het voorjaar van 2025 stelde de community builder het aanbod live voor aan de vrijwilligers van alle Antwerpse vrijetijdsloketten met de vraag dit op te nemen binnen hun krantje.

Het museum ervaart dit project als een bijzondere leeropportunity (TD 2 inspiratie en innovatie). Zo bleek dat inschrijven voor deze bijzondere doelgroep geenszins een garantie is voor deelnemen: vaak gebeurt er nog veel tussen intentie en uitvoering. Toch beschouwt het museum dit als een geslaagd pilootproject.

- **Deelname aanbod vrijetijdsloketten**

- **18/05/25** — loket Deurne voor het gezinsaanbod — 42 ingeschreven. Gidsen Ella en Leen begeleiden de gezinnen, 14 mensen kwamen opdagen (waarvan 4 volwassenen en 10 kinderen tussen 6 en 12 jaar).
- **23/05/25** — loket Deurne voor het volwassenaanbod — 24 inschrijvingen, de helft van de mensen is komen opdagen. 5 à 6 mensen hebben mee yoga gedaan.
- **14/06/25** — gezinsactiviteiten; loketten van Kiel, Borgerhout, Luchtbal en Merksem — 62 ingeschreven, 25 mensen (waarvan 16 kinderen) zijn komen opdagen. 3 gidsen werden voorzien. Van onze gidsen vroeg dit een aanpassing: zij moesten hun rondleiding aanpassen aan de grote leeftijdsverschillen in de groep (zowel senioren als kinderen).
- **22/06/25** — loketten van Borgerhout en Kiel — 13 mensen ingeschreven, 6 zijn komen opdagen. Ze deden eerst de 'Niet Serieus!' rondleiding, daarna deden 3 mensen mee yoga.

- **'Niet Serieus!' rondleidingen**

- We vroegen aan Joris Guldens van 'We're called Ed' een rondleiding uit te werken in de collectiepresentatie (zone 'menselijke natuur'), aan de hand van opgestelde beelden. We gaven hem de ruimte te spelen met feit en fictie. Onder de titel 'Niet serieus!' konden geïnteresseerden meewandelen op de openingsdag (zaterdag 17/05/25). Deze humoristische rondleiding werd

toen 2 keer gratis aangeboden. Ze werd nadien nog 3 keer hernomen en bereikte telkens een groep van 20 personen. Totaal aantal deelnemers: 100.

- **Podcast: 'I'm not supposed to'**
 - De erfgoedbewakers staan binnen de werking van het museum in voor de veiligheid van de collectie. In het gratis toegankelijke Middelheimmuseum, met 10 verschillende toegangen, hebben zij ook een belangrijkste eerstelijns-contactfunctie. Toch blijft erfgoedbewaking binnen een museumwerking onderbelicht. In het kader van onze verjaardag zetten we hen in het daglicht.
 - We vroegen Sarah Vandeursen, bekend als o.a. comedian en performer en met een achtergrond als maatschappelijk werker, een podcast te maken. Zij interviewde 6 erfgoedbewakers over de dagelijkse ervaringen van hun werk in het museum. De interviews werden gemonteerd tot 6 podcastafleveringen die los van elkaar beluisterd konden worden.
 - Op 10 banken in het Middelheimmuseum kan je een plaatje vinden met de QR-code die je uitnodigt naar de podcast te luisteren. In totaal werden de podcast-afleveringen intussen meer dan 1.500 keren beluisterd. Dit aanbod blijft bestendig.

- **Yoga in de zon**
 - Op enkele donderdagavonden werd van 17.30 tot 18.30 uur een yogasessie in het museum georganiseerd. Inschrijvingskost: 5 euro. Over vijf avonden verspreid kwamen er gemiddeld telkens een 20-tal mensen. Met dit aanbod bereikten we dus 100 mensen, die ons erg positieve feedback gaven.
 - Op de openingsdag (17/05/25) werd een Yoga XL georganiseerd. Daar schreven 51 mensen zich voor in.

- **The Zangles**
 - Het project met kunstenaarscollectief The Zangles kadert in de ambitie van het Middelheimmuseum om kunstenaars actief te betrekken bij de publieksbeleving en de inhoudelijke vertaling van het feestjaar.
 - In aanloop naar 75 jaar Middelheimmuseum ontwikkelde het collectief een eigen productlijn voor de museumshop, waarin hun artistieke signatuur werd gekoppeld aan toegankelijke en betaalbare objecten voor een breed publiek. De producten werden geactiveerd via performances (op 17/05/25 en 23/08/25) in het kunspark, waardoor de samenwerking niet alleen een commercieel, maar ook een performatief en publieksgericht karakter kreeg.
 - Het concept was gebaseerd op de idee van representatie: elk van de 9 vrouwelijke performers koos en 'representeerde' een sculptuur uit de collectie: een naakt vrouwbeeld. Via songs, performances, kostuums en kleine juwelen, sjaaltjes, t-shirts, postkaarten en tafellakens ontfermden ze zich over de vertegenwoordiging van deze anonieme naakte jonge vrouwen.
 - Op 18/12/25 werden The Zangles geïnterviewd door de museumdirecteur. Dit gesprek wordt via een posteruitgave gepubliceerd in 2026.

- **Poets wederom Poets**
 - Op uitnodiging van het museum organiseerde Dennis Tyfus in De Nor een poëziefestival met hoofdzakelijk beeldende kunstenaars, maar ook auteurs, dichters, curatoren en muzikanten. Zij werden geselecteerd vanwege hun bijzondere affiniteit met taal.
 - Het festival vond plaats op 19/07/25 en bood een platform aan ca. 50 performers. Het festival werd in z'n geheel live op Radio Centraal uitgezonden.
 - Met o.a. Alex Deforce, Alex Schuurbijs, Alexandra Phillip, Anne-mie van Kerckhoven, Anny De Decker, Arno Van Vlierbergh, Benjamin Verdonck, Blaastaal, Bob Vanden Broeck, Brigitte Herremans, Carole Vanderlinden, Chiara Ravano & Nik Naudts, Clara Spilliaert & Chris Hoeven, Daniël De Wereld-vermaarde Botanicus, Debra Polis, Dennis Tiefhuys, Edith Huybrechts, Evelin Brosi, Gerard Leysen, Guy Rombouts, Harry Heirmans, Heini Obst, Ignace Cami, Jan Matthé, Jan Tromp, Kathy Vanhout, Koen Sels, Koba de Meutter, Laura Herman, Leonie Buysse, Liesbet Swings, Lieven Martens, Lisa Vlaemminck, Liska Brams, Lukas De Pauw, Michael Van den abeele, Natasja Mabesoone, Nasty Nag, Ode de Kort, Ria Pacquée, Rund Alarabi, Sarah Yu Zeebroek, Sis Matthé, Sonja Nijs, Stef Van Looveren, Steve Marreyt, Stine Sampers, Tom Van Laere, Tristanne, Tülin Erkan, Vedran Kopljar, Victoria Palacios, Vitalski en Walter Swennen.

4.6. Tegen 2028 optimaliseert Middelheimmuseum een hybride, multimediaal toeleidingsysteem, zowel digitaal als analoog. Daarbij wordt de maximaal zintuiglijke fysieke museumervaring on site naadloos aangevuld met een voorbereidende en/of verdiepende digitale ervaring.

Status: In uitvoering

4.6.1. Signalisatie en herkenbaarheid on site

In 2025 werd het in 2024 geïmplementeerde nieuwe bewegwijzerings- en signalisatiesysteem geactualiseerd waar nodig, vooral in functie van de identificatie van bijkomende werken in opstelling. Daarnaast werd een uitgebreide tijdelijke signalisatie ontwikkeld voor de affichage en bemiddeling van het zomeraanbod.

Al deze signalisatie op de site linkt via QR-codes door naar de website en het digitale collectieplatform (zie verder). Zo gaat de zintuiglijke ervaring in het park naadloos over in een digitale ondersteuning van het bezoek.

De visibiliteit van de sponsors werd aangepast: nieuwe sponsors werden opgenomen in de communicatie, afgehaakte sponsors verwijderd.

Voor de zone aan de kant van het Middelheim Ziekenhuis, waar het Bypass-project een nieuwe doorgang creëert, werd een nieuw zoneconcept ontwikkeld: 'Raakvlakken'. Tot in 2025 werd dit stuk museum omschreven als Zone Oost, en niet opgenomen in de 4 thematische zones. Nochtans staan hier belangrijke, onverplaatsbare en door het publiek zeer gewaardeerde werken uit de collectie, van o.a. Atelier van Lieshout, Pedro Cabrita Reis, Superflex, Isamo Noguchi, John Körmeling, Roman Signer en Andrea Zittel.

In 2025 werd het concept ontwikkeld en de omschrijving van de kunstwerken in deze zone gekaderd binnen dit thema voor het collectieplatform, in 3 talen.

Deze zone brengt het Middelheimmuseum letterlijk in contact met de stad. Boven de Craeybeckxtunnel en omringd door sportvelden, universiteit, ziekenhuis en woongebouwen wordt het museum hier een plek waar de stedelijke omgeving voelbaar aanwezig is. In lijn met de missie van het museum om de relatie tussen mens, sculptuur en natuur in de stad te onderzoeken, ontwikkelt deze plek zich als een open laboratorium waar kunst, architectuur, spel en maatschappelijk welzijn elkaar ontmoeten. Het doel is een 'tussenplaats' te creëren waar mensen elkaar kunnen ontmoeten, leren, zich uitdrukken en tot rust komen.

De zone wordt gekenmerkt door sculpturen op de grens van kunst en architectuur: structuren die bezoekers kunnen betreden, gebruiken en delen. Sommige werken nodigen expliciet uit tot aanraken, spelen en interactie, en functioneren zoals sociale katalysatoren. Door participatie en gebruik centraal te stellen, wordt kunst hier een actief onderdeel van het stedelijke weefsel en van het dagelijkse leven van bezoekers. Het museum creëert tegelijk een duurzaam kader voor dit gedeelde gebruik en stimuleert zo een gevoel van publiek eigenaarschap.

Dankzij de nabijheid van zorg- en onderwijsinstellingen krijgt ook welzijn hier een prominente plaats. Via een laagdrempelig programma rond mentale gezondheid wordt de zone een plek voor reflectie, herstel en ontmoeting. Een nieuwe toegang vanuit het ziekenhuis versterkt bovendien de band met de directe burens – in het bijzonder het ziekenhuis en de universiteit – en maakt van het museum een open, dagelijkse ontmoetingsplek voor de buurt. Zo draagt deze zone bij aan de ambitie van het Middelheimmuseum om actief mee te bouwen aan een veerkrachtige, inclusieve en gezonde stad, met kunst als verbindende kracht.

4.6.2. Museumplan

Het museum bood in 2025, met twee updates, papieren plannetjes in het museum aan. Daarop staan een lus van 2,5 km aangeduid voor de bezoeker die zich voor het eerst oriënteert in het museum, en een lus die langs de 4

thema's in de tentoonstelling leidt. Ook voor de werken in het collectiepaviljoen is zo'n papieren brochure met een overzicht van de getoonde werken, aangeboden.

4.6.3. Digitale bemiddeling bij de collectiepresentatie

Via de titelbordjes bij de kunstwerken werd de link gelegd naar digitale verdieping op een nieuw collectieplatform: <https://collectie-in-het-park.middelheimmuseum.be>. Daarvoor kregen alle stukken in de collectiepresentatie een nieuwe beschrijving, die het werk bovendien duidt in de thematische cluster en landschapszone waar het zich bevindt. Via een interactieve digitale kaart werd elk kunstwerk bereikbaar, zowel voor de on-site-bezoeker als de digitale bezoeker.

Zo gaat de zintuiglijke ervaring in het park naadloos over in een digitale ondersteuning van het bezoek. De teksten worden in drie talen aangeboden. Partners van het digitaal collectieplatform zijn: Yapla (ontwikkeling website), Derde Verdieping (copywriting teksten) en Tom Cornille (fotografie).

4.7. De Middelheimcollectie is verbonden met andere collecties op relevante digitale platformen. Middelheimmuseum connecteert met het digitale beleid van de Antwerpse museumgroep, internationale tendensen en de overkoepelende Vlaamse initiatieven.

Status: in uitvoering, met vertraging

Internationale tendens:

Het Middelheimmuseum staat klaar voor deelname aan de Bloomberg Connects App: een digitale gids die bezoekers een verrijkte en interactieve ervaring biedt en het aanbod van een museum op een innovatieve wijze toegankelijk maakt. Vanwege bezorgdheden o.w.v. auteursrecht op het door het museum gedeelde materiaal werd een juridische risicoanalyse uitgevoerd. De besluitvorming daarover werd in 2025 (opnieuw) uitgesteld.

Connectie digitaal beleid Antwerpse museumgroep (TD6: digitale transformatie):

De afdeling Cultuur van de stad Antwerpen ontwikkelde in 2025 een meerjarenplan voor IT-investeringen voor digitale transformatie. Rond de collecties van de musea en erfgoedinstellingen werden voor 2026-2031 op vier cruciale domeinen programma's uitgewerkt: erfgoedbeheer, digitaal erfgoed, erfgoeddata en erfgoedbeleving.

- De Landschapstransformatie *Erfgoedbeheer* consolideert en moderniseert de systemen die Musea en Erfgoed ondersteunen bij het registreren en beheren van de omvangrijke collecties.
- De Landschapstransformatie Digitaal Erfgoed moet ervoor zorgen dat de stedelijke musea en erfgoedinstellingen op een efficiëntere en betrouwbaardere manier digitaal erfgoed kunnen verwerven, beheren, duurzaam bewaren en ontsluiten.
- De Landschapstransformatie *Erfgoeddata* faciliteert de verdere integratie van de erfgoedssystemen, optimaliseert het beheer van de grote volumes erfgoeddata, en zorgt ervoor dat die data optimaal kan worden ingezet bij de publieksontsluiting van de stedelijke erfgoedcollecties.
- De Landschapstransformatie *Erfgoedbeleving* ontwikkelt faciliteiten om de stedelijke erfgoedcollecties op een aantrekkelijke en gerichte manier naar uiteenlopende doelgroepen te brengen, zowel online als in het museum. Om de bezoekerservaring te verbeteren en de participatie te verhogen zijn er programmalijnen voor het vernieuwen van de museumwebsites, de optimalisatie van het ticketing- en gidsenreservatiesysteem, de ontwikkeling van een gedeeld CRM-systeem en een oplossing voor eventplanning.

Bij heel wat onderdelen van de digitale roadmap zijn er raakvlakken met Vlaamse infrastructuren, standaarden en programma's. Bij het ontwikkelen van digitale projecten wordt daarom altijd gezocht naar aansluiting. Concreet voorziet Musea en Erfgoed in 2026-2027 de migratie van de bestaande systemen voor het beheer van museale collecties naar de Vlaamse Erfgoeddatabank van meemoo.

In 2027-2028 plant de groep een herziening van de aanpak voor digitale langetermijnarchivering. Daarbij wordt de samenwerking met meemoo op dit vlak mogelijk geïntensiveerd. Voor publieksbemiddeling en -data kijken we naar sectorplatformen zoals UiTPAS en het UiTwisselingsplatform. Bij de ontwikkeling van nieuwe digitale toepassingen wordt aandacht besteed aan het gebruik van open standaarden en interoperabiliteit, zodat samenwerking met andere erfgoedinstellingen en deelname aan bovenlokale platformen mogelijk blijft. Deze benadering moet vermijden dat geïsoleerde oplossingen ontstaan en ondersteunt een meer samenhangend digitaal ecosysteem voor erfgoed in Vlaanderen.

Daarnaast volgt de museumgroep de ontwikkelingen rond digitale transformatie in de Vlaamse erfgoedsector op via sectoroverleg en kennisnetwerken. Dit betreft onder meer initiatieven rond digitale collectieregistratie, datastandaarden, digitale duurzaamheid en publieksontsluiting van erfgoeddata. Waar relevant wordt expertise uit de Antwerpse praktijk gedeeld. In 2025 werkte de groep bijvoorbeeld mee aan de herziening van de OSLO-standaard voor cultureel erfgoed en het onderzoek naar een Vlaams termennetwerk van meemoo.

4.8. Dankzij een heldere positionering en krachtige communicatie is voor iedereen duidelijk hoe Middelheimmuseum met zijn programma zijn missie en visie waarmaakt: in Antwerpen, in Vlaanderen, in België en ver daarbuiten.

Status: gerealiseerd voor 2025

4.8.1. Focus communicatie in 2025

Twee zwaartepunten bepaalden in belangrijke mate de communicatieve focus van 2025: 75 jaar Middelheimmuseum en de deelname aan de 10-daagse van de geestelijke gezondheidszorg. Beide projecten boden kansen om het museum expliciet te positioneren als een open, toegankelijke en maatschappelijk relevante plek waar kunst, natuur en welzijn samenkomen.

4.8.2. Verdieping van de contentdomeinen

In 2025 werd de merkgedreven communicatie verder uitgerold binnen de vier contentdomeinen die in 2024 werden vastgelegd: kunst, natuur, kunspark en zorg/welzijn. Waar de contentdomeinen kunst en park sinds 2023–2024 al sterk werden uitgewerkt, maakte het feestjaar en de deelname aan de 10-daagse van de geestelijke gezondheidszorg het mogelijk om het verhaal van het Middelheimmuseum te verdiepen wat betreft het contentdomein zorg/welzijn. De visuele identiteit werd consequent toegepast over on-site communicatie, drukwerk en digitale kanalen, met voldoende flexibiliteit om per project eigen accenten te leggen.

4.8.3. 75 jaar Middelheimmuseum

Na de grondige vernieuwing van de collectiepresentatie, parkzones, signalisatie en publieksinfrastructuur in de voorgaande jaren, werd 2025 bewust ingericht als een jaar zonder grote zomertentoonstelling. Hierdoor kon het museum zelf als bestemming en erfgoedsite prominent in beeld worden gebracht.

- **Communicatiedoelstellingen**

De communicatie rond 75 jaar Middelheimmuseum had als doel het museum te profileren als een vernieuwde, toegankelijke erfgoedplek met een lange geschiedenis en een duidelijke toekomstvisie, waar kunst, natuur en actieve publieksbeleving samenkomen. Daarnaast werd ingezet op publieksverbreding en het versterken van de band met bestaande publieken.

- **Publieksstrategie**

De communicatie vertrok vanuit twee complementaire publieksstrategieën. De dubbele benadering versterkte de positionering van het Middelheimmuseum als zowel toegankelijke toegangspoort als betekenisvolle verblijfsplek voor diverse publieken:

- *Kennismaken met het museum* — gericht op nieuwe bezoekers, met nadruk op oriëntatie, toegankelijkheid en basisinformatie over de collectiepresentatie, thematische zones en het erfgoedkarakter van de site.
 - *Zich het museum eigen maken* — gericht op bestaande bezoekers, met nadruk op verdieping, herhaalbezoek en actieve betrokkenheid via participatieve en beleavingsgerichte programmatie rond drie gebruiken (lezen, tekenen, lachen).
- **Doelpublieken**
De communicatie richtte zich op verschillende publieksgroepen:
 - Nieuwe bezoekers en occasionele cultuurbezoekers uit Antwerpen en Vlaanderen, met drempelverlagende informatie en nadruk op toegankelijkheid.
 - Lokale recreatieve bezoekers (wandelaars, gezinnen, buurtbewoners) die het park gebruiken als vrijetijdsplek.
 - Kunstliefhebbers en cultuurtoeristen met interesse in beeldende kunst, erfgoed en openluchtmusea.
 - Families met kinderen via participatieve en laagdrempelige activiteiten.
 - Herhaalbezoekers en Vrienden van het museum, met aandacht voor verdieping en betrokkenheid.
 - Toeristische daguitstappers die Antwerpen bezoeken en het museum opnemen als onderdeel van een breder stadsbezoek
 - **Creatief concept**
Het creatieve concept vertrok vanuit de centrale campagnezin en op het eerste zich paradoxale boodschap 'Blijf buiten, kom binnen', die het unieke karakter van het Middelheimmuseum als kunspark benadrukt. Visueel werd dit vertaald in rustgevende boven(drone)aanzichten van bezoekers die het park actief gebruiken — lezend, tekenend of ontspannend in interactie met kunst en natuur. Zo verbond het concept het feestjaar met de drie publieksgerichte gebruiken van het museum.
 - **Campagnefasering**
De campagne bestond uit meerdere fasen. In aanloop naar het feestjaar liep een grafische pre-campagne waarin het cijfer 75 prominent werd uitgespeeld binnen de grafische huisstijl van het Middelheimmuseum. Deze fase diende om het openingsfeest van 17 mei aan te kondigen en gerichte publiekswerving op te starten. Na de opening startte de 'Blijf buiten, kom binnen'- campagne.
 - **6 november**
De effectieve verjaardag op 6 november werd bewust niet gekoppeld aan een grootschalig publieksevenement. De communicatie focuste die dag op het contentdomein kunspark en zette voornamelijk in op storytelling in plaats van een klassieke campagneaanpak, met onder meer een historische terugblik in *Gazet van Antwerpen*, een live-uitzending van Pompidou rond 75 jaar Middelheimmuseum en de zichtbaarheid van het stadsgedicht van Esohe Weyden naar aanleiding van het feestjaar.
 - **Impact en resultaten**
De campagne resulteerde in een groot publieksbereik, sterke participatie en duidelijke digitale en mediazichtbaarheid, zoals blijkt uit onderstaande indicatoren:
 - publieksaantallen (totaal bezoekersaantal 2025: 804.974, wat wijst op een sterk publieksbereik in het feestjaar)
 - deelname aan activiteiten en evenementen, die over het jaar heen een sterke bezetting en publieksopkomst kenden
 - de groei van de digitale kanalen (zie hieronder)
 - persaandacht en mediazichtbaarheid (zie hieronder)
 - verkoopcijfers in de museumshop (zie hieronder)

4.8.4. Digitale communicatie

Website

Naar aanleiding van 75 jaar Middelheimmuseum werden de websitepagina's grondig doorgelicht en geactualiseerd, zodat bezoekers op een gebruiksvriendelijke manier het verhaal van het museum, zijn erfgoed en zijn actuele programmering kunnen ontdekken. Daarnaast migreerde de website in 2025 naar het contentmanagementsysteem Drupal 10.

- **Cijfers**
 - Actieve gebruikers: 234K (daling t.o.v. 2024: 249K; 2023: 240K; 2022: 280K)
 - Nieuwe gebruikers: 126K (daling t.o.v. 2024: 131K; stijging t.o.v. 2023: 124K; daling t.o.v. 2022: 170K)
 - Weergaven: 278K (daling t.o.v. 2024: 293K; 2023: 309K; 2022: 456K)
 - Gebeurtenissen: 859K (daling t.o.v. 2024: 897K; 2023: 914K; 2022: 1,3 mln)
- **Analyse**

De daling in websitebezoekers past binnen een bredere internationale trend waarbij informatiezoekgedrag steeds vaker verschuift van klassieke zoekmachines naar AI-gestuurde platformen en samenvattende zoekinterfaces. Deze toepassingen synthetiseren informatie, waardoor minder vaak wordt doorgelinkt naar onderliggende websites.
- **Conclusie**

Het museum dient zijn digitale contentstrategie te versterken zodat het Middelheimmuseum niet alleen voor bezoekers, maar ook binnen AI-gestuurde zoeksystemen wordt herkend als een betrouwbare en gezaghebbende bron. Dit omvat gerichte aandacht voor AEO- en GEO-principes en kwalitatieve, verdiepende content. Integratie van de blog en de twee collectieplatformen is hierin essentieel.

Blog

De blog werd ingezet als platform voor verdieping en storytelling rond collectie, kunstenaars en museumpraktijk.

- **Cijfers**
 - Actieve gebruikers: 5,6K (stijging t.o.v. 2024: 3,5K; 2023: 2,7K)
 - Nieuwe gebruikers: 5,6K (stijging t.o.v. 2024: 3,5K; 2023: 2,6K)
 - Weergaven: 8,1K (stijging t.o.v. 2024: 6,1K; 2023: 4,6K)
 - Gebeurtenissen: 26K (stijging t.o.v. 2024: 19K; 2023: 11K)
- **Meest geraadpleegde pagina's**
 - Homepage blog
 - *Blog: Het Zotte Geweld*
 - *Blog: The Mirror Image of Joan Jonas* (ENG)
 - Overzicht van artikels
 - *Blog: Een bijzonder paviljoen* (Charles Vandenhove)
- **Conclusie**

De sterke groei van de blogcijfers, ondanks het ontbreken van bijkomende promotionele inspanningen, wijst op een hoge inhoudelijke relevantie en organische vindbaarheid van de artikels. Gebruikers raadplegen de blog voor verdiepende informatie en context. In een digitaal landschap waarin AI-gestuurde zoeksystemen steeds vaker inhoudelijke bronnen detecteren en bundelen, versterkt dergelijke content de positie van het museum als betrouwbare kennisbron. Daarnaast droegen optimalisaties aan de sitestructuur en leesomgeving bij tot een aangenamere gebruikerservaring, wat de groei mee kan verklaren.
- **Ambitie**

Om de digitale domeinautoriteit en vindbaarheid te versterken, dient de museumblog geïntegreerd te worden binnen de hoofdwebsite. Deze structurele koppeling verhoogt de samenhang van content, ondersteunt AEO- en GEO-principes en versterkt de herkenbaarheid van het Middelheimmuseum als betrouwbare bron binnen AI-gestuurde zoeksystemen.

Sociale media

Op alle socialemedia-kanalen zet de groei zich voort, met duidelijke verschillen per kanaal en doelgroep.

- **Cijfers**

- Facebook groeit stabiel van 17.321 naar 17.540 volgers (+1,9%) en bereikt voornamelijk een lokaal verankerd publiek (31% Antwerpen, 85,6% België).
 - Instagram kent een sterke groei van 16.863 naar 19.356 volgers (+14,9%) en bevestigt zijn rol als belangrijkste visuele publiekskanaal. Het platform bereikt een internationaler publiek; meer dan een derde van de volgers bevindt zich in het buitenland.
 - LinkedIn groeit van 913 naar 1.126 volgers (+23,3%) en versterkt de institutionele zichtbaarheid en de connectie met professionele en culturele netwerken.
- **Conclusie**
Sociale media spelen succesvol in op verschillende doelgroepen en communicatie-doelstellingen: Facebook verzekert een stabiel lokaal bereik, Instagram fungeert als dynamisch en internationaal publiekskanaal en LinkedIn versterkt de professionele profilering van het museum.

Nieuwsbrief

In 2025 werden vijf digitale nieuwsbrieven verstuurd (wenskaart in januari en nieuwsbrieven in april, september, oktober en november).

- **Evolutie databank**
Eind december 2025 telde de nieuwsbrief 9.499 contacten, waarvan 6.244 actieve subscribers (+19,2% t.o.v. 2024). Ongeveer twee derde van de contacten is actief geabonneerd, het resterende aandeel bestaat hoofdzakelijk uit historisch opgebouwde en uitgeschreven contacten die om administratieve redenen bewaard blijven. Dit wijst op optimalisatiepotentieel inzake databankhygiëne.
- **Open en click rates**
 - Gemiddelde open rate: 34% (daling t.o.v. 2024: 55,1%; 2023: 57%)
 - Gemiddelde click rate: 9,24% (stijging t.o.v. 2024: 8,5%; daling t.o.v. 2023: 11%)
- **Conclusie**
De combinatie van meer abonnees, een lagere open rate en een hogere click rate wijst op veranderend leesgedrag en publiekswaarde eerder dan op verminderde interesse. De stijgende click rate toont een hogere inhoudelijke relevantie: lezers zoeken verdieping en gebruiken de nieuwsbrief als toegangspoort tot inhoud. De nieuwsbrief evolueert daarmee van massabereikskanaal naar een kwalitatief instrument dat publieken gericht toeleidt naar relevante informatie.

Digitale advertising

De digitale mediacampagne werd in twee golven uitgerold. Vlaanderen leverde het grootste bereik en de beste kostenefficiëntie, terwijl Antwerpen het hoogste engagement en sterke trafficresultaten behaalde. Brede publiekssegmenten presteerden beter dan gerichte toeristische doelgroepen. Video-inzet verhoogde kostenefficiëntie de zichtbaarheid bij brede doelgroepen. De resultaten bevestigden het belang van gerichte regionale inzet en doordachte mediakeuzes.

4.8.5. Pers en media

Nationale en Vlaamse pers

In 2025 werden persmomenten strategisch gekoppeld aan de twee grote projecten van het jaar. De focus lag op kwalitatieve zichtbaarheid en het uitdragen van het maatschappelijk profiel van het museum. De perswerking resulteerde in ruime redactionele aandacht in zowel regionale als culturele media. Volgens monitoring via Belga Press verschenen in 2025 in totaal 214 vermeldingen over het Middelheimmuseum en het Middelheimpark, waarvan 69 in printmedia en 145 online. Deze berichtgeving varieerde van agenda- en cultuurtips tot uitgebreide redactionele artikels.

Internationale pers

In 2025 werd het Britse PR-bureau Pelham aangesteld om de internationale perswerking van het Middelheimmuseum te versterken met als doelstelling het Middelheimmuseum nadrukkelijker te positioneren binnen het internationale kunstveld. De samenwerking omvatte gerichte persbenadering bij internationale kunst- en cultuurmedia in het kader van 75 jaar Middelheimmuseum en het opbouwen van relaties met buitenlandse journalisten in aanloop naar 2026.

Een belangrijk moment was een pers- en netwerkevent in Londen, waar internationale journalisten, programmatoren en culturele stakeholders werden uitgenodigd voor een presentatie van het Middelheimmuseum en de toekomstige tentoonstelling *Monster Chetwynd – A Friends Making Machine (2026)*, aangevuld met een netwerkmoment en één-op-één gesprekken. In 2025 waren er 5 internationale persbezoeken, verschenen er 5 dedicated artikels, en werd het Middelheimmuseum 58 keer vermeld in buitenlandse media.

Team internationale perswerking begeleidde het persbezoek van de Oostenrijkse nationale omroep in functie van een radioreportage voor zender Ö1.

Het tentoonstellingsoverzicht van het museum werd mee opgenomen in de perskit 'Antwerpse musea in '25', die in januari werd uitgestuurd naar een 1000-tal perscontacten.

4.8.6. Museumshop

De museumshop fungeerde in 2025 als inhoudelijke verlenging van de museumbelieving, met een aanbod dat nauw aansloot bij de thematische pijlers van het museum en inspeelde op diverse publieksprofielen. Het assortiment werd opgebouwd rond verschillende productcategorieën, waarbij doorheen de verschillende lijnen ook rekening werd gehouden met de drie publieksgerichte gebruiken van het museum (tekenen, lezen en lachen):

- **Feest en feestjaar:** feestelijke merchandising, geschenkartikelen, gouden accenten en andere feestproducten.
- **Natuur en parkbeleving:** natuurboeken, insecten- en plantenprints, zaakits, tuinmateriaal, yogamatten in kurk en duurzame gebruiksobjecten voor buiten.
- **Zorg en welzijn:** creatieve doe-sets, emotie- en reflectiespellen, verzorgingsproducten, notitieboekjes en rustgevend designobjecten.
- **Creativiteit:** schetsboeken, kleurboeken, kunst- en knutselmateriaal en educatieve doe-pakketten voor kinderen en volwassenen.
- **Kunstenaars en collectie:** kunstboeken, reproducties van Middelheim Biënnale-posters, bladwijzers, magneten, papierwaren en andere collectiegerelateerde objecten. Daarnaast werd met de originele vlaggenstof van AMVK een reeks producten vervaardigd, ontstond in samenwerking met Guy Rombouts een T-shirt en werd samen met het kunstenaarscollectief The Zangles naar aanleiding van 75 jaar Middelheimmuseum een nieuwe productlijn ontwikkeld, die via performances in het park werd geactiveerd.

De museumshop combineert zo haar rol binnen de totale bezoekerservaring met aanvullende inkomsten en bevestigt dit met een jaaromzet van ca. 60.000 euro.

4.9. Middelheimmuseum werkt als collegiale partner mee aan een nieuw organisatiemodel voor de Antwerpse museumgroep en de verdere ontwikkeling van het Autonoom Gemeentebedrijf Culturele Instellingen Antwerpen/Ergoed als instrument voor cultureel ondernemerschap.

Het agentschap is in 2024 gestart met het nieuwe financieringsmodel. In het verleden werd steeds gewerkt volgens het principe van solidariteit, waarbij ongeoormerkte stedelijke middelen en commerciële opbrengsten over alle instellingen heen werden gecentraliseerd. Vanuit deze centrale middelen werden alle uitgaven gefinancierd.

Vanaf 2024 beheren onze instellingen hun eigen opbrengsten grotendeels zelf, en worden de stedelijke toelagen ook geoormerkt per instelling. Dit biedt de mogelijkheid om cultureel ondernemerschap uit te bouwen en eigen middelen flexibel in te zetten op basis van eigen noden. Door ontvangsten en uitgaven per instelling te begroten en te boeken, bekomt elke instelling bovendien een helder eigen operationeel resultaat.

Vanuit hetzelfde principe beheren de instellingen sinds 2024 ook zelf de budgetten voor marketing en communicatie. Een aantal diensten blijft evenwel overkoepelend. De resultatenrekening van deze overkoepelende diensten werd als bijkomstige rapportering toegevoegd aan de dossiers van het agentschap. Er

werd bewust gekozen om deze kosten niet toe te voegen aan de rapportering van de instellingen op basis van een verdeelsleutel, om het resultaat van de instellingen correcter te kunnen weergeven.

Voor het Middelheimmuseum, dat geen inkomsten uit ticketing haalt, stelt deze werkwijze de nood aan een creatief cultureel ondernemerschap op scherp.

Het besloot samen met de Middelheim Promotors vzw, dat de sponsors van het museum verenigt, een traject aan te vatten dat de samenwerking verduurzaamt. De 75ste verjaardag van het museum viel samen met de 60ste verjaardag van de vzw. Dit momentum werd aangegrepen om de samenwerking futureproof te maken. Hiervoor werd een stuurgroep opgericht en een consultant (Leen Gysen voor Idea Consult) aangetrokken. Zij leverde een analyse op basis van een reeks interviews (met het museum, leden van de vereniging, sponsors, voormalige sponsors en verzamelaars) en desk research, waaruit drie grote aanbevelingen volgden:

- Zet de vzw in waar de kracht ervan ligt: in de ontwikkeling van de relaties met bestaande en nieuwe sponsors
- Kantel de ledenwerking (dus de Vrienden) uit de vzw, en in de werking van het museum. Organiseer deze werking primair vanuit het aanbod van het museum (niet als een reisbureau) en zet in op de kernwaarde van gemeenschapsvorming.
- Maak een doorstart met de Raad van Bestuur.

Al deze aanbevelingen werden uitgevoerd in 2025:

- De directeur van het museum voerde een reeks bezoeken uit langs de CEO's en SR-verantwoordelijken van sponsorende bedrijven voor dieptegesprekken over de verwachtingen en mogelijkheden van de toekomst, waarin ook ruimte was voor kritische reflectie.
- De inkanteling van de vriendenwerking (vanaf 1 januari 2026) werd voorbereid in 2025. Veel zorg werd besteed aan de 'overdracht' van de vrijwilligers die voorheen in de vzw de organisatie van de ledenactiviteiten op zich hadden genomen. Uiteindelijk verbonden 5 van hen zich via de vrijwilligerswerking aan het Middelheimmuseum. De 2 anderen kozen ervoor om enkel hun bestuursrol in de vzw verder te zetten.
- Tenslotte werden in december 2025 zes van de huidige bestuurders uitgenodigd de overstap te maken naar de Algemene Vergadering van de vzw. Zij gingen daar allen op in. Zeven nieuwe kandidaat-bestuurders werden geïnterviewd, en daarna uitgenodigd om deel uit te maken van het bestuur van de vzw. Een viertal bestuurders waarborgt de continuïteit, waaronder ook de directeur van het museum.

Zowel de analyse als de progressie van de uitvoering werden gedeeld met het directieteam van de Antwerpse Museumgroep, en — op hun — verder in detail toegelicht aan de directies van het Letterenhuis en het Rubenshuis.

Ook in 2025 werd er gewerkt met het netwerkmodel van de Antwerpse Museumgroep. Dit netwerkmodel vertrekt vanuit gezamenlijke doelen en noden en werkt structureel samen met de landelijke erfgoedinstellingen Letterenhuis en Erfgoedbibliotheek H. Conscience (pijler Boeken & Letteren) rond 6 strategische doelstellingen:

- SD1 Museum van de toekomst
- SD2 Sitebeheer
- SD3 Cultureel ondernemerschap
- SD4 Performante organisatie
- SD5 Digitale transformatie
- SD6 Duurzaam erfgoedlandschap

De directies van Rubenshuis en Middelheimmuseum zijn aangeduid als regisseurs van SD3. In functie daarvan werd in 2025 een werkgroep opgericht met vrijwillige collega-directeurs, om voorstellen uit te werken voor een aantal bredere zakelijke vraagstukken in de groep, waaronder een verdeelsleutel voor de investeringsmiddelen op collectie (toegekend na de begrotingsonderhandeling van het Antwerps stadsbestuur), de financiering van de het transitietraject bewaking (tegen 2027), Ticketing (tegen 2027), een oefening rond rubrieken met oog op leesbaarheid (gebruik imputatiecodes).

AANDACHTSPUNTEN BEHEERSOVEREENKOMST

Generieke aandachtspunten:

1.1. Blijf bij de uitvoering van de werking aandacht hebben voor de beleidsprioriteiten en aandachtspunten van de Strategische Visienota Cultureel Erfgoed.

De beleidsprioriteiten en aandachtspunten van de Strategische Visienota Cultureel Erfgoed werden meegenomen in een bredere strategieoefening van de Antwerpse museumgroep. Wat sinds 2024 resulteerde in de opmaak van 6 strategische doelstellingen (SD's) die de basis vormen voor het netwerkmodel van 10 Antwerpse musea, het Letterenhuis en Erfgoedbibliotheek H. Conscience. Met de 12 instellingen werd ook in 2025 verder gewerkt op volgende doelstellingen:

- **SD1: Museum van de toekomst**
Om toekomstbestendig te zijn streeft de Antwerpse museumgroep naar maximale maatschappelijke relevantie. We reflecteren en versterken democratie en zijn een hefboom voor verandering door aan de slag te gaan met de globale maatschappelijke uitdagingen, zowel binnen als buiten het erfgoedveld, en door samen cultuur te maken en te beleven.
- **SD2: Sitemanagement**
We werken samen een visie uit over sitemanagement (hospitality, veiligheid en gebouwbeheer) waardoor de dagelijkse exploitatie van de verschillende museumsites inhoudelijk en operationeel op elkaar afgestemd is. Hierbij wordt rekening gehouden met het specifieke DNA van de verschillende sites en de duidelijke afspraken met betrokken partners. Op deze manier bieden we een aangename, veilige en toegankelijke ervaring voor bezoekers en gebruikers van de site met het oog op een publieksvriendelijke ontsluiting van onze collecties.
- **SD3: Cultureel ondernemerschap**
De Antwerpse museumgroep faciliteert en schept kaders waarbinnen de musea optimaal over de tools beschikken om versterkt in te zetten op cultureel ondernemerschap. Hiermee diversifiëren we onze inkomsten, vergroten we onze culturele impact, zorgen voor een uitgebalanceerde financieringsmix, bevorderen we duurzame groei, en bevestigen en versterken we samenwerkingsverbanden binnen en buiten de culturele sector. De directeur van het Middelheimmuseum is regisseur van deze SD.
- **SD4: Performante organisatie**
De Antwerpse museumgroep is een performante organisatie die streeft naar een minimale overhead en een maximum aan schaalvoordelen en dit met respect voor de eigenheid van elke instelling. We werken de principes van LEAN uit en passen deze toe in de ganse organisatie. Beslissingen worden zo laag mogelijk in de organisatie genomen, we stellen onze werking voortdurend in vraag, reduceren verspilling, schrappen wat overbodig is en gaan op zoek naar wat waarde toevoegt. We hanteren daarbij een flexibele organisatiestructuur.
- **SD5: Digitale transformatie**
Samen met de andere pijlers van de afdeling Cultuur zet De Antwerpse museumgroep voluit in op de digitale transformatie. Een transformatie die enerzijds inzet op een kwaliteitsvolle en gebruiksvriendelijke digitale werking maar anderzijds noodzakelijk is om de (inter)nationale ambities en beleidsdoelstellingen als culturele erfgoedinstelling te realiseren.
- **SD6: Duurzaam erfgoedlandschap**
De Antwerpse museumgroep gelooft dat cultuur een motor kan zijn voor de transitie naar een duurzame samenleving waar inclusie en gelijkwaardigheid een evidentie zijn. De Antwerpse museumgroep zet zich in om samen met betrokken musea te experimenteren met duurzame alternatieven voor de eigen werking en ons huidige samenlevingsmodel.
Het directieteam van de museumgroep werkte dit jaar verder aan de strategische doelstellingen verdeeld tussen directeurs als regisseurs. De directeur van het MAS en de directeur van het Red Star Line

Museum continueerden 'Duurzaam erfgoedlandschap', de doelstelling rond ecologische duurzaamheid en inclusie.

De strategische doelstelling voor 'Duurzaam erfgoedlandschap' luidt als volgt:

De Antwerpse museumgroep gelooft dat cultuur een motor kan zijn voor de transitie naar een duurzame samenleving waar inclusie en gelijkwaardigheid een evidentie zijn. De Antwerpse museumgroep zet zich in om samen met betrokken musea te experimenteren met duurzame alternatieven voor de eigen werking en ons huidige samenlevingsmodel.

Voor ecologische duurzaamheid is het strategische doel om voor de groep van de musea van de stad Antwerpen tegen 2030 de totale CO2 voetafdruk aantoonbaar kleiner te maken. Om dit te realiseren werden er operationele doelstellingen geformuleerd voor:

- een helder duurzaamheidsbeleid geënt op lokale, Vlaamse en internationale evoluties, kennis en kansen;
- de optimalisatie van het energiebeheer van gebouwen en collectie;
- meer groen en biodiversiteit op de sites;
- de verduurzaming van het aankoop- en materiaal beleid
- een doordacht mobiliteitsbeleid voor collectie, medewerkers en bezoekers;
- een digitale duurzaamheid;
- het zichtbaar maken van hun duurzaamheidsacties en de sensibilisering van hun publiek.

Het kernteam duurzaamheid – met verschillende expertises vanuit de musea - werkt structureel aan het in kaart brengen en bundelen van acties voor de museumgroep en draagt dit verder uit naar de eigen 'Greenteams' in de musea. Productiemedewerkers realiseren via het expo-overleg structureel expertise opbouw en samenwerking rond duurzaam tentoonstellen. In november startten we het Innovatietraject Publiek i.s.m. met de stedelijke afdeling Klimaat en Leefmilieu. Dit traject versterkt de operationele doelstelling rond publiek en het Klimaatplan van de stad via een tweejarig onderzoek met centrale vraag: hoe publiek meer betrekken bij klimaatthema's?

Voor het traject rond diversiteit en inclusie binnen het directieteam werd verder gewerkt met de Reinwardt Academie rond het verfijnen en omvormen tot een probleemanalyse van de brede vraag 'Hoe kunnen we best wérkelijke stappen naar inclusie en gelijkwaardigheid zetten?'. Na de eerste workshop rond de eigen identiteit, positionering en privileges en intake survey over uitdagingen en kansen in 2024, nam het directieteam tijdens een denkdag in mei de volgende stap met een reflectie over mogelijke drijfveren om rond inclusie te werken: van persoonlijke of professionele overtuiging tot decretale vereiste en maatschappelijke urgentie. Drempels en noden werden verder verfijnd. Het rapport met aanbevelingen van Reinwardt academie dat hieruit vloeide, bracht het directieteam tot drie prioritaire thema's voor expertise uitwisseling en samenwerking: programmatie, organisatiecultuur en collectiebeleid. In 2026 gaat de museumgroep met deze thema's aan de slag via een leertraject dat gesprekken van directeurs in eigen huis en expertise uitwisseling in de groep combineert.

De strategische doelstellingen werden uitgewerkt naar operationele doelstellingen en vertaald naar actie en projecten. Op deze manier proberen we op een gestructureerde manier in te spelen op de strategische visienota erfgoed met aandacht voor schaalvoordelen en de eigenheid van elke instelling.

In 2025 leverde de directeur van het Middelheimmuseum samen met de directeurs van onder andere Red Star Line Museum, MAS en Museum M bijdragen en penvoering in het feedbacktraject in voorbereiding op de nieuwe strategische visienota, die in 2026 voorzien wordt door de minister.

1.2. Hou de financiering van de organisatie op peil. De extra ondersteuning door Vlaanderen mag niet tot gevolg hebben dat de inrichtende macht haar inbreng vermindert.

Stad Antwerpen neemt meer dan 80 procent van de totale werkingskost van de musea en de erfgoedinstellingen op zich. Stadsbreed werd er in 2020 een besparingsdoel van 8,24 op de personeelskosten vooropgesteld, dat eind 2025 diende gerealiseerd te worden. Deze optimalisatie werd gerealiseerd door

doelgericht mensen en middelen in te zetten (bijv. verder automatiseren, digitaliseren, procesoptimalisatie, klantgerichte dienstverlening, externaliseren van rollen en functies bv. poets en veiligheid).

Een deel van deze optimalisaties werden terug geïnvesteerd in de realisatie van de 5 decretale functies van musea en erfgoedinstellingen. Onder geen beding werden de werkingsmiddelen van Vlaanderen aangewend om bovenstaande stedelijke optimalisatiewerven op te vangen.

1.3. Stem het digitale beleid van de organisatie af met de overkoepelende Vlaamse initiatieven op het vlak van digitalisering.

Zie rapportage doelstelling 2.1 voor de Middelheimmuseum-specifieke werking in 2025. Hieronder rapporteren we bijkomend hoe het ondersteunende programmateam Digitale Transformatie vanuit de Antwerpse Museumgroep in 2025 gevolg heeft gegeven aan dit aandachtspunt:

In het kader van de meerjarenplanning voor de nieuwe legislatuur ontwikkelde het Programmateam in 2025 een meerjarenplan voor IT-investeringen voor digitale transformatie: een Digitale Roadmap 2026-2031. Voor Musea en Erfgoed vertrok men van het grondige architectuuronderzoek dat in 2024 uitgevoerd werd door een extern bureau. Dat ontwikkelde na het in kaart brengen van het huidige IT-landschap een coherente toekomstarchitectuur. Het tam rapporteert voor de hele Antwerpse Museumgroep:

Rond de collecties van de musea en erfgoedinstellingen werden voor 2026-2031 op vier cruciale domeinen programma's uitgewerkt: erfgoedbeheer, digitaal erfgoed, erfgoeddata en erfgoedbeleving.

De Landschapstransformatie Erfgoedbeheer consolideert en moderniseert de systemen die Musea en Erfgoed ondersteunen bij het registreren en beheren van de omvangrijke collecties. We realiseren performante, geïntegreerde en veilige oplossingen om professioneel erfgoedbeheer te waarborgen en kwalitatieve informatie over de collecties te creëren en onderhouden. Het ontwikkelt nieuwe oplossingen waar nodig: voor collectie-gerelateerd relatiebeheer en voor 'levend erfgoed', dat verdwijnt als we het niet vastleggen voor toekomstige generaties (denk aan ambachten, tradities, levensverhalen, mondelinge kennis). De collectiegegevens uit alle beheersystemen worden via een Datahub Erfgoed breed inzetbaar gemaakt voor integraties, publieke ontsluiting, publiekswerking en communicatie.

Digitalisering van analoge collecties en de explosieve groei van 'born-digital' erfgoed zorgen ervoor dat de stad steeds grotere collecties digitaal erfgoed beheert. De Landschapstransformatie Digitaal Erfgoed zorgt ervoor dat de stedelijke musea en erfgoedinstellingen op een veel efficiëntere en betrouwbaardere manier digitaal erfgoed kunnen verwerven, beheren, duurzaam bewaren en ontsluiten. Zo zijn ze ook op digitaal vlak het culturele geheugen van Antwerpen. We zorgen ervoor dat digitale collecties vlot inzetbaar zijn bij publiekswerking en communicatie, en maximaal beschikbaar zijn voor de burger voor ervaring, verrijking, educatie en onderzoek.

Onze erfgoeddata zit momenteel verspreid over verschillende systemen die moeilijk met elkaar communiceren. Dat bemoeilijkt de werking van de erfgoedinstellingen en maakt het onmogelijk om de stedelijke collecties in hun volle rijkdom te presenteren. Geïntegreerde, geoptimaliseerde data brengen waardevolle verbanden tussen objecten, verhalen en contexten aan het licht, terwijl een goede data-infrastructuur de basis vormt voor alle andere digitale innovaties in het erfgoedecosysteem. De Landschapstransformatie Erfgoeddata faciliteert de verdere integratie van onze erfgoedssystemen, optimaliseert het beheer van de grote volumes erfgoeddata, en zorgt ervoor dat die data optimaal kan worden ingezet bij de publieksontsluiting van de stedelijke erfgoedcollecties.

Ook bij de bezoekerservaring moeten we sterker kunnen inzetten op moderne digitale tools voor interactie en personalisatie die bezoekers een rijke en participatieve ervaring bieden. De Landschapstransformatie Erfgoedbeleving ontwikkelt daarom faciliteiten om de stedelijke erfgoedcollecties op een aantrekkelijke en gerichte manier naar uiteenlopende doelgroepen te brengen, zowel online als in het museum of de erfgoedinstelling. Alle systemen voor discovery en beleving worden geënt op de Datahub Erfgoed. Zo kunnen ze

stabiel en duurzaam worden ontwikkeld, onafhankelijk van veranderingen in het achterliggende digitale ecosysteem.

Deze transformaties moeten de stedelijke erfgoedcollecties op termijn fundamenteel beter beheerbaar en toegankelijker maken. Ze moeten bovendien zorgen voor flexibiliteit om in te spelen op toekomstige ontwikkelingen. Een vijfde programma maakt dan ook ruimte voor erfgoedinnovatie, met een digitaal waarin we veilig kleine experimenten kunnen doen om kennis op te doen en eventueel later op te schalen naar een volwaardige oplossing.

Om de bezoekerservaring te verbeteren en de participatie te verhogen zijn er verder nog programmalijnen voor het vernieuwen van de museumwebsites, de optimalisatie van het ticketing- en gidsenreservatiesysteem, de ontwikkeling van een gedeeld CRM-systeem en een oplossing voor eventplanning.

Bij heel wat onderdelen van de digitale roadmap zijn er raakvlakken met Vlaamse infrastructuren, standaarden en programma's. Bij het ontwikkelen van digitale projecten proberen we hier zo veel mogelijk bij aan te sluiten. Bij de ontwikkeling van nieuwe digitale toepassingen wordt aandacht besteed aan het gebruik van open standaarden en interoperabiliteit, zodat samenwerking met andere erfgoedinstellingen en deelname aan bovenlokale platformen mogelijk blijft. Deze benadering moet vermijden dat geïsoleerde oplossingen ontstaan en ondersteunt een meer samenhangend digitaal ecosysteem voor erfgoed in Vlaanderen.

De uitvoering van deze digitale roadmap hangt in belangrijke mate samen met de centrale IT-investeringsbudgetten van de stad en de manier waarop deze in de komende jaren worden gealloceerd. Bij de verdere uitwerking en realisatie van de verschillende programmalijnen kan het daarom aangewezen zijn om binnen de roadmap prioriteiten te bepalen en faseringen aan te brengen. Daarnaast zal de roadmap in de toekomst nog worden herijkt in het kader van beleidsplanning voor de periode 2029–2033 van het Cultureelerfgoeddecreet.

Specifieke aandachtspunten:

2.1. Geef duidelijker inzicht in de werking en plannen van de overkoepelende diensten, en hoe die zich verhouden tot de noden en doelstellingen van de organisatie. Rapporteer daarover in de jaarverslagen. Verduidelijk ook het gemeenschappelijke depotbeleid en hoe dat zich verhoudt tot de organisatie.

Toelichting samenwerking overkoepelend depotbeleid:

Zie rapportage doelstellingen 2.2 en 2.3

Toelichting samenwerking overkoepelend digitaal beleid:

Het Programmteam Digitale Transformatie staat in voor het uitwerken, concretiseren en bijsturen van de digitale visie en strategie, en het ontwikkelen van een IT-meerjarenplan voor Cultuur. Het vertrekt hierbij van de kaders voor digitale transformatie die binnen de stad bestaan, aangevuld met de relevante beleidskaders van de Vlaamse overheid. Het bewaakt de aansluiting van het programma bij de strategische doelstellingen van de afdeling, de pijlers en de huizen en het draagvlak binnen de organisatie, onder andere door de betrokkenheid en input van inhoudelijke domeinexperten bij het ontwikkelen van initiatieven. Het Programmteam prioriteert projecten, keurt projectdefinities en -plannen goed, en bewaakt de kwaliteit, duurzaamheid en schaalvoordelen van oplossingen. Tenslotte monitort het alle projecten en initiatieven in functie van de optimale realisatie van de digitale strategie en stuurt waar nodig bij. De operationalisering van digitale transformatie binnen Cultuur vertrekt van drie lijnen:

Vanuit projectwerking ontwikkelen we digitale initiatieven die impact hebben en implementeren we op een succesvolle manier nieuwe toepassingen en processen.

Functioneel beheer zorgt ervoor dat applicaties, data en workflows optimaal functioneren en dat collega's worden ondersteund en versterkt in hun digitale werking.

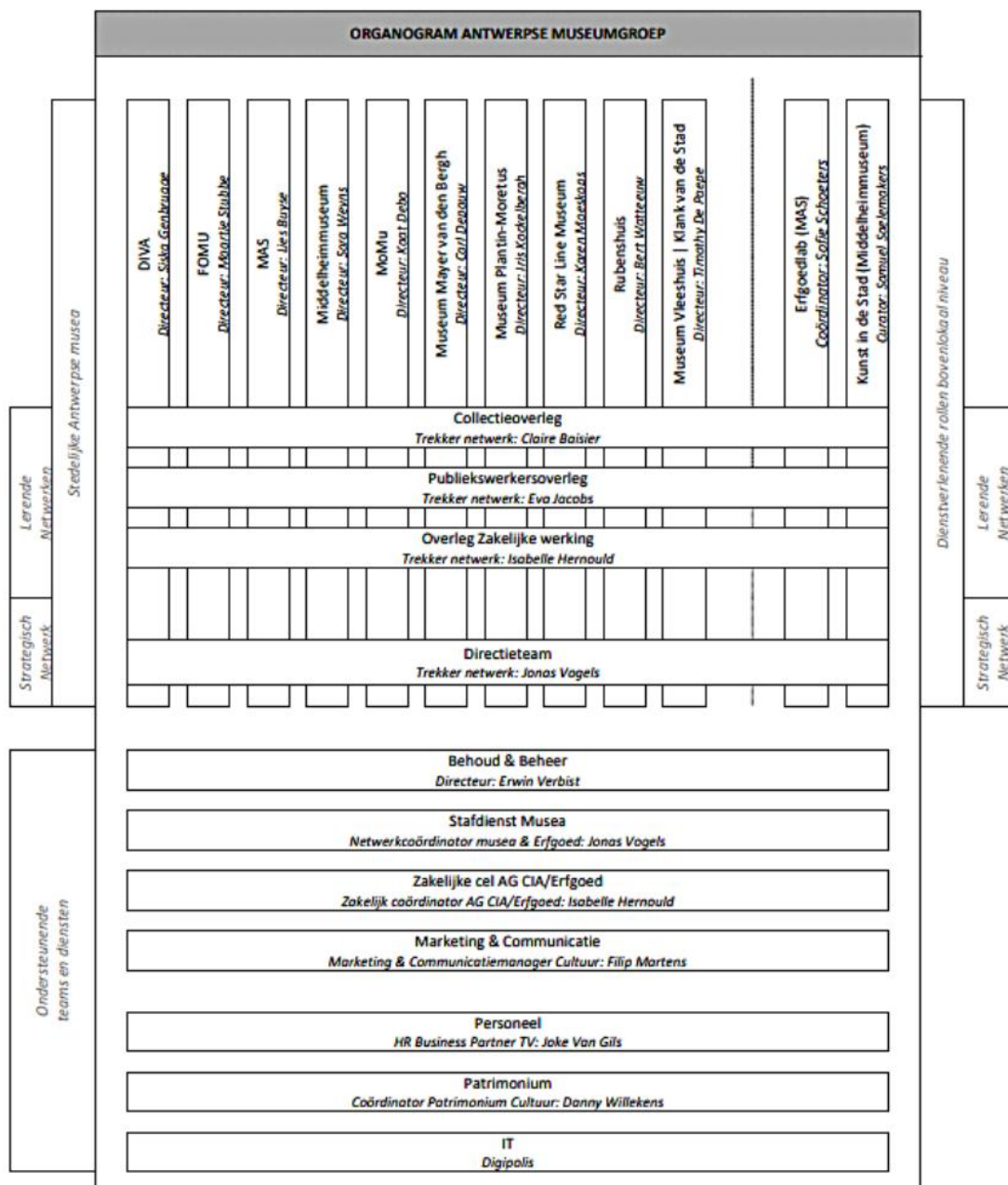
Binnen een expertisenetwerk groeien we door kennis en ervaring te delen en doen we inspiratie op om innovatie te inspireren.

Drie programmamanagers, waarvan één voor Musea en Erfgoed, staan in voor de goede werking van het programma. Ze gaan in dialoog met collega's om digitale behoeften te begrijpen en samen oplossingen te vinden die echt werken. Ze zorgen voor synergie en samenwerking door mensen en initiatieven te verbinden. Ze bieden ondersteuning bij het concreet maken van digitale ideeën en het samenbrengen van de juiste expertise en middelen om projecten op te starten. Samen met de projectleiders houden de programmamanagers oog op een vlotte en kwalitatieve uitvoering ervan. Samen met de functioneel beheerders scheppen ze voorwaarden voor een stabiele en soepele digitale omgeving. Tenslotte helpen ze een omgeving creëren waarin samen leren en experimenteren centraal staan.

Algemene toelichting werking van de overkoepelende diensten en verhouding tot Middelheimmuseum, met specifieke aandacht voor zakelijke werking:

De pijler Musea & Erfgoed is samen met de pijlers Boeken & Letteren, Kunsten, Podia & Culturele Ontmoeting onderdeel van de afdeling Cultuur binnen de bedrijfseenheid Talentontwikkeling en Vrijtijdsbeleving en werkt mee aan de verwezenlijking van het bestuursakkoord van Stad Antwerpen.

De pijler Musea & Erfgoed (Antwerpse museumgroep) bestaat uit volgende werkingen en samenwerkingsverbanden:

Elk van deze huizen en werkingen zijn uniek. Tegelijkertijd biedt de organisatiestructuur de mogelijkheid om maximaal samen te werken waar nodig of gewenst, vergroot deze de slagkracht van de individuele huizen en werkingen en stroomlijnt deze de samenwerking met de overige pijlers binnen de afdeling Cultuur en de stedelijke diensten. Het netwerkmodel vertrekt vanuit gezamenlijke doelen en noden en werkt structureel samen met de landelijke erfgoedinstellingen Letterenhuis en Erfgoedbibliotheek H. Conscience (pijler Boeken & Letteren) rond 6 strategische doelstellingen (zie hierboven bij 1.1).

- Om de werkingen van de instellingen te faciliteren heeft de stad het Autonom Gemeentebedrijf Culturele Instellingen/Erfgoed (AG CIA/Erfgoed) opgericht. De zakelijke coördinator van het AG waarborgt samen met de pijlercoördinatoren en de directeurs de zakelijke werking, met goedkeuring van het directiecomité (samengesteld uit de directeur Cultuur, de coördinator van Musea & Erfgoed, Boeken & Letteren en de podia) en de Raad van Bestuur van het AG. De bestuurders van het AG zijn aangeduid door de gemeenteraad.

De museumgroep en de erfgoedinstellingen kunnen bovendien beroep doen op een aantal stedelijke diensten en entiteiten voor de uitvoering van zijn maatschappelijke opdracht waaronder de stafdienst, de diensten Marketing & Communicatie, Behoud en Beheer (B&B), Personeel en Patrimonium.

Plannen: zie generieke aandachtspunten en rapportage museumeigen doelstellingen SD 1, SD 2 en SD 3.

Doel en omschrijving zakelijke cel

AG Culturele Instellingen Antwerpen/Erfgoed (AG CIA/Erfgoed) werd door Stad Antwerpen op 1 januari 2020 opgericht als beheersinstrument voor de verschillende erfgoedinstellingen die de stad rijk is. Het agentschap heeft als opdracht om “de optimale omstandigheden te scheppen en te waarborgen voor de lokale, Vlaamse en internationale werking van de Antwerpse musea en erfgoedinstellingen. Het AG onderschrijft daarbij de definitie, doelstellingen, basisfuncties en ethische code zoals geformuleerd door de International Council of Museums.” en om “alle nodige beslissingen te treffen en daden te stellen die nodig of nuttig kunnen zijn om dit doel te bereiken op voorwaarde dat ze niet in strijd zijn met het maatschappelijke doel of met de beheersovereenkomst die gesloten is met de stad.”

Binnen deze context heeft de zakelijke cel als doel ervoor te zorgen dat de musea en erfgoedinstellingen zo vlot mogelijk binnen een overheidscontext kunnen werken. Naast het financieel management (opmaak begroting, rapportering, boekhouding, fiscaliteit, monitoring) zorgt de zakelijke cel ervoor dat beslissingen in kader van dagelijks bestuur (bevoegdheid directiecomité) op efficiënte wijze genomen kunnen worden, met een vlotte doorlooptijd van 1 week.

De zakelijke cel houdt de procedures tegen het licht en past deze aan in kader van administratieve vereenvoudiging. Bijkomend regelt de zakelijke cel de bevoegdheidsverdeling tussen stad Antwerpen en het AG CIA Erfgoed en binnen het AG zelf. Een concreet voorbeeld in 2025 gaat over het schenkingsbeleid en bevoegdheden met betrekking tot de collecties.

In elke museum- en erfgoedinstelling is een zakelijk medewerker actief naast de instellingsdirecteur. Deze persoon staat in nauw contact met de centrale zakelijke cel, en vertaalt het organisatiebeheersingssysteem naar de museumvloer. Door met antennes ter plaatse te werken, garanderen we een actieve wisselwerking tussen de centrale en decentrale zakelijke aspecten. Op regelmatige basis worden netwerkmomenten georganiseerd, om best practices en nieuwigheden uit te wisselen.

De zakelijke cel volgt zoals hoger beschreven ook de kosten verbonden aan de museale werking op. De kosten voor het vast personeel, het personeel verbonden aan de gezamenlijke werking van de museum- en erfgoedinstellingen, de nutsvoorzieningen en de poets van de musea worden gedragen door de stad Antwerpen, alsook de kosten verbonden aan de ontwikkeling en het onderhoud van de data-architectuur (AG Digipolis) en van het patrimonium (AG Vespa). Het leeuwendeel van de kosten verbonden aan de musea en de erfgoedwerking valt dus buiten de werking van de zakelijke cel van het AG CIA/Erfgoed.

Tendensen/werkpunten van het zakelijk beleid

2025 was op zakelijk vlak een rijk gevuld jaar. Samen met de nieuwe bestuursploeg van Stad Antwerpen, heeft het agentschap haar meerjarenplanning voor de beleidsperiode 2026-2031 opgemaakt en toegelicht. Transparante rapportering van de historische gegevens vormden hierbij een belangrijke basis.

Daarnaast heeft het agentschap ook de overstap naar een nieuw ERP-pakket voorbereid, dat vanaf 1 januari 2026 in voege is getreden (SAP S4/Hana).

In 2025 heeft het agentschap de werking van Experience Antwerp NV overgenomen; het voormalige platform voor het boeken van gegidste rondleidingen. Hiervoor werd een nieuw ticketingsysteem aangekocht en geïmplementeerd, inclusief integratie met het registratiesysteem voor gegidste rondleidingen.

Het kader organisatiebeheersingssysteem werd verder verfijnd en versoepeld waar mogelijk. Zo werden de mogelijkheden om kredieten te verhogen uitgebreid, door met een eenvoudige rapportering en besluitvorming te

werken. Daarnaast werd ook een systeem van steekproefcontroles opgezet, om op gestructureerde wijze de bevoegdheidsverdeling binnen het agentschap te controleren.

Het agentschap werkt verder aan een uniforme, transparante rapportering voor interne en externe stakeholders. Dit is een constante evolutie, waarbij meerdere aspecten aan bod komen. Wettelijk vereiste rapportering en interne rapportering worden zo goed mogelijk uitgedokterd en op elkaar afgestemd. In 2026 worden hier verdere stappen in gezet.

In 2025 heeft het agentschap haar onderzoek naar alternatieve financieringsbronnen verdergezet. Workshops rond legaten en rond fondsenwerving, maar ook interne brainstorms om als groep hierin te groeien werden georganiseerd en gedeeld.

Ook inzake BTW werden een aantal stappen gezet: het agentschap verfijnt verder de toepassing van het BTW-stelsel waar ze onder valt en zet in op kennisdeling van best practices over alle huizen heen.

Tenslotte heeft het agentschap haar reserves in 2025 ook doelgericht benut. Een aantal afgelijnde projecten werden, in overleg met de museumdirecteuren en de bevoegde organen van het agentschap, financieel ondersteund vanuit de reserves. Ook in 2026 zal deze oefening worden verdergezet.

2.2. Breid de structurele capaciteit van de personeelsploeg uit, zodat het museum sterker beleidsvoerend kan werken, met name wat betreft de digitale transformatie van het museum.

In 2025 werden de volgende aanpassingen uitgevoerd aan het organigram:

- 3 projectmedewerkers maken vanaf 2025 structureel deel uit van het Middelheimteam, zoals voorzien in 2024:
 - Voor de collectiepresentatie: 1 VTE, B, operationeel medewerker (Rebecca Heremans)
 - Voor collectiebeheer: 1 VTE, C, uitvoerend medewerker (Danny Debruyne)
 - Voor tentoonstellingen en evenementen: 1 VTE, B, operationeel medewerker (Eve Van Goey)
- Voor Bypass blijft het museum ook in 2025 werken met een projectmedewerker: 0,8 VTE, B (Valeria Lopez Sanchez)
- De bestaande functie van verantwoordelijke collectiebeleid werd in 2025 ingevuld door een nieuwe medewerkers: (1 VTE, A1): Caterina Verdickt
- Ook in 2025 is een tijdelijke medewerker (0,8 VTE, B, medewerker in heroriëntering bij de stad, Annemie Vinckx) ingeschakeld in de bibliotheekwerking.

De bezetting van het Middelheimteam blijft kwetsbaar, ook met deze positieve ontwikkelingen. Het brengt het totaal van medewerkers in de staf op:

- 1VTE, A, Directie
- 1 VTE, B, Zakelijk medewerker
- 1 VTE, A, Verantwoordelijke collecties
- 1 VTE, A collectiebeheerder (gebruik van zorgstelsel: 80 % gerealiseerd)
- 1 VTE, B, Collec25tieregistrar (gebruik van verlofstelsel: 80 % gerealiseerd)
- 1 VTE B Bibliothecaris (gebruik van stelsel voor opleiding en onderwijs: 80 % gerealiseerd)
- 1 VTE, B Collectie-medewerker
- 1 VTE, A Verantwoordelijke onderzoek en kennisontwikkeling
- 1 VTE, A verantwoordelijke publiek programma
- 1 VTE, A Curator & publiek Programma
- 1 VTE, B Community builder (gebruik van zorgstelsel: 80 % gerealiseerd)
- 1 VTE, B Medewerker publieken
- 2 VTE, C Info en ontvangst
- 1 VTE, A Productieleider
- 1 VTE, B Sitebeheerder
- 1 VTE, B Medewerker producties & facilities

- 1 VTE, C Medewerker onderhoud (50 % gerealiseerd, ziekte en progressieve werkhervatting)

Daarnaast beschikt het Middelheimmuseum over 1, 8 VTE (A+B) voor communicatie vanuit stadsdienst OS en

Aantal VTE Erfgoedbewaking: 25,2 (incl. 2 langdurig zieken)

2.3. Maak werk van een hanteerbaar collectieplan dat als leidraad kan dienen voor intern en extern gebruik.

Status: In uitvoering

In 2025 werd het bestaande, uitgebreide document van ruim 380 pagina's met kruisreferenties geëvalueerd, het herschrijven is in uitvoering. Dit was een van de prioritaire opdrachten voor de nieuwe verantwoordelijke collecties, die startte in maart 2025. De tekst wordt geactualiseerd, in afstemming met de beheersovereenkomst en de geactualiseerde missie en visie van het Middelheimmuseum. Deze nieuwe versie zal beschikbaar zijn voor de tussentijdse evaluatie.

Ook de geïntegreerde werking blijft voor het Middelheimmuseum een prioriteit. Daarom wordt het collectiebeleidsplan geflankeerd door een Onderzoeksplan en een Strategisch plan Programmatie en Publieken.

BIJLAGEN

Bijlage bij 1.2.

BIJLAGE 1 — Langdurige bruiklenen gecontinueerd in 2025

Mobile Linear City (Mobiële lineaire stad)	Vito Acconci	1991	MID.LB.009
De Nor	Dennis Tyfus	2018	MID.LB.012
Hiroshima, 6 augustus 1945	Raf Verjans	1966	MID.LB.BK.00202
Schizofrenie	Gerard Holmens	1973	MID.LB.BK.002821
De Stad	Luc Verlee	1965	MID.LB.BK.00399
Neushoornier	Gerard Holmens	1966	MID.LB.BK.00438
Gladiator	Luc Monheim		MID.LB.BK.00471
Kleurobject 66/17. Radiator C3	Utz Kampmann	1966	MID.LB.BK.00472
Konstruktion Constructie	Ulrich Rückriem	1967	MID.LB.BK.00475
Relay (unplugged)	Ula Sickle	2018	MID.LB.BK.009127
FOOR AZART – FAIRGROUND AZART	Guy Rombouts	1989	MID.LB.BK.009276
AS/BUT/HERE	Peter Downsbrough	2006	MID.LB.BK.009277
Fallen dictator	Philip Aguirre y Otegui	2005	MID.LB.BK.009278
Thistle (Distel)	Caroline Coolen	2021	MID.LB.BK.009283
Nudes XI	Daniel Dewar & Grégory Gicquel	2020	MID.LB.BK.009290
Tien taarten - Ten cakes	Simona Denicolai	2018	MID.LB.BK.009291
Setting	Filip Vervaet	2019	MID.LB.BK.009303
You again	Valérie Mannaerts	2021	MID.LB.BK.009304.A
yow-wow-wow-wow	Rossella Biscotti	2016	MID.LB.BK.009305
Pretzel, 2008	Paul Casaer	2008	MID.LB.BK.009342
Radio Hush Hush	Wendy Morris	2020	MID.LB.BK.009346
Puppetry & Puppets	Sarah & Charles	2021	MID.LB.BK.009348
to hold, to carry, to walk, a sound	Maika Garnica	2021	MID.LB.BK.009375
The Voyage of the Mascot De reis van de mascotte	Sharon Van Overmeiren	2021	MID.LB.BK.009376
Takdrager	Koba De Meutter	2017	MID.LB.BK.009377
Incomplete Venuses, detours and functions	mountaincutters	2021	MID.LB.BK.009378
A cast of a thought	Kasper De Vos	2021	MID.LB.BK.009400
The Caretakers	Anaïs Chabeur	2018	MID.LB.BK.009401
The Caretakers - Origineel digitaal bestand (masterfile.mov extensie) van het videokunstwerk	Anaïs Chabeur	2018	MID.LB.BK.009401.001
The Caretakers - Exhibition copy (H264_AAC.mov extensie) van het videokunstwerk	Anaïs Chabeur	2018	MID.LB.BK.009401.002

Double Twisting	Roberta Gigante	2021	MID.LB.BK.009405
Recursive Volumes Zichzelf herhalende hoeveelheden	Elise Eeraerts	2018	MID.LB.BK.009412
Recursive Volumes - Origineel digitaal bestande (H264.mov extensie)	Elise Eeraerts	2018	MID.LB.BK.009412.001
Recursive Volumes - Exhibition copy (Prores.MOV extentie)	Elise Eeraerts	2018	MID.LB.BK.009412.002
Recursive Volumes - Gegevensdrager (usb-stick)	Elise Eeraerts	2018	MID.LB.BK.009412.003
Bumbu	Elise Eeraerts	2015	MID.LB.BK.009413
Bumbu - Origineel digitaal bestand (H264.MOV extentie)	Elise Eeraerts	2015	MID.LB.BK.009413.001
Bumbu - Exhibition copy (Prores.MOV extentie)	Elise Eeraerts	2015	MID.LB.BK.009413.002
Bumbu - Gegevensdrager (usb-stick) van het kunstwerk	Elise Eeraerts	2018	MID.LB.BK.009413.003
Burning Mass	Elise Eeraerts	2016	MID.LB.BK.009414
Burning Mass - Origineel digitaal bestand (H264.MOV extentie)	Elise Eeraerts	2016	MID.LB.BK.009414.001
Burning Mass - Exhibition copy (Prores.MOV extentie)	Elise Eeraerts	2016	MID.LB.BK.009414.002
Burning Mass - Gegevensdrager (usb- stick) van het kunstwerk	Elise Eeraerts	2018	MID.LB.BK.009414.003
It's not What It Used To Be	Lola Daels	2019	MID.LB.BK.009421
However	Chloé Op de Beeck	2021	MID.LB.BK.009425
However - Origineel digitaal bestand van het videokunstwerk	Chloé Op de Beeck	2021	MID.LB.BK.009425.001
However - Gegevensdrager (usb-stick) van het videokunstwerk	Chloé Op de Beeck	2021	MID.LB.BK.009425.002
Five Possible Lectures on Six Possibilities for a Sculpture	Hedwig Houben	2012	MID.LB.BK.009436.001
Five Possible Lectures on Six Possibilities for a Sculpture	Hedwig Houben	2012	MID.LB.BK.009436.002
Paraboles	Younes Baba-Ali	2011	MID.LB.BK.009442
The Horror Garden	Gosie Vervloessem	2018	MID.LB.BK.009443
Corpora Selecta	Rein Dufait	2018	MID.LB.BK.009446
on language 2021	Sarah Smolders	2021	MID.LB.BK.009448
Artisticus Confusa (aluminium edition)	Tom Volkaert	2020	MID.LB.BK.009450
kosmisch oog	Jan Dries	1974	MID.LB.BK.009504
Summer Breeze	Peter Rogiers	2020	MID.LB.BK.009553
Manifest II	Kendell Geers	2007	MID.LB.BK.009575
CHANT FOR HOPE - IT NEVER SSST	Miet Warlop	2023	MID.LB.BK.009587
Enclosure	Aline Bouvy	2021	MID.LB.BK.009663
Arbre chou-fleur I	Maen Florin	2023	MID.LB.BK.009697
Portal brass line	Germaine Kruij	2025	MID.LB.BK.009706
Sculpture for film	Katleen Vinck	2024	MID.LB.BK.009721

Triptiek	Maurice De Clercq	1968	MID.LB.BK.00986
De familie Desmet in den Hemel	Etienne Desmet	1972	MID.LB.BK.02219
Osaka	Harold Cousins	1970	MID.LB.BK.02939
Aan Victor Servranckx	Pol Spilliaert	1975	MID.LB.BK.03094
Intiem	Frans Van den Brande	1980	MID.LB.BK.04133
In girum...imus nocte et consimimur igni (Wij dolen door de nacht en worden door het vuur verteerd)	Jörgen Voordeckers	1993	MID.LB.BK.06139
Fontein	Olivier Strebelle	1951	MID.LB.BK.07146
Bruuske Beweging	Frans Walravens	1960	MID.LB.BK.08023
De gelukkige voedster	Gustav Seitz	1956	MID.LB.BK.08088
L'ange au calice (De engel met de kelk)	Monique Guebels	1957	MID.LB.BK.08183
April	Mark Macken	1957	MID.LB.BK.08317
Vogel uit aarde	Leonie Molenaar	1963	MID.LB.BK.10251
Grote vogel	André Willequet	1964	MID.LB.BK.10407
Saint Jean-Baptiste (Saint Jean prêchant dans le désert en Création de l'homme / Sint Johannes de Doper)	Auguste Rodin	1878	MID.LB.KA.0000
Jules Dalou	Auguste Rodin	1883	MID.LB.KA.0001
Puvis de Chavannes	Auguste Rodin	1891	MID.LB.KA.0002
La vierge folle (Het zotte geweld / Dwaze maagd)	Rik Wouters	1912	MID.LB.KM.1797
Vengé (Worstelaars)	Jef Lambeaux	1895	MID.LB.KM.1924
L'age d'airain (Bronzen tijdperk)	Auguste Rodin	1876	MID.LB.KM.1965
De zaaier	Constantin Meunier	1896	MID.LB.KM.1982
Balzac	Auguste Rodin	1892	MID.LB.KM.2196
Torso	Arthur Dupon	1925	MID.LB.KM.2586
Huiselijke zorgen	Rik Wouters	1913	MID.LB.KM.2610
Manstorso	George Minne	1910	MID.LB.KM.2702
Show Window	Christo	1965	MID.WWS.002
8 kettingen	Philippe Van Snick	1974	MID.WWS.003
A white paper will blow through the streets	J.L. Byars	1969	MID.WWS.004
Stoel met pick-up	Hugo Heyrman	1966	MID.WWS.005
Stoel met pudding	Hugo Heyrman	1966	MID.WWS.006
Viool	Hugo Heyrman	1966	MID.WWS.007
AN OBJECT SECURED UPON A BOUNDARY	Lawrence Weiner	1969	MID.WWS.008
Bipolar Magnetic Spaceships	Panamarenko	1979	MID.WWS.010
Driftwood	Richard Long	1975	MID.WWS.012.2-2
Ohne Titel (Balken mit Kordel)	Bernd Lohaus	1969	MID.WWS.013
3,50 / 1,00 m. Two Poles. 83 Molenstraat Antwerpen, ceiling 3,75m, installed 27	Peter Downsborough	1975 1997	MID.WWS.014.A

february 1975. Middelheim Museum, Braem Pavillion, ceiling m, installed 1997.			
Stoel met pick-up / Stoel met pudding / Viool	Hugo Heyrman	1966	MID.WWS.016

Bijlagen bij 2.1.

BIJLAGE 2 — Interne mobiliteit

- Kati Heck, *Dabei sein ist alles*, 2006
(in een herwerkte versie waarbij ook het werk *the girl who was never asked to marry* (1986) van Ria Pacquée getoond werd.
- Joëlle Tuerlinckx, *Le Tag/200m or deadline Middelheim 2019*, 2017
- Maika Garnica, *to hold, to carry, to walk, a sound*, 2021
- Guy Rombouts & Monica Droste, *FOOR AZART – FAIRGROUND AZART*, 1989
- Anne-Mie Van Kerckhoven, *Voor alle seizoenen*, 2015
- Dennis Tyfus, *The Pogo Never stops*, 2017

BIJLAGE 3 — Externe collectiemobiliteit

Kunstenaar	Werk	Periode	Partner	Soort bruikleen
Hans Uhlmann	<i>Stahlplastik</i>	1/10/2024 - 17/03/2025	Kunsthuis Dahlem	UIT
Hans Uhlmann	<i>Stahlplastik</i>	3/03/2025 - 29/08/2025	Emil Schumacher Museum	UIT
Alexander Archipenko	<i>Statue on triangular base</i>	13/09/2025 - 1/02/2026	Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen	UIT
Philip Aguirre Y Otegui	<i>Vluchtboot</i>	Vanaf 17/12/2025	Stad Antwerpen	UIT (interne terbeschikkingstelling)
Käthe Kollwitz	<i>Die Klage</i>	15/10/2024 - 15/05/2025	Permekemuseum	UIT
Ernst Barlach	<i>Der Flötenbläser</i>	15/10/2024 - 15/05/2025	Permekemuseum	UIT
Constant Permeke	<i>Vrouwelijk naakt</i>	15/10/2024 - 15/05/2025	Permekemuseum	UIT
Constant Permeke	<i>Zonder titel</i>	15/10/2024 - 15/05/2025	Permekemuseum	UIT
Madeleine Christine Forani-Bonnecompagnie	<i>5 sculpturen, 6 publicaties, 1 foto-album</i>	11/04/2025 - 11/04/2027	Isabelle Forani	IN
Madeleine Christine Forani-Bonnecompagnie	<i>1 sculptuur</i>	11/04/2025 - 11/04/2027	Nochenka Welsch	IN
Phyllida Barlow	<i>PRANK: antic</i>	31/03/2025 - 28/03/2026	Hauser & Wirth AG	IN
Phyllida Barlow	<i>PRANK: truant</i>	31/03/2025 - 28/03/2026	Hauser & Wirth AG	IN
Phyllida Barlow	<i>PRANK: stunt</i>	31/03/2025 - 28/03/2026	Hauser & Wirth AG	IN

Zanele Muholi	<i>Bambatha I</i>	31/03/2025 - 28/02/2026	Southern Guild Gallery	IN
---------------	-------------------	----------------------------	------------------------	----

BIJLAGE 4 — Restauraties en conservatiebehandelingen

Kunstenaar	Titel	Objectnummer	actie	Uitgevoerd door
Emile-Antoinne Bourdelle	<i>Héraclès archer</i>	MID.B.027	in de was zetten	Metafose
Hans Arp	<i>Trois coupes superposées</i>	MID.B.071	in de was zetten	Metafose
Artistide Maillol	<i>La Méditerranée</i>	MID.B.032	in de was zetten	Metafose
Henri Laurens	<i>Océanide</i>	MID.B.068	in de was zetten	Metafose
Carlo Ramous	<i>Ba-O-Bab</i>	MID.B.225	in de was zetten	Metafose
Oscar Jespers	<i>In de zon</i>	MID.B.034	in de was zetten	Metafose
Ernest Wijnants	<i>Muze</i>	MID.B.038	in de was zetten	Metafose
Rik Poot	<i>De grote Ammoniet</i>	MID.B.281	in de was zetten	Metafose
Georg Kolbe	<i>Grosse Sitzende</i>	MID.B.041	in de was zetten	Metafose
Josué Dupon	<i>Condor</i>	MID.B.427	in de was zetten	Metafose
Axel Wallenberg	<i>Meisje op de bloesemende tak</i>	MID.B.025	restauratie na aanrijding	Metafose
Ingmar Hellgren	<i>Windzoeker</i>	MID.B.423.A	volledige restauratie	Metafose
Didier Vermeiren	<i>Plaats</i>	MID.B.479	2 karretjes herstellen	Metafose
Julio Hernandez	<i>Ursula</i>	MID.B.384	bevestiging beveiling voorzien	Metafose
Emile-Antoinne Bourdelle	<i>Héraclès archer</i>	MID.B.027	gaatje maken in boog voor afwatering (topstuk)	Metafose
Paul Landowski	<i>Le Berger</i>	MID.B.131	conservatie en in de was zetten	Metafose
Zanele Muholi	<i>Bambatha I</i>	Bruikleen ifv Colpres	Polijsten + vernissen sculptuur	Metafose
Marcello Mascherini	<i>San Francesco</i>	MID.B.141	in de was zetten	Valérie Rens
Joseph Bernard	<i>Femme et enfant</i>	MID.B.003	in de was zetten	Valérie Rens
Kosta Radovani	<i>Dunja IV</i>	MID.B.237	in de was zetten	Valérie Rens
Giacomo Manzu	<i>Passo di danza</i>	MID.B.011	in de was zetten	Valérie Rens

Mark Macken	<i>April</i>	MID.LB.BK.083 17	in de was zetten	Valérie Rens
Emilio Greco	<i>Worstelaar</i>	MID.B.104	in de was zetten	Valérie Rens
Hans Wimmer	<i>Die Grosse stehende</i>	MID.B.172	in de was zetten	Valérie Rens
Giacomo Manzu	<i>Pattinatrice</i>	MID.B.519	in de was zetten	Valérie Rens
Drago Trsar	<i>Manifestanti</i>	MID.B.138	in de was zetten	Valérie Rens
Toni Stadler	<i>Hund</i>	MID.B.123	in de was zetten	Valérie Rens
Berline De Bruyckere	<i>Onschuld kan een hel zijn</i>	MID.B.669	in de was zetten	Valérie Rens
Robert Couturier	<i>Meisje met springtouw</i>	MID.B.049.A	in de was zetten	Valérie Rens
Reg Butler	<i>Omlaagkijkend meisje</i>	MID.B.126	in de was zetten	Valérie Rens
Mari Andriessen	<i>Bomslachtoffer</i>	MID.B.037	in de was zetten	Valérie Rens
Anna Ancher	<i>Astrid Noack</i>	MID.B.019	in de was zetten	Valérie Rens
Marchello Mascherini	<i>Faun</i>	MID.B.095.A	in de was zetten	Valérie Rens
Auguste Renoir	<i>Venus Victrix</i>	MID.B.007	in de was zetten	Valérie Rens
Mark Macken	<i>Opschrik</i>	MID.B.101	in de was zetten	Valérie Rens
Eric Grate	<i>Entomologiskt kvinnorov III</i>	MID.B.210	in de was zetten	Valérie Rens
Arthur Dupon	<i>Fonteinmotief</i>	MID.B.061	in de was zetten	Valérie Rens
Mirko	<i>Leone di Damasco II</i>	MID.B.107	in de was zetten	Valérie Rens
Agenore Fabbri	<i>Grand insect</i>	MID.B.149	in de was zetten	Lapis Arte
Marta Colvin	<i>Toren der stilte</i>	MID.B.276	Restauratie afwerken	Lapis Arte
Charles Vandenhove	<i>Zuilenpaviljoen</i>	MID.B.469	De verschoven blokken herpositioneren	Lapis Arte
Ossip Zadkine	<i>Orpheus</i>	MID.B.151	in de was zetten	Lapis Arte
Emilio Greco	<i>Grande Bagnante N°1</i>	MID.B.108	in de was zetten	Lapis Arte
Luciano Fabro	<i>Bagnanti</i>	MID.B.481	Reiniging en in de was zetten	Lapis Arte
Alicia Penalba	<i>Grande étincelle</i>	MID.B.169	Sokkel reinigen en herstellen	Lapis Arte
Jan Dries	<i>Kosmisch oog</i>	MID.LB.BK.009 504	Reinigen en in de was zetten	Lapis Arte

Jan Dries	<i>Lichtleven</i>	MID.B.207	Reinigen en in de was zetten	Lapis Arte
Etienne Desmet	<i>De familie Desmet in den hemel</i>	MID.LB.BK.022 19	Reinigen en in de was zetten	Lapis Arte
Pol Spilliaert	<i>Aan Victor Servranckx</i>	MID.LB.BK.030 94	Reinigen en in de was zetten	Lapis Arte
Eugène Dodeigne	<i>Trois figures debout</i>	MID.B.415	roestige doeken verwijderen	Lapis Arte
Wolfgang Kubach, Anna Kubach-Wilmsen	<i>Steinbuch</i>	MID.B.448	reiniging, polijsten en waslaag	Lapis Arte
Jacques Guilmot	<i>La folie du geste</i>	MID.B.322	restauratie (herstel breuken en injecties)	Lapis Arte
Ferit Özsen	<i>Bull</i>	MID.B.327	Conservatie en in de was zetten	Lapis Arte
Hubert Yencesse	<i>La Nageuse</i>	MID.B.008	in de was zetten	Lapis Arte
Madeleine Forani	<i>Tijl Uilenspiegel</i>	MID.B.446	conservatiebehandeling en in de was zetten	Lapis Arte
Rein Dufait	<i>Corpora Selecta</i>	MID.LB.BK.009 446	reinigen en retoucheren	Lapis Arte
Roman Signer	<i>Projet pour un jardin</i>	MID.B.614	afwerken restauratie	Lapis Arte
Franz West	<i>Sphairos</i>	MID.B.493	verplaatsing	Lapis Arte
Erwin Wurm	<i>One Minute Sculpture</i>	MID.B.538	Conservatie betonnen sokkel	Lapis Arte
Madeleine Forani	<i>Poissons, Totem -terre Anthropede, Lion Faune Vitrail</i>	MID.LB.020 MID.LB.021 MID.LB.022 , MID.LB.023 , MID.LB.024 , MID.LB.025	Conservatie/ restauratie	Lucy't Hart
Artistide Maillol	<i>La rivière</i>	MID.B.029	Reinigen, conditiecontrole en in de was zetten	Michiel Langeveld en Dagmar
Correy McCorcle	<i>Yayoi</i>	MID.B.508	lakken afwerken en in de was zetten	Lakkerij De Groof

Peter Downsborough	<i>AS BUT HERE – Expanded Cube</i>	MID.LB.BK.009 276	Retouche schadegeval	Lakkerij De Groof
Andrea Zittel	<i>Flat Field Works Variant #2 MID.B.616</i>	MID.B.616	reiniging en behandeling houten onderdelen	Anton Venhuizen
Panamarenko	<i>boom bij Archaeopterix Lithografica</i>	MID.B.477	verplaatsing	Anton Venhuizen
Aiweiwei	<i>The Bridge Without A Name</i>	MID.B.540	conservatie	Anton Venhuizen
Franz West	<i>Sphairos</i>	MID.B.493	conservatie (reinigen en fixeren)	Cleo Cafmeyer
Henk Visch	<i>Morgen is alles anders</i>	MID.B.486	conservatie en in de was zetten	Cleo Cafmeyer
Isa Genzken	<i>Fenster</i>	MID.B.471.	reinigen en in de was zetten	Cleo Cafmeyer en Suzanne Kensche
Camille Henrot	<i>Adrift</i>	MID.B.692	kalkreiniging en in de was zetten	Cleo Cafmeyer en Derek Biront
Jessica Stockholder	<i>Born of Landscape Linoleum</i>	MID.B.500.A	afwerken restauratie pebble field en boom	Cleo Cafmeyer en Satenik Aeschi
Kati Heck	<i>Dabei sein ist Alles</i>	MID.B.520	Restauratiebehandeling ifv presentatie	Cleo Cameyer en
Jean Katambayi Mukendi	<i>MM/Afrolamp</i>	MID.B.681	Reiniging lamp	Etoile Mécanique
Erwin Wurm	<i>Misconceivable</i>	MID.B.536	herstel en onderhoud	Etoile Mécanique
John Körmeling	<i>Artiesteningang</i>	MID.B.542	lampen vervangen en herstellen	Etoile Mécanique
Honoré d'O	<i>Shouting is Breathing</i>	MID.B.510	Vervanging frequentieregelaar	Etoile Mécanique
Jorge Dubon	<i>Bosque metalica</i>	MID.B.287	roestbehandeling en vernis	Ingeborg Kroon
Ria Pacquée	<i>Public Speaking Apps</i>	MID.B.665	Herstelling micro	Play AV
Dennis Tyfus	<i>The Pogo Never Stops</i>	MID.B.648	Presentatieklaar maken van het werk, vervanging	MID

			skydancers + twee ventilatoren	
Johan Muylle	<i>Zwart Schaaap</i>	MID.B.544	Restauratie	MID
Joëlle Tuerlinckx	<i>Le Tag/200 m or Deadline Middelheim 2019</i>	MID.B.670	Presentatieklaar maken van het karretje, vervangen batterij	MID
Adrien Tirtiaux?	<i>Heaven and Earth</i>	MID.B.634	Onderhoud	MID

BIJLAGE 5 — Contact met de kunstenaars i.f.v. de optimale presentatie van hun werk, of i.f.v. conservatiemaatregelen

- **07/02/25** — rondgang met Peter Rogiers langs zijn werken in presentatie
- **06/05/25** — Didier Vermeiren: overleg over uitzicht *La place*, MID.B.479
- **15/05/25** — Estate Soto: overleg over status werk *Jésus Rafael Soto, Double progression vert et blanc*, 1969 MID.B.277.B.A.
- Valérie Mannaerts, *You Again*, 2021, MID.LB.BK.009304.A: over toestand kraag
- Rein Dufait, *Corpora Selecta*, 2018, MID.LB.BK.009446: over uitzicht werk
- Ter gelegenheid van het Sponserevent eind september: overleg met kunstenaars over hun werk:
 - Johan Creten, *Why does Strange Fruit always smell so sweet?* 1998-2018 MID.B. 691
 - Leon Vranken, *Raised Elevation*, 2013 MID.B.553
 - Valérie Mannaerts, *You Again*, 2021 MID.LB.BK.009304.A
 - Peter Rogiers, *Silver Fruit*,... 2012 MID.B.637
 - Studio Berlinde De Bruyckere, *Onschuld kan een hel zijn* 1993 MID.B.669
 - Daniel Dewar, *Nudes XI*, 2020, MID.LB.BK.009290
- Philip Aguirre y Otegui, *Vluchtboot*, MID.B.522: in verband met terbeschikkingstelling stadhuis, omschrijving en presentatie
- Germaine Kruij, *Portal Brass Line*, MID.LB.BK.009706: ter gelegenheid van de bewaarneming van haar werk in de collectie Middelheim
- Paul Kindersley, *The Dreamer of the Forest*, MID.B.706 en MID.B.707: voorbereiding protocol
- Louise Lawler, *Birdcalls*, MID.LB.011: bespreking titel
- Caroline Coolen, *double doubt*, MID.B.717: bespreking toestand organisch materiaal
- Amber Vanluffelen, *Zonder titel*, MID.B.618: over uitzicht werk + over objectomschrijving
- Peter Downsborough, *AS/BUT/HERE*, MID.LB.BK.009277: over objectomschrijving
- Guy Rombouts – *Foor Azart Fairground Azart*
- Annemie Van Kerckhove – *Voor alle seizoenen*
- Koba De Meuter – *Takdrager*
- Aline Bouvy – *Enclosure*
- Paul Kindersly – *The Dreamer of the Forest*
- Kati Heck – *Dabei sein ist Alles*

BIJLAGE 6 — Calamiteiten en incidenten

Inventaris van incidenten en calamiteiten, welke acute schade aan onderdelen van de museumsite of de collectiestukken hebben toegebracht. Deze incidenten werden veroorzaakt door menselijk of niet-menselijk toedoen (bv. door het falen van technische installaties of door natuurlijke factoren) en werden onmiddellijk opgevolgd en/of behandeld door museummedewerkers of externen.

Schade veroorzaakt door veroudering van materialen werd hier niet mee in rekening genomen.

Incident - COLLECTIE	Kunstenaar	Titel	Objectnummer
Graffiti	Georg Kolbe	<i>Grosse Sitzende</i>	MID.B.041
Graffiti	Bert De Leeuw	<i>1/24 x 23 x 22 x ... x 1</i>	MID.B.323
Graffiti	Ann Veronica Janssens	<i>Tennismuur</i>	MID.B.509
Graffiti	Phillip Metten	<i>QNT</i>	MID.LB.002.A
Graffiti	Tim Ulrichs	<i>Musterhäuser, Typ "Bomarzo", 1979/94/2001</i>	MID.B.498
Groep kinderen staat bovenop de sculptuur	Roman Signer	<i>Projet pour un Jardin</i>	MID.B.614
Aanrijding van sculptuur met auto	Axel Wallenberg	<i>Jeune fille sur arbre en fleurs</i>	MID.B.025
Aanrijding van de sculptuur met auto	Dennis Tyfus	<i>Ultra Eczema</i>	MID.B.617
Schade aan sculptuur door bezoeker	Wieland Förster	<i>Grosse Badende</i>	MID.B.397
Vetvlekken op installatie	William Forsythe	<i>Début</i>	MID.B.658
Alarmmelding door mieren	Giacomo Manzú	<i>Il Cardinale</i>	MID.B.039
Alarmmelding door mieren	Germaine Richier	<i>La mante</i>	MID.B.058
Schade door gevallen tak	Honoré d'O	<i>Shouting is Breathing</i>	MID.B.510
Schade door gevallen tak	Kim Lim	<i>One and a half</i>	MID.B.264
Hoornaarsnest in sculptuur	Luigi Gheno	<i>Forma concava convessa</i>	MID.B.311

Incident - SITE	Details	Aantal
Graffiti	Graffiti op elementen / onderdelen parkinterieur	6
Vandalisme (andere dan graffiti)	Beschadiging parksignalisatie	1
Accident/incident door menselijk toedoen	Aanrijding van poort A met voertuig	1
Accident/incident door menselijk toedoen	Bijtincident met hond naar personeel	1
Incident door menselijk toedoen	Groep bezoekers die zich niet aan de bezoekers- richtlijnen in het collectiepaviljoen houdt	1
Incident door niet-menselijk toedoen	Ratten in buitenbox depot	1
Incident door niet-menselijk toedoen	Aanwezigheid van fijn stof in het Collectiepaviljoen	1

Stormweer	Preventieve sluiting museumpark	1
(Poging) tot inbraak		2

Bijlagen bij 2.7.

BIJLAGE 7 — Programma Studiedag 3 oktober 2025

9u — Ontvangst en verwelkoming

9u30 — Keynote Jolien Posthumus: *Mentale Landschapsbouwers: co-creatie in het ecosysteem van kunst, natuur en mentaal welzijn*

Jolien Posthumus werkt als kwartiermaker Kunst & Mentale Gezondheid internationaal met culturele instellingen, zorgorganisaties en beleidsmakers aan systeemverandering, om kunst duurzaam te verankeren in strategieën voor mentale gezondheid. In haar keynote laat zij, vanuit onderzoek en praktijk, zien hoe kunst en natuur binnen het ecosysteem van zorg en cultuur mentale landschappen bouwen: ruimte voor preventie, herstel en coregulatie, en nieuwe paden van veerkracht.

10u15 — Drie perspectieven op de samenwerking tussen het Middelheimmuseum, UKJA (ZAS) en de UAntwerpen
In 2023 startten UKJA (ZAS), Middelheimmuseum en UAntwerpen een gezamenlijke zoektocht naar een nieuwe inclusieve, verwelkomende toegang tot het museum. Inge Glazemakers (UKJA), Margo Annemans (UAntwerpen) en Grietje D'Hollander (Middelheimmuseum) delen hun lessons learned en toekomstdromen.

10u45 — Pauze

11u — Panelgesprek: TOON x Lerend netwerk Erfgoed & Zorg

TOON bouwt bruggen tussen cultuur, zorg en onderwijs met creatieve, persoonlijke trajecten. Diederick Nuyttens (TOON en Museum Dr.Guislain) licht de werkwijze toe en nodigt ook twee ervaringsdeskundigen uit. Hun verhalen bieden een inkijk in hoe kunst, natuur en zorg elkaar raken.

11u45 — Keynote Louise Thompson: *Musea zijn goed voor ons – hoe kunst, creativiteit en cultuur ons helpen gezonder, gelukkiger en langer te leven* (ENG)

Louise Thompson is pionier in de integratie van kunst en mentaal welzijn in musea, en oprichter van de Mindful Museum-campagne. Haar werk, waaronder Room to Breathe — een traumasensitieve tentoonstellingsruimte in de Manchester Art Gallery waar mensen op een mindfulle manier in contact kunnen komen met kunst — heeft nieuwe normen gesteld voor hoe culturele ruimtes gezondheid en welzijn kunnen ondersteunen. In deze keynote belicht Louise recente projecten en laat ze zien hoe musea een essentiële rol spelen om mensen te helpen en gezonder en gelukkiger te leven.

12u30-13u30 — (Vegetarische) lunch in het Braempaviljoen (Middelheimmuseum)

13u45 — Afra Eisma: *Kunstpraktijk en mentaal welzijn (werktitel)*(ENG)

14u45 — Vijfmaal inspiratie

Vijf sprekers lichten kort hun onderzoek toe dat vertrekt vanuit het verbindende project tussen het Middelheimmuseum, UAntwerpen en UKJA (ZAS).

- Stijn Coolbrandt (Zipster): *Social Prescribing*

Hoe kunnen kunst, natuur, beweging en sociale activiteiten onze gezondheid bevorderen? Stijn legt uit hoe Social Prescribing werkt, waarbij zorgverleners patiënten doorverwijzen naar niet-medische diensten. Ontdek het concept, waarom het zo krachtig is en hoe het in musea toegepast kan worden.

- Roeland Samson (UAntwerpen): *Natuurverbondenheid*

Verneem hoe de natuur ons kan versterken, verbinden en veerkrachtiger maken. Een inspirerende blik op de verbluffende kracht van groen, en hoe dit inzicht wordt meegenomen in het verbindende project met onze burens.

- Agustina Santullo Latorre (UAntwerpen): *BUGS-onderzoek* (ENG)

BUGS bestudeert de gezondheidsvoordelen van stedelijke groene ruimtes, met een focus op de rol die microbiële biodiversiteit speelt op de immuungezondheid. Het Middelheimmuseum neemt deel aan dit onderzoek. Wat kunnen we hiervan leren in het kader van het ZAS/UAntwerpen-project?

- Greet De Ridder (The Human Link): *Ruimte voor geluk: Impact van publieke ruimte op mentaal welzijn* (Departement Zorg)

Greet deelt enkele inzichten uit haar onderzoek over hoe publieke ruimten mentaal welzijn kunnen bevorderen. Ze bekijkt deze factoren in het licht van de nieuwe verbinding tussen het museum, UKJA (ZAS) en UAntwerpen.

- Bo Schreurs (student productontwikkeling, UAntwerpen): *RoBoo*

RoBoo is een interactieve tool die kinderen en volwassenen uitnodigt om over emoties te praten, via de kunstwerken in het Middelheimmuseum. Bo ontwikkelt de tool in het kader van haar masterthesis, samen met therapeuten van UKJA en leerlingen van het 5de en 6de leerjaar. Zo maakt ze praten over gevoelens laagdrempelig, creatief en verbindend.

15u15 — Pauze

15u30 — Parallele workshops

- Natuurverbondenheid (Roeland Samson, UAntwerpen en Pierre Vanden Bussche, UGent) *Ontdek hoe natuur kan versterken, verbinden en veerkracht vergroten.*
- Mindfulness (Louise Thompson — ENG) *In enkele oefeningen leer je je zintuigen openen voor het moment: het ruisen van de bladeren, het spel van licht op een kunstwerk, de geur van het gras. Een pauze voor je hoofd én je hart, midden in een levend kunstpark.*
- Testwandeling RoBoo (Bo Schreurs) *Test de nieuwe interactieve tool RoBoo (in ontwikkeling) uit. En ontdek hoe je op een speelse manier, aan de hand van de kunstwerken in het kunstpark, kunt praten over emoties.*
- Psycho-educatie (Philippe Minguet, UKJA) *Ontdek hoe (creatieve) therapie helpt bij heling en mentaal welzijn. Naast duiding over deze vorm van therapie zijn er kleine oefeningen. Zo krijg je een concreet beeld van de kracht van creatieve therapie om veerkracht op te bouwen.*

16u30 — Netwerkmoment in het Braempaviljoen

Woordje door Lien Van de Kelder (o.v.), schepen voor cultuur stad Antwerpen
Ondertekening van een Memorandum of Understanding (MOU) door Lien Van de Kelder, Prof. Dr. Herwig Leirs (rector UAntwerpen), wnd. burgemeester Els van Doesburg (voorzitter bestuursorgaan ZAS) en Willeke Dijkhoffz (CEO ZAS)

BIJLAGE 8 — Ledenactiviteiten Middelheimpromotors

- **27/03/25** — bezoek aan het museum D'hondt - Dhaenens en de Kunstgieterij Art Casting
- **31/05/25** — Samuel Saelemakers, medewerker van Kunst in de Stad, leidt een geïnteresseerde groep van leden langs verschillende kunstwerken in de openbare ruimte. De wandeling gaat langsheen de Scheldekaaien, vertrekkende aan het droogdokkenpark en eindigend ter hoogte van het Fotomuseum bij het werk van Sammy Baloji.
- **13/06/25** — bezoek aan Art Center Voeten & Frans Masereel Centrum
- **19/07/25** — bezoek aan LehbruckMuseum en museum Küppersmühle in Duisburg, Duitsland
- **04/10/25** — bezoek aan Lille
- **07/12/25** — bezoek aan Beelden aan Zee, Scheveningen

Bijlagen bij 3.1.

BIJLAGE 9 — Gedetailleerd overzicht lopende onderzoeksprojecten

A — Eigen projecten voor functie Onderzoek

1. Project Pre-acquisitieonderzoek voor de verwerving van TAPTA-sculpturen

- Begin 2025 door de onderzoekscoördinator verdergezet i.f.v. acquisitie van werken van TAPTA
- Domein: collectie Middelheimmuseum
- Thema: MOTOR (collectie) + MIDDELHEIM.MAKERS + BINNENBEELD.BUITENBEELD
- Methodiek: kunsthistorisch, herkomstonderzoek en toegepast onderzoek: gesprekken en interview maker/assistent van Tapta Jean Marc Liben-Steyn
- (Informeel) partners: Museum Sart-Tilman (ULiege), Musée de l'Art Moderne Parijs, Liesbeth Decan, Maurice Verbaet, Middelheim Promotors

2. Project Bezoeker in Beeld – deel 1

- Publieksonderzoek (cf. 4.4.)
- Domein: werking Middelheimmuseum
- Thema: MOTOR
- Methode: toegepast onderzoek
- Uitvoerders: Middelheimmuseum, O&O Stad Antwerpen, DataSynergy

3. Project (werktitel) Makersnetwerken rond de collectie Middelheimmuseum

- Domein: collectie Middelheimmuseum, werking Middelheimmuseum
- Thema: MIDDELHEIM.MAKERS
- Methode: klemtoon Artistiek/ontwerpend Onderzoek
- Uitvoerders: UNFOLD
- Partners:
 - Creatieve makers/kunstenaars van de collectie Middelheimmuseum
 - Uitvoerende makers van de collectie Middelheimmuseum
- Mijlpalen:
 - Mapping door het team Middelheimmuseum van netwerken van makers omheen de collectie
 - Gesprekken en interviews met team Middelheimmuseum (curator, productie, directie, collectie)
 - Interviews en audio-opnames UNFOLD van makers, scans van de werkomgeving
- Output: 2026, onder meer workshop

4. Project Biografie Middelheimmuseum

- Geschiedenis van het Middelheimpark en de museumgeschiedenis
- Domeinen: onroerend erfgoed, museumwerking
- Thema: PARK/LIFE
- Methode: toegepast en historisch onderzoek
- Uitvoerders: Geheugen Collectief
- Redactie door team Middelheimmuseum (publiekswerking, redactie, communicatie. Extern redactielid Katrien Hebbelinck)
- Output: basisdocument (tekst en selectie iconografische bronnen) en samenvatting i.f.v. diverse tools publieksbemiddeling 2026 en 2027, publicatie

5. Project <werktitel> Relatability – sapstromen van bomen Middelheimmuseum en connectie mensen/bezoekers Middelheimmuseum

- Creatieve wetenschapscommunicatie/ hoe kunnen via sapstromen van bomen mensen/bezoekers Middelheimmuseum connecteren?
- Domeinen: onroerend erfgoed, museumwerking, internationale beeldhouwkunst
- Thema: PARK.LIFE X NoNAHH (nature, art, health)
- Methode: artistiek onderzoek, vandaaruit transdisciplinair naar wetenschappelijk onderzoek
- Uitvoerder: Thijs Bierstekers en Studio Woven

- Partners: UAntwerpen fac Biosciences: Prof. Roeland Samson, UAntwerpen Fac Gezondheidswetenschappen Prof. Inge Glazenmakers
- Output 2026: maquette, rapport, bijdrage op studiedag GGZ en workshop in Middelheimmuseum

9B — Actieve deelname aan onderzoeksprojecten van derden

9B1 — Projecten van professionele erfgoedactoren, onderzoeksgroepen en universiteiten in Vlaanderen

1. Project Onderzoeksnota bezoekersregistratie (FARO)

- Project lead FARO o.l.v. S. Steenhuyzen
- Bijdrage: case study, interviews (Erik Rombaut en Veerle Meul)
- domein: werking Middelheimmuseum
- thema: MOTOR
- methode: toegepast onderzoek
- output: onderzoeksrapport online 2025

2. Project Voorbereiding tentoonstelling Ossip Zadkine in 2026-2027 (KMSKA)

- Project lead KMSKA o.l.v. Veronique Van Passel
- Domein: collectie en werking Middelheimmuseum
- Thema: BINNENBEELD.BUITENBEELD
- Methode: kunsthistorisch onderzoek
- Partners: KMSKA, Musée Zadkine, Middelheimmuseum
- Uitvoering deelproject in 2025 door Veerle Meul naar de relatie Ossip Zadkine en het Middelheimmuseum (1950-1967) – archiefonderzoek, bibliotheek en collectie
- Output 2026:
 - KMSKA expo Zadkine zaal over Zadkine en Middelheimmuseum
 - KMSKA Laat: 2 avonden ingevuld door Middelheimmuseum
 - KMSKA publicatie bij de expo: essay over Zadkine en Middelheimmuseum
 - Middelheimmuseum:
 - Uitwerken rondleiding
 - Digitale ontsluiting content
 - Inspiratie voor MAKERSKLAS (workshop format)

3. Project Onderzoek naar Belgische beeldhouwer Madeleine Bonnecompagnie-Forani (UGent KB 45)

- Project lead: onderzoeker Stefaan Vervoordt UGent KB45
- Partners: Isabelle Noone-Forani, Middelheimmuseum
- Ook stageonderwerp stagiair Rana van Pellecom (UGent, kunstgeschiedenis)
- Domein: collectie Middelheimmuseum en internationale beeldhouwkunst
- Thema: BINNENBEELD.BUITENBEELD
- Methode: kunsthistorisch onderzoek
- De onderzoeksondersteuning leidde tot verwerving archief en in langdurige bruikleen kleinsculpturen)
- Bijdrage onderzoek Middelheimmuseum – interviews met de erven
- Output: archief- en onderzoekspresentatie in bespreking met partners (2027 of later)

4. Project Crafting Futures (<https://www.craftingfutures.be/nl/>)

- Project lead Onderzoeksconsortium vanuit UAntwerpen, contact Ils Huyghens
- Thema MIDDELHEIM.MAKERS
- Methode: transdisciplinair
 - Crafting Futures zet in op een sterkere maatschappelijke waardering van ambachtelijke kennis en waarden. Via wetenschappelijk en praktijkgericht onderzoek slaan we de brug tussen ambacht en actuele uitdagingen: duurzaamheid, innovatie, inclusie, levenslang leren en stedelijke transformatie.
 - In 2025 vond afstemming plaats met het Middelheimmuseum voor de onderzoekslijn MIDDELHEIM.MAKERS. maakprocessen en makersnetwerken zijn in het huidige Crafting Futures nog niet aan bod gekomen en Middelheimmuseum kan daarin complementair zijn.

- Middelheimmuseum is aangesloten als stakeholder en zal deelnemen aan werkgroepen rond werkgroepen gericht op makersspaces, educatie en beleid. Andersom wil het consortium meedenken in een klankbordgroep rond het onderzoek in het Middelheimmuseum rond makers

5. Project Kunst op de Campus: Naar een duurzame toekomst door collectiewaardering, samenwerking en participatie (UAntwerpen)

- Project lead: UAntwerpen
- In 2025 vond fase 1 plaats waarvan Middelheimmuseum formeel partner was.
- Domeinen: internationale beeldhouwkunst, werking museum en KIS, expertise kunst in de publieke ruimte
- Thema: BINNENBEELD.BUITENBEELD
- UAntwerpen wil inzetten op uitgebreid collectieonderzoek naar Kunst op de Campus, als opmaat voor een waarderingstraject. Een participatieve waardering met partners in de stad, regio en Vlaanderen moet inzicht bieden in de erfgoedwaarde van de collectie, aanbevelingen doen over behoud en beheer, samenwerkingen onderzoeken en leiden tot beslissingen over de toekomst en het beleid van de collectie. Het project wil perspectieven bieden voor museale collecties in een niet-museale omgeving.
- Middelheimmuseum nam deel aan 2 expertensessies onder meer over collectie-anatomie
- Veerle Meul leverde bijdrage door een workshop op campus Middelheim naar waarderingmethodieken en collectie-anatomie waaraan participeerden *

6. Project Meer Meer (zomerresidentie in de natuur voor creatieve makers beeldende kunst)

- Project lead Bosacademie vzw
- Domein: internationale beeldhouwkunst, werking museum
- Thema: MIDDELHEIM.MAKERS
- Middelheimmuseum tekende partnerfiche voor het project van een zomerresidentie met jonge creatieve makers in de setting van een natuurgebied.
- Aanvraag projectsubsidie Kunstendecreet

7. Leertraject Levend Erfgoed

- Domein: collectie museum en KIS
- Thema: MIDDELHEIM.MAKERS
- Op een open call heeft Middelheimmuseum een project voorgesteld om de praktijken van uitvoerende makers van sculptuur te kunnen capteren en borgen alsook samen met en voor uitvoerende en creatieve makers van sculptuur. Bv bronsgieters, metaalbewerkers, ...
- Project van Bokrijk Vakmackschap & Erfgoed en Werkplaats Immaterieel Erfgoed
- Leertraject start in 2026

8. Onderzoek naar ruiltentoonstelling Zagreb Antwerpen 1958

- Onderzoek naar tentoonstellingsgeschiedenis van Middelheimmuseum en kunstenaars uit Zagreb in de collectie
- Domeinen: collectie en werking museum
- Project lead: M HKA, Anosh Urbanke
- Methode: kunsthistorisch
- Output: publicatie 2026

9B2 — Projecten internationaal

1. Project Onderzoek relatie sculptuur en het park in de ontwikkeling van het Middelheimmuseum

- Domeinen: collectie, onroerend erfgoed, museumwerking
- Thema: PARK.LIFE
- Methode: kunsthistorisch en museologisch onderzoek
- Uitvoerder: Veerle Meul
- Partners: Musée Rodin, Musée du Louvre
- Output 2025: lezing op internationale conferentie Sculpture et Jardins in Parijs (zie verder)

2. Project Astrid Noack's Anna Ancher (1939) – Embodied Female Creativity'

- Onderzoek naar representatie vrouwelijke figuren in de collectie van het Middelheim alsook vertegenwoordiging van vrouwelijke beeldhouwers, focus op de eerste verwerving van vrouwelijke beeldhouwer
- Domeinen: collectie Middelheimmuseum (context internationale beeldhouwkunst)
- Thema: BINNENBEELD.BUITENBEELD
- Methode: kunsthistorisch, genderstudies, museologisch onderzoek
- Uitvoerder: Veerle Meul
- Partners: Henry Moore Institute
- Output 2025: lezing op internationaal symposium Embodied Ideals in Leeds (zie verder)

3. Onderzoek koloniale standbeelden Antwerpen

- Onderzoek naar de omgang met koloniale monumenten, casus Leopold II
- Domeinen: collectie KIS, werking KIS
- Thema: BINNENBEELD.BUITENBEELD
- Methode: museologisch, ergoedstudies, dekoloniaal. Interviews met Veerle Meul, Samuel de Saelemaekers en diverse plaatsbezoeken oa 8 mei 2025
- Uitvoerder Prof Labadi (UNESCO)
- Output: publicatie 2026

4. Project Research Alik Cavaliere 2026

- Onderzoeksproject ter gelegenheid van de 100ste verjaardag van de kunstenaar. Voorbereiding conferentie in Milaan en publicatie boek in 2026 en 2027
- Project Lead: Estate Cavaliere ism University Leeds
- Dr Marta Colombo schrijft essay rond Surroundings in Middelheimmuseum (zeer vroege environment, kunstwerk in slechte staat in de collectie)
- Domein: collectie museum en internationale beeldhouwkunst
- Methode: kunsthistorisch
- Thema BINNENBEELD.BUITENBEELD
- Rol Middelheimmuseum: onderzoeksbijdrage. "patron" van het onderzoeksproject, aanvraag financiering Italian Council Call 2025
- Output: publicatie (boek), boekpresentatie in collectiepaviljoen Middelheimmuseum 2027, internationale conferentie in Milaan

BIJLAGE 10 — Bijdragen en deelname studiedagen/symposia/onderzoeks- en kennisnetwerken

Teamid	Rol	Naam studiedag	Datum	Organisator
Tanya Bourgeois	deelnemer	Mentor-Mentee-traject	2025	FARO
Grietje D' Hollander	deelnemer	Praktijkdag Lerend netwerk Co-waarderen	14/01/25	Lerend netwerk co-waarderen, museum Breda
Pieter Boons	deelnemer	Screening Dreamer of the Forest van Paul Kindersley ism Steve Samalbier	22/01/25	Royal College of Art
Tanya Bourgeois	deelnemer	Challenges of Contemporary Materials	6/02/25	INCCA Student café
Tanya Bourgeois	deelnemer	digitale infosessie rampen	25/02/25	KIK en Blue Shield
Grietje D'Hollander	deelnemer	Kennisdeelmoment Green Deal en duurzame zorg	28/02/25	COP Biofilie & gezondheid (Vibe)

Sara Weyns	deelnemer	<i>Ontmoetingsdag Kunstenerfgoed.</i> Deel van het panel in Werksessie over het Waarderingskader	20/03/25	Departement Jeugd, Cultuur en Media, Kunstenpunt en FARO,
Veerle Meul	spreker	<i>Ontmoetingsdag Kunstenerfgoed.</i> Deel van het panel in Werksessie over het Waarderingskader	20/03/25	Departement Jeugd, Cultuur en Media, Kunstenpunt en FARO,
Sara Clissen	spreker en deelnemer	Digitale collectieregistratie	27/03/25	FARO
Grietje D'Hollander	deelnemer	Kennisdeeldag Natuur op voorschrift	31/03/25	Universiteit Antwerpen – leerstoel Natuur & Gezondheid
Tanya Bourgeois	deelnemer	Conserveringsvraagstukken: Conflicterende waardesystemen en grensverleggende bruikleen	8/04/25	SBMK RCM en Wereldmuseum
Grietje D'Hollander	deelnemer	Infosessie 10-daagse GGZ	29/04/25	Gezondheidsmakers & Te Gek
Sara Clissen	deelnemer	Opleiding SQLite in Brocade	29/04/25	Anet
Veerle Meul	deelnemer	Musées d'Art en Plein Air	6/05/25	ULiège
Sara Clissen	spreker	Bootcamp Open Culturele Data	8/05/25	meemoo
Veerle Meul	deelnemer	Strategische Visienota Cultureel Erfgoed	8/05/25	Departement Jeugd Cultuur en Wetenschap
Caterina Verdickt	deelnemer	SBMK	9/05/25	SBMK
Grietje D'Hollander	deelnemer	Museum and Emotions	15/05/25	FARO en Uantwerpen
Veerle Meul	deelnemer	Museum and Emotions	15/05/25	FARO en Uantwerpen
Sara Clissen	deelnemer	Het Groot Onderhoud	3/06/25	FARO
Sara Weyns	deelnemer	Journée d'étude "Que fait une sculpture à un jardin ? Que fait un jardin à une sculpture ?".	6/06/25	Musée Rodin en Musée du Louvre
Veerle Meul	spreker	Journée d'étude "Que fait une sculpture à un jardin ? Que fait un jardin à une sculpture ?".	6/06/25	Musée Rodin en Musée du Louvre
Rebecca Heremans	deelnemer	Project Fotografie Extended	11/06/25	SBMK - FoMu
Tanya Bourgeois	deelnemer	Project Fotografie Extended	11/06/25	SBMK - FoMu
Caterina Verdickt	deelnemer	Gepast gedrag op de Werkvloer	13/06/25	Stad Antwerpen
Pieter Boons	deelnemer	Zorg dragen in beeldende kunst: van persoonlijke noden tot collectieve verantwoordelijkheid	17/06/25	Kunstenpunt en NICC
Veerle Meul	deelnemer	ICOM-CC Modern Materials and Contemporary Art Virtual Gathering: Topic Series Panel: Managing collections of software-based art	17/06/25	ICOM CC

Caterina Verdickt	deelnemer	Red een leven	20/06/25	Stad Antwerpen
Sara Clissen	deelnemer	Red een leven	20/06/25	Stad Antwerpen
Grietje D'Hollander	spreker	UAntwerpen Summerschool <i>Multi- and Interdisciplinary Research</i>	18/08/25	UAntwerpen
Veerle Meul	deelnemer en spreker	UAntwerpen Summerschool <i>Multi- and Interdisciplinary Research</i>	18/08/25	UAntwerpen
Caterina Verdickt	deelnemer	Kunstenars en archieven: de toekomst van archivering in de beeldende kunst	8/09/25	SBMK
Jasper De Ridder	deelnemer	Kunstenars en archieven: de toekomst van archivering in de beeldende kunst	8/09/25	SBMK
Pieter Boons	deelnemer	'Juist is Juist' over vergoedingen in de kunstensector in relatie tot het kunstendecreet	30/09/25	Departement Jeugd Cultuur en Wetenschap
Grietje D'Hollander	spreker en organisator	Onderzoek naar relatie kunst, natuur en mentaal welzijn	3/10/25	MID
Tanya Bourgeois	deelnemer	Onderzoek naar relatie kunst, natuur en mentaal welzijn	3/10/25	MID
Veerle Meul	spreker en organisator	Onderzoek naar relatie kunst, natuur en mentaal welzijn	3/10/25	MID
Tanya Bourgeois	deelnemer	Workshop Fotografie Revisited	7/10/25	SBMK
Veerle Meul	spreker en deelnemer	Embodied Ideals: The Representation of Women in European Public Sculpture (1836-1937)	7/10/25	Henry Moore Institute; Leeds
Caterina Verdickt	deelnemer	Unframing Walter Leblanc	9/10/25	KASKA - CKV
Sara Clissen	deelnemer	Informatie aan zoo	9/10/25	VVBAD en KNVI
Grietje D'Hollander	spreker	Innovatietraject luwte- en geluidsplanning	21/10/25	Stad Antwerpen
Grietje D'Hollander	deelnemer	Who Cares?	26/10/25	Nemo
Eve Van Goey	deelnemer	Hoe wordt de beeldentuin van het museum winterklaar gemaakt?	27/10/25	SBMK - Kröller-Müller
Rebecca Heremans	deelnemer	Hoe wordt de beeldentuin van het museum winterklaar gemaakt?	27/10/25	SBMK - Kröller-Müller
Tanya Bourgeois	deelnemer	Hoe wordt de beeldentuin van het museum winterklaar gemaakt?	27/10/25	SBMK - Kröller-Müller
Veerle Meul	deelnemer	Meaningful Objects: Reflections on the Nature of Cultural Heritage Conservation	4/11/25	UAntwerpen
Grietje D'Hollander	deelnemer	Netwerkevent ter gelegenheid van de ondertekening van het charter Gezonde stad/gemeente in Regio Antwerpen	5/11/25	Ziekenhuis aan de Stroom
Grietje D'Hollander	deelnemer	Netwerkmoment Eerstelijnszone	6/11/25	AMALO

Caterina Verdickt	deelnemer	Start2Preserve	6/11/25	Meemoo, Faro, Aida
Rebecca Heremans	deelnemer	Verrassend veelsoortig: C/R van objecten samengesteld uit verschillende materialen	13/11/25	BRK-APROA
Tanya Bourgeois	spreker en deelnemer	Verrassend veelsoortig: C/R van objecten samengesteld uit verschillende materialen	13/11/25	BRK-APROA
Grietje D'Hollander	deelnemer	Een kennisdeeldag van de COP Natuur op Voorschrift in samenwerking met de COP Therapeutische Tuinen en Tuintherapie	28/11/25	Uantwerpen COP
Rebecca Heremans	deelnemer	AI voor Informatieprofessionals	2/12/25	VVBAD
Sara Clissen	deelnemer	AI voor Informatieprofessionals	2/12/25	VVBAD
Veerle Meul	spreker	Bdebat studenten rond Kunstenerfgoed	3/12/25	K.U.Leuven
Grietje D'Hollander	deelnemer	4/12/2025: De kracht van de natuur voor de allerkleinsten (PXL en Terra Terapeutica)	4/12/25	PXL NEXT
Caterina Verdickt	deelnemer	SBMK - 30 jaar	11/12/25	SBMK
Veerle Meul	deelnemer	SBMK - 30 jaar Caring & Sharing	11/12/25	SBMK
Rebecca Heremans	deelnemer	Heftruck: Basisopleiding	15/12/25	Stad Antwerpen
Grietje D'Hollander	spreker	kunst op verwijzing	16/12/25	directie Haagse musea (NL)

Bijlage bij 4.3.

BIJLAGE 11 — Werken die werden tentoongesteld in het collectiepaviljoen

- Oscar Jespers, Geboorte, 1932, MID.B.174
- Arturo Martini, Gare Invernale, 1931 – 1932, MID.B.055
- Alberto Giacometti, Femme de Venise II, 1956 – 1957, MID.B.121
- Auguste Rodin, Saint Jean-Baptiste, 1978 – 1980, MID.LB.BK.0000
- Arturo Martini, La lupa, 1930 – 1931, MID.B.001
- Satish Gujral, Ganesh, 1974, MID.B.387
- P.V. Janakiram, Kalinganarthnana, 1974, MID.B.332
- Arturo Martini, Donna al Sole, 1930, MID.B.140
- Harold Cousins, Osaka, 1970, MID.LB.BK.02939
- Edith Ehrlich, Portret van een man, 1953, MID.B.209
- Jacob Epstein, Esther, 1948, MID.B.040
- Arturo Martini, La Nena, 1930, MID.B.062
- Alexander Archipenko, Statue on triangular base, 1914/1958, MID.B.161
- Otto Gutfreund, Don Quijote, 1911, MID.B.294
- Hermann Hubacher, Erschrockener Mann, 1928, MID.B.002
- Charles Despiau, Madame Stone (l'Américaine), 1927, MID.B.036

- Louis-Henri Bouchard, Tête d'enfant, 1922, MID.B.139
- Peter Kern, Pablo Neruda III, 1974-1976, MID.B.391
- Henri-Georges Adam, Trois pointes, 1959, MID.B.167
- Madeleine Forani, Bulk van 31 kleinsculpturen, 198, ca 1965 MID.B.445
- Marcel Marti, Personaje, 1964, MID.B.262
- Raul Valdivieso, Dos Figuras N°2, 1968, MID.B.266
- Shinkichi Tajiri, Lindbergh's Folly n°1, 1960, MID.B.202
- Käthe Kollwitz, Pieta, 1937-1939/postume geut 1961, MID.B.212
- Sofu Teshigahara, Otohimé, 1969, MID.B.285
- Denmark, Daily Dust, 1991, MID.B.622
- Liesbeth Henderickx, Bouwerkrans – Prijs Wivina Demeester, 2023, KIS.KS.0001
- Elise Eraerts, Recursive Volumes, 2018, MID.LB.BK.009412
- Medardo Rosso, Henri Rouart, 1889-1890, MID.B.023
- Medardo Rosso, Enfant Juif, 1892/Postuum gegoten 1928-1950, MID.B.022
- Medardo Rosso, Femme à la Violette, 1895, MID.B.020
- Medardo Rosso, Femme à la Violette, 1895/Postuum gegoten 1928-1950, MID.B.021.A
- Medardo Rosso, Kopie van Femme à la Violette, 1895/kopie 1968, MID.B.021.B.001
- Ossip Zadkine, Le Rêveur de la forêt, 1944, MID.B.063
- Emile-Antoine Bourdelle, Le Bélier rétif, 1909, MID.B.009
- Yoshi Kinouchi, Nude B, 1967, MID.B.242
- Hans Arp, Homme vu par une fleur, 1958, MID.B.388
- Julio Gonzalez, Petite Vénus, 1936-1937, MID.B.093
- Maurice Haccuria, Soleil Hyperboréen, 1961, MID.B.206
- Monster Chetwynd, Experience Trap, 2018, MID.B.621
- Ricky Swallow, Flying on the ground is wrong, 2006, MID.B.516
- Johan Creten, Pliny's Sorrow – Library Version, 2015, MID.B.602
- José Vermeersch, Hond, 1984, MID.B.455
- Georges Braque, Poisson, 1944, MID.B.166
- Arturo Martini, Chiaro di luna, 1931-1932, MID.B.066
- Dušan Džamonja, Nevjesta II, 1959, MID.B.168

Bijlage bij 4.5.

BIJLAGE 12 — Overzicht organisaties die tekensessies boekten in het Tekenatelier

WELKE ORGANISATIES?	HOEVEEL SESSIES?
Kunstonderwijs	
DKO en academies	
DKO Mortsel	7
DKO Borsbeek	5
DKO Wilrijk	7
DKO Berchem	7
DKO Hoboken	3
DKO Deurne	1
DKO Antwerpen	7
Academie Heist-op-den-Berg	1
Academie IKO Hoogstraten	2
Middelbaar kunstonderwijs	

Sint-Lucas	2
Sint-Maria	1
Kunsthumaniora	32
Kunstkaai	1
Privé-onderwijsinitiatieven	
Momo - Myriam Voet	2
Outlander's drawing crowd	1
Eyes on the line	12
De Sirkel	1
Beeldcompagnie	1
Witty	1
Organisaties met gezondheidsvraag/behoefte	
Beschut Wonen	5
Arktos vzw	1
Thanks Collective	2
UKJA Beelden Lab	2
OPZ Geel	1
Wzc De Regenboog en kleuters vakantieopvang De Krinkelrups	1